

Katarzyna Staciwa

WYKORZYSTYWANIE SEKSUALNE DZIECI W CYBERPRZESTRZENI

Analiza akt postępowań karnych ze szczególnym uwzględnieniem
roli biegłych powoływanych w tych postępowaniach

CZĘŚĆ I – TEORETYCZNA

Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy
we współpracy z Instytutem Wymiaru Sprawiedliwości

dyżurnet pl
NASK

IWS
INSTYTUT WYMIARU
SPRAWIEDLIWOŚĆ

Publikacja powstała w trosce o dzieci pokrzywdzone w wyniku wykorzystywania seksualnego w cyberprzestrzeni, w przypadku których krajowa i międzynarodowa reakcja okazała się nieskuteczna.

Recenzja naukowa

dr hab. Małgorzata Skórzewska-Amberg, prof. Akademii Leona Koźmińskiego

dr n. med. Aleksandra Krasowska, Warszawski Uniwersytet Medyczny

KOREKTA: Fabiola Mikler

SKŁAD, ŁAMANIE: Małgorzata Cieśla

© Copyright by Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2023

ISBN 978-83-67149-51-8

WYDAWNICTWO INSTYTUTU WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

ul. Krakowskie Przedmieście 25, 00-071 Warszawa

SEKRETARIAT tel.: (22) 630-94-53, e-mail: wydawnictwo@iws.gov.pl

WYDAWNICTWO
INSTYTUTU WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

SPIS TREŚCI

1. KLUCZOWE WNIOSKI	5
2. WSTĘP	7
2.1. Charakterystyka zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni	7
2.2. Uzasadnienie wyboru obszaru badań	14
3. PRAWNOKARNA OCHRONA DZIECI PRZED WYKORZYSTYWANIEM SEKSUALNYM W CYBERPRZESTRZENI	17
3.1. Podstawowe pojęcia	17
3.1.1. Dziecko i wiek przyzwolenia	17
3.1.2. Wykorzystywanie seksualne dzieci	18
3.2. Model koncepcyjny zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci	21
3.3. Uwagi na temat sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni	22
3.4. Uwagi na temat osób pokrzywdzonych w wyniku wykorzystywania seksualnego w cyberprzestrzeni	28
3.5. Regulacje prawne związane z wykorzystywaniem seksualnym dzieci w cyberprzestrzeni	32
3.5.1. Konwencja z Lanzarote i dyrektywa unijna 2011/93/UE	33
3.5.2. Wykorzystywanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni na gruncie polskiego Kodeksu karnego	35
4. ZAKRES ANALIZY, KONSTRUKCJA PRÓBY I ANKIETY BADAWCZEJ	37
4.1. Zakres analizy	37
4.1.1. Artykuł 200 k.k.	38
4.1.2. Artykuł 200a k.k.	39
4.1.3. Artykuł 202 k.k.	41
4.2. Dobór próby badawczej	46
4.3. Konstrukcja ankiety	48
4.3.1. Część I – Postępowanie karne	49
4.3.2. Część II – Małoletni	50
4.3.3. Część III – Sprawca	50
4.3.4. Część IV – Charakterystyka czynu zabronionego	53
4.3.5. Część V – Biegli	53

5. WYNIKI ANALIZY	55
ANEKS – ANKIETA	57
Część I – Postępowanie karne	57
Część II – Małoletni	64
Część III – Sprawca	66
Część IV – Charakterystyka czynu zabronionego	77
Część V – Biegli	85
O AUTORZE	99
BIBLIOGRAFIA	101

KLUCZOWE WNIOSKI

- I. Zapewnienie dzieciom skutecznej ochrony na poziomach krajowym i międzynarodowym przed wykorzystywaniem seksualnym w cyberprzestrzeni jest uzależnione od prowadzenia badań i stałego monitorowania tego zjawiska. Ustalenia dokonane w ich wyniku powinny wyznaczać kierunek przedsięwzięć, podejmowanych na obu poziomach, w obszarach prawnym, organizacyjnym i technologicznym.

- II. Złożony charakter zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni wymaga zaangażowania w jego badanie i monitorowanie ekspertów różnych specjalności, tj. prawników, kryminologów, wiktymologów, suicydologów, specjalistów branży IT/ICT, antropologów, seksuologów, psychologów oraz psychiatrów. Współpraca tych ekspertów powinna przyjąć formę interdyscyplinarnego zespołu, posługującego się narzędziami badawczymi korespondującymi z wyzwaniami dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

2.1. Charakterystyka zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni

Postęp technologiczny, który tak znacząco przyspieszył w końcu ubiegłego wieku, spowodował, że produkty i usługi będące jego wynikiem stanowią obecnie nieodłączną część życia dzisiejszego społeczeństwa. Jednocześnie w jego konsekwencji wiele zjawisk występujących w realnym świecie zaczęło funkcjonować w środowisku określanym jako „cyberprzestrzeń”. Wyczerpująca charakterystyka tego środowiska, często nazywanego także „wymiar”, wykracza poza ramy tego raportu. Na jego użytek zostanie ono przedstawione w uproszczony sposób, jako szczególny obszar ludzkiej aktywności, nieodłącznie – pod względem technicznym – związany z globalną siecią komputerową Internet. Jak trafnie zauważa J. Wasilewski, „istotę cyberprzestrzeni tworzy koncepcja powołania do życia swojego rodzaju równoległego środowiska, które jest nowym wymiarem dla ludzkich działań. Wymiar ten, z uwagi na sposób budowy, jest jednak obszarem wymykającym się opisowi za pomocą typowych, fizycznych miar, nie poddaje się zatem prostemu podziałowi geograficznemu pomiędzy państwa”¹. W polskim porządku prawnym definicję cyberprzestrzeni wprowadzono w art. 3 ust. 1 pkt 4 ustawy z 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej² oraz art. 2 ust. 1b ustawy z 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej³. Na tej podstawie przez cyberprzestrzeń rozumie się „przestrzeń przetwarzania i wymiany informacji tworzoną przez systemy teleinformatyczne, określone w art. 3 pkt 3 ustawy z 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów

¹ J. Wasilewski, *Zarys definicyjny cyberprzestrzeni*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2013, nr 9, s. 231.

² T.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1897.

³ T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2091.

realizujących zadania publiczne⁴ (...), wraz z powiązaniem między nimi oraz relacjami z użytkownikami”.

W połowie 2022 r. liczba użytkowników globalnej sieci komputerowej Internet szacowana była na blisko 5,4 miliarda, co stanowiło 67,9% globalnej populacji⁵. Postępująca od końca ubiegłego wieku ekspansja tej sieci dotknęła w jakimś stopniu wszystkie grupy społeczne, w tym tę, którą tworzą osoby wymagające szczególnej ochrony ze strony prawa karnego, tj. dzieci⁶. To właśnie najmłodszy członkowie społeczeństwa, z uwagi na pozostawanie jeszcze w procesie rozwoju, mogą nie do końca umieć ocenić zagrożenia związane z ich funkcjonowaniem w środowisku *online*. W tym kontekście zadaniem prawa karnego jest przynajmniej dotrzymanie kroku technologicznym zmianom, których jesteśmy świadkami.

Do zagrożeń o największym ciężarze gatunkowym, na jakie narażone są dzieci w cyberprzestrzeni, należą seksualne wykorzystywanie (ang. *sexual exploitation*) oraz niegodziwe traktowanie w celach seksualnych (ang. *sexual abuse*)⁷. Przez te określenia rozumie się formę kontaktu seksualnego należącego do repertuaru doświadczeń osób dorosłych, na którą dziecko nie ma wystarczającej gotowości rozwojowej, pozwalającej na udźwignięcie jej ciężaru gatunkowego bez szkody dla dalszego rozwoju seksualnego⁸. Zdaniem E. Jurgielewicz-Delegacz, w ujęciu kryminologicznym, zjawisko to jest częścią przestępczości seksualnej, której wyjaśnienie będzie polegało na sięgnięciu do „definicji przestępstw seksualnych tudzież przestępstw o podłożu lub charakterze seksualnym”⁹. Zgodnie z definicją przytoczoną przez

⁴ T.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 57 ze zm. We wskazanym przepisie system teleinformatyczny określono jako „zespół współpracujących ze sobą urządzeń informatycznych i oprogramowania zapewniający przetwarzanie, przechowywanie, a także wysyłanie i odbieranie danych przez sieci telekomunikacyjne za pomocą właściwego dla danego rodzaju sieci telekomunikacyjnego urządzenia końcowego w rozumieniu przepisów ustawy z 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. z 2022 r. poz. 1648 i 1933)”.

⁵ Strona internetowa Internet World Stats, <https://www.internetworldstats.com/stats.htm> (dostęp: 5 grudnia 2022 r.).

⁶ Pojęcie „dziecko” zostanie omówione w pkt 3.1.1 raportu.

⁷ Oba terminy, „seksualne wykorzystywanie” (ang. *sexual exploitation*) oraz „niegodziwe traktowanie w celach seksualnych” (ang. *sexual abuse*), pochodzą z tłumaczenia na język polski pojęć używanych na gruncie wiodących dla analizowanego obszaru międzynarodowych aktów prawnych, tj. Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzonej w Lanzarote 25 października 2007 roku (Dz. U. z 2015 r. poz. 608; dalej: Konwencja z Lanzarote) oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z 13 grudnia 2011 roku w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępującej decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz. Urz. UE L 335 z 17 grudnia 2011 r., s. 1; dalej: dyrektywa unijna 2011/93/UE). Wyjaśnienie tych terminów zostało zamieszczone w pkt 3.1.2 raportu.

⁸ Stanowisko większości badaczy i klinicystów zaprezentowane w artykule przez: M. Beisert, A. Izdebska, *Wykorzystanie seksualne dzieci*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, Badania, Praktyka” 2012, nr 2(39), s. 48. Prof. dr hab. M. Beisert jest kierownikiem Zakładu Seksuologii Społecznej i Klinicznej Wydziału Psychologii i Kognitywistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, autorką m.in. książki *Pedofilia. Geneza i mechanizm zaburzenia*, Sopot 2012.

⁹ E. Jurgielewicz-Delegacz, *Przestępczość seksualna*, [w:] E.W. Pływaczewski, S. Redo, E.M. Guzik-Makaruk, K. Laskowska, W. Filipkowski, E. Glińska, E. Jurgielewicz-Delegacz, M. Perkowska, *Kryminologia. Stan i perspektywy rozwoju*, Warszawa 2019, s. 668.

tę autorkę „przestępstwo seksualne to zachowanie człowieka wraz z jego skutkami, które jest związane z życiem seksualnym, a jest zakazane przez ustawę karną”¹⁰. L.K. Paprzycki zauważa natomiast, że katalog przestępstw o podłożu lub charakterze seksualnym „jest szerszy, ponieważ zaliczyć można do niego wszystkie te czyny zabronione, gdzie nastąpiło pokrzywdzenie w sferze seksualnej”¹¹.

Informacje o aktualnych kierunkach rozwoju zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci – w tym w cyberprzestrzeni – można zaczerpnąć przede wszystkim z raportów publikowanych przez wyspecjalizowane w tym obszarze agencje i organizacje, takie jak Europejskie Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością¹², Rada Europy¹³ czy WeProtect Global Alliance¹⁴. Na podstawie tych raportów można i należy przeprowadzić podział odnoszących się do niego trendów na:

- 1) trendy dotyczące materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne dziecka (ang. *Child Sexual Abuse Material*, dalej: CSAM) oraz
- 2) trendy dotyczące zachowań w cyberprzestrzeni (np. uwodzenie, nagabywanie, szantaż na tle seksualnym).

Podział ten jest istotny nie tylko z punktu widzenia rozwiązań technologicznych, które mogą być wykorzystane w celu zapobiegania i zwalczania tych trendów¹⁵, ale także z perspektywy typologii i profilu sprawców, co zostanie omówione szerzej w dalszej części raportu.

Cyberprzestrzeń, którą znamy dzisiaj, umożliwia niemalże nieograniczoną komunikację, nacechowaną ponadto – w zależności od wybranych rozwiązań technologicznych – wysokim stopniem anonimowości. Z tych zasobów korzystają zarówno osoby posiadające seksualne preferencje dotyczące dzieci, jak i te, które dopuszczają się czynów zabronionych o podłożu

¹⁰ E. Jurgielewicz-Delegacz, *Przestępczość...*, op. cit.

¹¹ L.K. Paprzycki, *Przestępstwa seksualne – wybrane aspekty psychiatryczne i psychologiczne*, [w:] *Przestępczy seks*, red. T. Gardocka, O. Herbowski, D. Jagiełło, P. Józwiak, Warszawa 2016, s. 39.

¹² Europejskie Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością (ang. European Cybercrime Centre, dalej: EC3) to powołany w 2013 r. odrębny Dyrektoriat EUROPOLU (Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania); <https://www.europol.europa.eu/about-europol:pl> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.). Jego zadaniem jest zwalczanie cyberprzestępczości. Podobnie jak cały EUROPOL ma siedzibę w Holandii, w Hadze; <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-cybercrime-centre-ec3> (dostęp: 8 grudnia 2022 r.). Każdego roku EC3 publikuje swój sztandarowy dokument, tj. *Internet Organised Crime Threat Assessment*; <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/iocta-report> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.).

¹³ Rada Europy to wiodąca na kontynencie organizacja praw człowieka; <https://www.coe.int/en/web/about-us> (dostęp: 8 grudnia 2022 r.). Na uwagę zasługują zwłaszcza dokumenty będące wynikiem prac Komitetu Rady Europy ds. Konwencji z Lanzarote; <https://www.coe.int/en/web/children/publications> (dostęp: 8 grudnia 2022 r.).

¹⁴ WeProtect Global Alliance to organizacja, za której pośrednictwem Komisja Europejska wspiera koordynację globalnych działań w obszarze zapobiegania i zwalczania wykorzystywania seksualnego dzieci. Powstała z połączenia dwóch znaczących dla analizowanego obszaru inicjatyw, tj.: Global Alliance Against Child Sexual Abuse Online, powołanej do życia w 2012 r. na szczeblu międzynarodowym, oraz We Protect, uruchomionej w 2014 r. w Wielkiej Brytanii; <https://www.weprotect.org/> oraz <https://www.weprotect.org/library/> (dostęp: 5 grudnia 2022 r.).

¹⁵ Zob. szerzej: K. Staciwa, *Technologia na służbie*, „Gazeta Policyjna” 2021, nr specjalny 2, <https://gazeta.policja.pl/997/numery-specjalne/specjalne-gazeta-policy/gazeta-policyjna-nr-2-s/212283,Technologia-na-sluzbie.html> (dostęp: 8 grudnia 2022 r.).

seksualnym wobec dzieci z innych powodów. W przypadku pierwszego z wymienionych wcześniej trendów, tj. tego dotyczącego CSAM, rzeczywiste zachowania są utrwalane na zdjęciach i filmach wideo, dystrybuowanych następnie w tym środowisku pomiędzy zainteresowanymi nimi użytkownikami. Z kolei drugi z trendów, czyli ten dotyczący zachowań, jest ściśle powiązany z nowoczesnymi środkami komunikacji *online*, w tym ich szczególną postacią, tj. opłaconą przez odbiorców transmisją w czasie rzeczywistym (ang. *live streaming*) fizycznego wykorzystywania dziecka (ang. *live-distant child abuse*). Cyberprzestrzeń to środowisko, w którym dzieci są uwodzone, zastraszane, a nawet szantażowane w celu uzyskania nowych materiałów z kategorii CSAM, będących swoistego rodzaju walutą¹⁶. Posługiwanie się nią np. może umożliwić „awans” w hierarchii działających w ukrytej części Internetu forów¹⁷ lub dostęp do grup zamkniętych, w ramach których rozpowszechniane są, włączając w to transmisje na żywo, ściśle określone treści, często przedstawiające najbardziej brutalne i sadystyczne traktowanie dziecka.

Próba dokładnego pomiaru omawianego tu zjawiska na poziomie globalnym pozostaje – z wielu powodów – zadaniem równie ambitnym, co niewykonalnym¹⁸. Posługiwanie się danymi dotyczącymi przestępczości stwierdzonej lub ujawnionej nie będzie tutaj pomocne z uwagi na rozbieżności w krajowych regulacjach prawnych, jak również różnice między podmiotami zbierającymi takie dane oraz sposób ich zbierania. W tej sytuacji zasięg i skalę zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni można naszkicować na podstawie informacji przekazywanych przez – wspomniane już wcześniej – wyspecja-

¹⁶ EUROPOL, *Commercial Sexual Exploitation of Children Online. A Strategic Assessment*, 2013, s. 8, https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/efc_strategic_assessment_public_version.pdf (dostęp: 8 grudnia 2022 r.).

¹⁷ Mowa o forach działających w tzw. *dark web*, czyli – w dużym uproszczeniu – ukrytej części zasobów Internetu, którą można przeglądać za pomocą specjalnego oprogramowania. Z kolei *dark net* to sieci o ograniczonym dostępie, składające się z wielu rozproszonych anonimowych węzłów (takich jak Tor, I2P czy Freenet), umożliwiających wejście do *dark web*. W maju 2021 r. w wyniku międzynarodowej operacji policyjnej, koordynowanej przez EUROPOL, zostało zlikwidowane forum o nazwie Boystown, liczące około 400 000 zarejestrowanych użytkowników; <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/4-arrested-in-takedown-of-dark-web-child-abuse-platform-some-half-million-users> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.). Podobne operacje miały miejsce w lipcu 2017 r., kiedy zostało zlikwidowane forum o nazwie Elysium, liczące 87 000 członków, dedykowane wymianie CSAM oraz umawianiu spotkań w celu wykorzystywania seksualnego dzieci; <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/14-arrests-in-takedown-of-massive-child-sexual-abuse-platform> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.). Inną, zlikwidowaną w tym roku, platformą była ta o nazwie Playpen, licząca ponad 150 000 członków z całego świata. Została ona tak skonstruowana, aby umożliwić jej użytkownikom łatwy dostęp do szerokiej gamy materiałów z kategorii CSAM. Mogli oni wyszukiwać poszczególne kategorie materiałów za pomocą linków dostarczanych przez innych użytkowników. Na przykład jedna z sekcji skupiała się wyłącznie na wykorzystywaniu najmłodszych dzieci (ang. *toddlers*), inna na kazirodztwie, a jeszcze inne koncentrowały się na rozmaitych fetyszach z udziałem dzieci; <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/major-online-child-sexual-abuse-operation-leads-to-368-arrests-in-europe> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.).

¹⁸ Zob. K. Staciwa, *Prewencja adresowana do potencjalnych sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci*, [w:] *Prawo karne i kryminologia wobec kryzysów XXI wieku*, red. E.W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz, Warszawa 2022, s. 662.

lizowane w tym obszarze organizacje i instytucje. Alarmujące dane zamieszcza w swojej kluczowej publikacji¹⁹ organizacja WeProtect Global Alliance. Według tych danych zjawisko to pozostaje poważnym zagrożeniem, wymagającym zdecydowanej reakcji. Wiele pojawiających się w jego obszarze trendów grozi bowiem dalszym rozwojem²⁰, co może zwiększyć liczbę i złożoność poszczególnych przypadków oraz spotęgować wyzwania dla tych, którzy pracują nad ograniczeniem ryzyka i szkód. Zdaniem badaczy z WeProtect Global Alliance zgłaszanie przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni osiągnęło najwyższy poziom od 2019 r., a zebrane dowody wskazują na wzrost liczby:

- przypadków uwodzenia *online* (ang. *online grooming*);
- przypadków udostępniania i dystrybucji materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci;
- przypadków transmisji wykorzystywania seksualnego na żywo za opłatą;
- materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci, dostępnych w cyberprzestrzeni²¹.

Organizacją dostarczającą szczególnej kategorii danych, zwłaszcza w odniesieniu do ostatniego z wymienionych powyżej zagrożeń, jest National Center for Missing & Exploited Children²², posiadająca w swoich strukturach CyberTipline, czyli infolinię (ang. *hotline*) zrzeszoną w International Association of Internet Hotlines²³. Zgodnie z amerykańskim prawem federalnym lokalne podmioty sektora prywatnego mają obowiązek raportowania do CyberTipline przypadków ujawnienia w ich zasobach treści mogących przedstawiać wykorzystywanie seksualne dzieci. Dane publikowane przez tę organizację są zatrważające: w 2020 r. CyberTipline otrzymała ponad 21,7 miliona takich zgłoszeń, co stanowi 28-procentowy przyrost w porównaniu do 2019 r. W 2021 r. nastąpił kolejny wzrost liczby zgłoszeń – do 29,3 miliona (o 35% w stosunku do 2020 r.)²⁴. Raporty tej organizacji są dystrybuowane

¹⁹ WeProtect Global Alliance, *Global Threat Assessment 2021. Working together to end the sexual abuse of children online*, 2021, s. 5, <https://www.weprotect.org/wp-content/uploads/Global-Threat-Assessment-2021.pdf> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.).

²⁰ Takim trendem był np. szantaż seksualny wobec dzieci (ang. *sextortion, sexual coercion and extortion*), zjawisko opisane przez autorkę tego raportu; K. Staciwa, *Nowe formy przestępczości przeciwko dzieciom. Seksualne zmuszanie i wymuszenie online*, [w:] *Badania kryminologiczne a praktyka. Perspektywa krajowa i międzynarodowa*, red. E.W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz, Warszawa 2021, s. 525–541.

²¹ WeProtect Global Alliance, *Global...*, *op. cit.*, s. 5.

²² National Center for Missing & Exploited Children (dalej: NCMEC) to prywatna organizacja non profit, której misją jest niesienie pomocy w poszukiwaniu zaginionych dzieci, jak również ograniczenie zjawiska ich seksualnego wykorzystywania; <https://www.missingkids.org/theissues/csam> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.).

²³ International Association of Internet Hotlines (dalej: INHOPE) – organizacja składająca się obecnie z 50 infolinii działających w różnych częściach świata. Każda infolinia udostępnia mechanizm anonimowego raportowania *online* przypadków ujawnienia nielegalnych materiałów, ze szczególnym uwzględnieniem CSAM; <https://inhope.org/EN> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.).

²⁴ NCMEC, *By the Numbers*, 2022, <https://www.missingkids.org/gethelpnow/cybertipline#bythenumbers> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.).

do organów ścigania w wielu krajach świata²⁵ i stanowią dla nich źródło informacji o osobach pokrzywdzonych i sprawcach wykorzystywania seksualnego dzieci.

Na podstawie dzisiejszej wiedzy o opisywanym w tym raporcie zjawisku można postawić mało optymistyczną tezę, według której nie zostanie ono nigdy wyeliminowane z cyberprzestrzeni. Pozostanie w niej obecne tak długo, jak jego użytkownikami będą osoby dopuszczające się – z różnych powodów – czynów zabronionych o podłożu seksualnym wobec dzieci, utrwalające te czyny na cyfrowych materiałach audiowizualnych, a także rozpowszechniające akty przemocy seksualnej wobec dzieci w tym środowisku. Realne działania będą zatem dotyczyły jedynie ograniczenia zasięgu i skali tego zjawiska, przede wszystkim poprzez jego badanie i monitoring, a następnie wdrażanie adekwatnych do ich wyników przedsięwzięć w zakresie zapobiegania i zwalczania.

W ostatnich latach omawianemu tutaj zjawisku poświęca się coraz więcej uwagi. Za najważniejszy głos w dyskursie publicznym należy uznać ogłoszenie przez Komisję Europejską w lipcu 2020 r. Strategii unijnej na rzecz skuteczniejszej walki z niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych²⁶, która ma być realizowana do końca 2025 r. Filarami strategii są dwa obszary: „opracowanie i wdrożenie właściwych ram prawnych dotyczących ochrony dzieci” oraz „wzmocnienie reakcji organów ścigania i zacieśnienie współpracy między wszystkimi zainteresowanymi stronami”. Już pierwsze lata obowiązywania strategii pokazują, że jest ona konsekwentnie realizowana, o czym mogą świadczyć choćby przeznaczenie funduszy unijnych na wsparcie projektów w tym obszarze oraz złożenie w maju 2022 r. propozycji legislacyjnej ustanawiającej przepisy mające na celu zapobieganie niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych i jego zwalczanie²⁷. W tym samym okresie ponadto została przyjęta nowa strategia na rzecz „lepszego internetu dla dzieci” – BIK+²⁸, proponująca m.in. kolejne działania mające na celu ochronę dzieci przed szkodliwymi i nielegalnymi treściami oraz zachowaniami internetowymi.

Jeśli chodzi o krajową odpowiedź na problem wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni, to w pierwszej kolejności należy nawiązać do doświadczeń zespołu ekspertów Dyżurnet.pl, znajdującego się w strukturach Naukowej i Akademickiej Sieci

²⁵ NCMEC, *2021 CyberTipline Reports by Country*, 2022, <https://www.missingkids.org/content/dam/missing-kids/pdfs/2021-reports-by-country.pdf> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.).

²⁶ Komisja Europejska, *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Strategia UE na rzecz skuteczniejszej walki z niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych*, 2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0607> (dostęp: 8 grudnia 2022 r.).

²⁷ Komisja Europejska, *Wniosek. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające przepisy mające na celu zapobieganie niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych i jego zwalczanie*, 2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0209> (dostęp: 28 grudnia 2022 r.).

²⁸ Komisja Europejska, *Europejska strategia na rzecz lepszego internetu dla dzieci (BIK+)*, 2022, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/pl/policies/strategy-better-internet-kids> (dostęp: 8 stycznia 2023 r.).

Komputerowej – Państwowego Instytutu Badawczego (dalej: NASK-PIB)²⁹. Dyżurnet.pl to działający od 2005 r. punkt kontaktowy do zgłaszania nielegalnych treści w Internecie, szczególnie tych, które przedstawiają wykorzystywanie seksualne dzieci³⁰. W 2018 r. działanie to zostało umocowane w ustawie z 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa³¹, dzięki umieszczeniu w niej szczególnego zadania przypisanego NASK-PIB, wskazanemu w tejże ustawie jako jeden z krajowych Zespołów Reagowania na Incydenty Bezpieczeństwa Komputerowego, tzw. CSIRT. Zadanie to polega na „zapewnieniu obsługi linii telefonicznej lub serwisu internetowego prowadzących działalność w zakresie zgłaszania i analizy przypadków dystrybucji, rozpowszechniania lub przesyłania pornografii dziecięcej za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych”. Użytkownicy cyberprzestrzeni, którzy potencjalnie spotkali się w tym środowisku z treściami z kategorii CSAM, mogą dokonywać zgłoszeń na kilka sposobów: poprzez formularz znajdujący się na stronie internetowej www.dyzurnet.pl, skrzynkę poczty elektronicznej dyzurnet@dyzurnet.pl, automatyczną infolinię 801 615 005, zaś od 2020 r. również poprzez wtyczkę do przeglądarek Firefox i Chrome.

Istotnych zmian w obszarze krajowym należy ponadto oczekiwać dzięki dwóm inicjatywom, z lat 2021 i 2022. Pierwszą z nich jest powołanie przez Ministra Sprawiedliwości we wrześniu 2021 r. Zespołu do spraw przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich (dalej: Zespół). Zgodnie z treścią zarządzenia Ministra Sprawiedliwości do zadań, które mają zostać zrealizowane przez ten Zespół do końca 2026 r., należą:

- analiza aktualnych rozwiązań krajowych w obszarze szeroko pojętego przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich;
- opracowanie krajowego planu działania na rzecz przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich;
- wypracowanie propozycji legislacyjnych w ww. zakresie oraz propozycji zmian systemowych³².

²⁹ Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy jest instytutem nadzorowanym Ministerstwo Cyfryzacji. Kluczowym polem aktywności NASK-PIB są działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa Internetu. Reagowaniem na zdarzenia naruszające bezpieczeństwo sieci w Polsce i koordynacją działań w tym obszarze zajmuje się Pion Centrum Cyberbezpieczeństwa, w którego skład wchodzi m.in. zespół CERT Polska; www.cert.pl; <https://www.nask.pl/pl/o-nas/kim-jestesmy/3261,O-NASK.html> (dostęp: 17 kwietnia 2023 r.).

³⁰ Zob. szerzej: Dyżurnet.pl, *O nas*, 2023, <https://dyzurnet.pl/o-nas> (dostęp: 17 kwietnia 2023 r.).

³¹ Opracowano na podstawie: t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 913, 1703.

³² Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29 września 2021 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich (Dz. Urz. MS z 2021 r. poz. 233), <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/du-21-233> (dostęp: 5 grudnia 2022 r.).

Drugą inicjatywą jest utworzenie w strukturach policji nowej jednostki organizacyjnej, tj. Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości (dalej: CBZC)³³. Jednostka ta, od 12 stycznia 2022 r., jest odpowiedzialna za realizację na obszarze całego kraju zadań w zakresie:

- rozpoznawania i zwalczania przestępstw popełnionych przy użyciu systemu informatycznego, systemu teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej oraz zapobiegania tym przestępstwom, a także wykrywania i ścigania sprawców tych przestępstw;
- wspierania w niezbędnym zakresie jednostek organizacyjnych policji w rozpoznawaniu, zapobieganiu i zwalczaniu tych przestępstw³⁴.

Wśród przykładów realizacji powyższych zadań należy wymienić: udział przedstawicieli biura w pracach przywołanego wcześniej Zespołu, podpisanie porozumienia o współpracy z NASK-PIB³⁵, jak również charakter i wyniki jednej z pierwszych operacji CBZC, realizowanej w ramach współpracy międzynarodowej³⁶.

2.2. Uzasadnienie wyboru obszaru badań

W konfrontacji z przytoczonymi w tej części raportu informacjami należy sformułować główne pytanie badawcze, mianowicie: jaki jest realny obraz zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni w świetle postępowań karnych, realizowanych przez polskie organy ścigania i wymiar sprawiedliwości? W celu udzielenia odpowiedzi na tak postawione pytanie autorka tego raportu zaproponowała cykliczną analizę akt postępowań karnych, dotyczących wykorzystywania seksualnego małoletnich w cyberprzestrzeni, jako jedno z przedsięwzięć, które powinno zostać ujęte w planie działania wymienionego powyżej Zespołu. Taka analiza wpisywała się bowiem bezpośrednio w ramy strategicznego narzędzia, tj. Modelu Działań Krajowych (ang. *Model National Response*, dalej: MNR)³⁷, zasugerowanego

³³ Ustawa z 17 grudnia 2021 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z powołaniem Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości (Dz. U. z 2021 r. poz. 2447 ze zm.).

³⁴ Centralne Biuro Zwalczania Cyberprzestępczości, *Zadania CBZC*, 2022, <https://cbzc.policja.gov.pl/bzc/o-cbzc/podstawowe-zadania/5,Zadania-Centralnego-Biura-Zwalczania-Cyberprzestepczosci.html> (dostęp: 28 grudnia 2022 r.).

³⁵ NASK-PIB, *NASK i Komenda Główna Policji będą razem walczyć z cyberprzestępcami*, 2022, <https://www.nask.pl/pl/aktualnosci/5016,NASK-i-Komenda-Glowna-Policji-beda-razem-walczyc-z-cyberprzestepcami.html> (dostęp: 28 grudnia 2022 r.).

³⁶ EUROPOL, *44 arrested in Poland in a sting targeting online child sexual exploitation. Officers from the Polish Central Cybercrime Bureau raided 82 locations and seized 15 500 files depicting sexual abuse of children*, 2022, <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/44-arrested-in-poland-in-sting-targeting-online-child-sexual-exploitation> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.); Centralne Biuro Zwalczania Cyberprzestępczości, *Akt oskarżenia za zbrodnię zgwałcenia osób małoletnich*, 2023, <https://cbzc.policja.gov.pl/bzc/aktualnosci/129,Akt-oskarzenia-za-zbrodnie-zgwalcenia-osob-maloletnich.html> (dostęp: 10 marca 2023 r.).

³⁷ WeProtect Global Alliance, *Model Działań Krajowych*, 2021, <https://www.weprotect.org/model-national-response/> (dostęp: 17 kwietnia 2023 r.).

przez autorkę jeszcze przed formalnym rozpoczęciem prac Zespołu, w celu wytyczenia ram jego działania.

Wykorzystanie MNR w działaniach krajowych nawiązuje zarówno do deklaracji 27 ministrów sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, reprezentujących kraje członkowskie Unii Europejskiej z 2012 r.³⁸, jak również ustaleń ze szczytu WeProtect Global Alliance w Abu Zabi w 2015 r.³⁹, podczas którego reprezentanci ponad 50 państw uzgodnili opracowanie i wprowadzenie w życie w swoich krajach programów skoordynowanych działań, mających na celu walkę z wykorzystywaniem seksualnym dzieci w cyberprzestrzeni.

Model Działań Krajowych jest rezultatem wieloletnich prac ekspertów i praktyków, a obecnie zarządza nim organizacja WeProtect Global Alliance. Model ten jest uniwersalnym narzędziem, mającym pomóc państwom w stworzeniu ich własnego schematu odpowiedzi na zjawisko przemocy seksualnej wobec dzieci. W momencie rozpoczęcia prac Zespołu jego metodologia – zmodyfikowana w listopadzie 2022 r. – polegała na opisaniu 21 kompetencji, w 6 obszarach działania państwa, potrzebnych do skutecznej ochrony dzieci, jak również wyróżnieniu dobrych praktyk w państwach, które takie kompetencje posiadają, oraz przedstawieniu organizacji mogących udzielić dalszych wskazówek i wsparcia państwom chcącym rozwinąć i zwiększyć obecnie posiadane kompetencje w danym obszarze⁴⁰.

Prowadzenie analizy akt postępowań karnych wpisywało się w pierwszy obszar działania państwa według MNR, tj. „Polityka i zarządzanie”, w którym to kompetencja nr 2. „Badania, analizy i monitorowanie”, miała pomóc – jak można przeczytać w jej uzasadnieniu – „stworzyć rzetelny obraz zagrożenia wykorzystywaniem seksualnym dzieci i ich niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych w kraju, stopnia narażenia tego kraju, jak również obszarów ryzyka i reakcji”⁴¹. Inne elementy tego uzasadnienia mówiły o tym, że „ustawiczny rozwój i poprawę jakości działań krajowych przeciwko wykorzystywaniu seksualnemu dzieci i ich niegodziwemu traktowaniu w celach seksualnych można osiągnąć w drodze gruntownych badań oraz regularnego monitorowania i oceny”⁴², natomiast „polityka i praktyki oparte na dowodach i danych wywiadowczych będą – dzięki badaniom, analizom i monitorowaniu

³⁸ European Commission, *Declaration on the Launch of the Global Alliance against child sexual abuse online*, 2012, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_12_944 (dostęp: 5 grudnia 2022 r.).

³⁹ WeProtect Global Alliance, 2015, <https://www.weprotect.org/summit/weprotect-summit-abu-dhabi-2015/> (dostęp: 5 grudnia 2022 r.).

⁴⁰ WeProtect Global Alliance, *Implementation guide. Preventing and Tackling Child sexual Exploitation and Abuse (CSEA): A Model National Response*, 2016, https://www.weprotect.org/wp-content/plugins/pdfs-viewer-shortcode/pdfs/web/viewer.php?file=https://www.weprotect.org/wp-content/uploads/WePROTECT-Model-National-Response.pdf&attachment_id=1363&dButton=true&pButton=true&oButton=false&sButton=true#zoom=0&pagemode=none&_wpnonce=d0266231c0 (dostęp: 5 grudnia 2022 r.).

⁴¹ WeProtect Global Alliance, *Implementation...*, *op. cit.*, s. 5.

⁴² *Ibidem*.

– wyraźnie ukierunkowane na obszary, w których dzieci doznają najpoważniejszych szkód i w których rozpoznano największe braki w kompetencjach”⁴³.

Opisywane w tym raporcie przedsięwzięcie – zważywszy na jego obszar – można nazwać pionierskim. Wybrane zagadnienia wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni pojawiały się oczywiście w publikacjach innych autorów, jednak nie zostało w nich przyjęte podobne podejście do problemu⁴⁴. Uwzględnia ono zwłaszcza wątek biegłych, których specjalistyczna wiedza jest wykorzystywana przez sąd podejmujący decyzję odnośnie do sytuacji sprawcy czynu zabronionego. Żadna inna analiza nie uwzględniała także „obecności” w postępowaniu karnym dziecka będącego osobą pokrzywdzoną na tle seksualnym, które, pomimo nieustalenia jego tożsamości, występowało w nim za pośrednictwem materiałów audiowizualnych. Ponadto celem pytań zawartych w części ankiety dotyczącej sprawcy czynu zabronionego było zebranie informacji pokazujących go w sposób wielowymiarowy, zwłaszcza jako członka społeczeństwa, a nie tylko z perspektywy procesu karnego, którego celem jest doprowadzenie do poniesienia przez niego odpowiedzialności za popełnione czyny. Znalazły się tam zatem pytania dotyczące jego sytuacji osobistej, zawodowej, relacji z małoletnimi, jak również uwarunkowań osobowościowych i psychicznych. Pionierski charakter przedsięwzięcia został ponadto podkreślony dzięki zaangażowaniu – w analizę akt – osób o zróżnicowanym wykształceniu i doświadczeniu, tj. z takich dziedzin, jak prawo, socjologia, filozofia oraz informatyka śledcza (ang. *digital forensics*)⁴⁵.

Obszar, którego dotyczyła analiza, jest ze swej natury kompleksowy i interdyscyplinarny, dlatego już na etapie tworzenia ankiety wykorzystywanej w badaniach było wiadomo, że uzyskanie odpowiedzi na wszystkie, pojawiające się podczas realizacji przedsięwzięcia, pytania nie będzie możliwe. Pomimo daleko idącego uszczegółowienia ankiety wyczerpujące przebadanie wybranego obszaru za pomocą jednokrotnie użytego narzędzia nie byłoby realnym do wykonania założeniem. Celem pracy interdyscyplinarnego zespołu badawczego było zatem zasygnalizowanie problemów, wskazanie zagadnień, które wymagają zgłębienia w pierwszej kolejności, jak również sformułowanie rekomendacji odnoszących się do konkretnych obserwacji. Zarówno podejście do problemu zaprezentowane w raporcie, jak i opracowana na potrzeby przedsięwzięcia ankieta powinny być traktowane jako punkt wyjściowy dla dalszych prac (badania i monitorowania) w tym obszarze.

⁴³ WeProtect Global Alliance, *Implementation...*, *op. cit.*

⁴⁴ Zob. pkt 4 raportu.

⁴⁵ W analizie akt oprócz autorki raportu brały udział następujące osoby: Oliwia Chojnacka (NASK-PIB), Aleksandra Osuch (NASK-PIB), Paweł Oberszt (niezależny konsultant).

PRAWNOKARNA OCHRONA DZIECI PRZED WYKORZYSTYWANIEM SEKSUALNYM W CYBERPRZESTRZENI

Ta część raportu ma na celu omówienie podstawowych pojęć oraz typów przestępstw związanych z wykorzystaniem seksualnym dzieci w cyberprzestrzeni. Z uwagi na fakt, że jest to niewątpliwie bardzo szeroki obszar, zakres przytoczonych tutaj informacji zostanie ograniczony do ukazania wyników analizy akt postępowań karnych we właściwym kontekście.

3.1. Podstawowe pojęcia

3.1.1. Dziecko i wiek przyzwolenia

Jak już wcześniej wspomniano, dzieci należy uznać za szczególną grupę użytkowników globalnej sieci komputerowej Internet, dlatego w pierwszej kolejności konieczne jest ustalenie, które osoby będą zaliczać się do takiej kategorii. Na gruncie prawnym, głównie w aktach prawa międzynarodowego, za dziecko uważa się osobę, która nie osiągnęła wieku dojrzałości; i ten wiek – z niewielkimi odstępstwami – w większości państw na świecie został określony na 18. rok życia. Konwencje międzynarodowe i prawodawstwo unijne są w tym zakresie spójne i na podstawie zawartych w nich definicji za dziecko najczęściej należy uznać osobę, która „nie ukończyła 18. roku życia” lub osobę „poniżej 18. roku życia”⁴⁶. W polskim porządku prawnym wyjaśnienie tego pojęcia występuje w ustawie o Rzeczniku Praw Dziecka, w której rozumieniu „dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności”⁴⁷, jak również na gruncie prawa cywilnego, jednakże bez sformułowanej w nim definicji⁴⁸.

⁴⁶ Np. art. 1 Konwencji o prawach dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 ze zm.; dalej: Konwencja o prawach dziecka), art. 3 lit. a Konwencji z Lanzarote oraz art. 2 lit. a dyrektywy unijnej 2011/93/UE.

⁴⁷ Artykuł 2 ust. 1 ustawy z 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 292).

⁴⁸ Zob. szerzej: E.M. Guzik-Makaruk, E. Wojewoda, *Dziecko, nieletni, małoletni, młodociany, pełnoletni – podstawowe zagadnienia terminologiczne na tle systemu prawa*, [w:] *Wybrane prawne i medyczne aspekty ginekologii dziecięcej*,

Kwestia dużo bardziej skomplikowana dotyczy tzw. wieku przyzwolenia, czyli granicy wieku osoby, z której udziałem zakazane jest podejmowanie czynności seksualnych. Z reguły jest to okres między 14. a 16. rokiem życia, choć i tutaj zdarzają się odstępstwa, także na terenie Unii Europejskiej, jak to jest w przypadku Cypru i Irlandii (17 lat) oraz Malty (18 lat)⁴⁹. W polskim porządku prawnym granica ta została ustalona na 15 lat⁵⁰.

3.1.2. Wykorzystywanie seksualne dzieci

Kolejnym pojęciem, które zostanie tutaj omówione, jest „wykorzystywanie seksualne dzieci”. W tym przypadku należy zacząć od zwrócenia uwagi na bardzo istotny aspekt w postaci kontekstu językowego i związku pomiędzy zakresem definicji tego pojęcia a językiem, w którym została ona sformułowana. Uważny czytelnik z pewnością odnotował przytoczenie we wstępie tego raportu anglojęzycznych pojęć *sexual exploitation* oraz *sexual abuse*, używanych na gruncie wiodących dla analizowanego obszaru międzynarodowych aktów prawnych, jak również fakt nawiązania do ich oficjalnego tłumaczenia na język polski. Kolejno są to: „seksualne wykorzystywanie”⁵¹ oraz „niegodziwe traktowanie w celach seksualnych”⁵². O ile tłumaczenie pierwszego z pojęć jest spotykane zarówno w literaturze przedmiotu, jak i języku potocznym, o tyle propozycja dotycząca tłumaczenia drugiego z nich jest używana marginalnie. Z tego powodu dla prawidłowej interpretacji wymienionych powyżej pojęć niezbędne będzie sięgnięcie w tym miejscu do treści tzw. *Luxembourg Guidelines* (dalej: LG)⁵³, tj. dokumentu opracowanego w 2016 r. z inicjatywy organizacji pozarządowej ECPAT⁵⁴, w wyniku współpracy przedstawicieli 18 instytucji⁵⁵ tworzących interagencyjną grupę roboczą. Celem pracy tej grupy było wyj-

red. E.M. Guzik-Makaruk, J. Szamatowicz, V. Skrzypulec-Plinta, Białystok 2015, s. 29–50, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/13638/1/E_M_Guzik_Makaruk_E_Wojewoda_Dziecko_nieletni_maloletni.pdf (dostęp: 4 stycznia 2023 r.).

⁴⁹ European Union Agency for Fundamental Rights, *Consent for sexual activity with an adult*, 2018, <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements/consent-sexual-activity-adult> (dostęp: 9 grudnia 2022 r.).

⁵⁰ Artykuł 200 § 1 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.; dalej: k.k.).

⁵¹ Np. art. 4 dyrektywy unijnej 2011/93/UE.

⁵² Np. art. 3 dyrektywy unijnej 2011/93/UE.

⁵³ ECPAT, *Luxembourg Guidelines*, 2016, <https://ecpat.org/luxembourg-guidelines/> (dostęp: 10 grudnia 2022 r.). Aktualnie tworzone są kolejne wersje językowe tego dokumentu, aby jego przekaz mógł dotrzeć do jak największej liczby odbiorców.

⁵⁴ ECPAT (dawniej End Child Prostitution in Asian Tourism) jest globalną siecią organizacji, których celem jest zakończenie seksualnego wykorzystywania dzieci. Skupia ona 122 organizacje członkowskie w 104 krajach; <https://ecpat.org/about-us/> (dostęp: 10 grudnia 2022 r.).

⁵⁵ Były to: African Committee on the Rights and Welfare of the Child, Child Rights Connect, Council of Europe Secretariat, ECPAT, EUROPOL, INHOPE, OEA, International Centre for Missing and Exploited Children, International Labour Office, International Telecommunication Union, INTERPOL, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Plan International, Save the Children International, Special Representative of the United Nations Secretary General on Violence against Children, United Nations Committee on the Rights of the Child, United Nations Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography, UNICEF.

ście naprzeciw wyzwaniu w postaci pojawiania się nowych terminów, określających formy przemocy na tle seksualnym wobec dzieci, jak również uzgodnienie znaczenia tych, które istniały już w przestrzeni publicznej i były np. krytykowane za niejasny, a czasem wręcz szkodliwy dla osób pokrzywdzonych taką przemocą przekaz.

W zawartych w LG uwagach terminologicznych eksperci skonstatowali, że oba terminy, *child sexual abuse* oraz *child sexual exploitation*, wydają się mieć powszechnie przyjęte znaczenie i mogą być używane bez ryzyka stygmatyzacji lub innej szkody dla dziecka⁵⁶. Warto odnotować, że niedawno ukazała się polskojęzyczna wersja tego dokumentu⁵⁷, w której termin *child sexual abuse* został przetłumaczony jako „wykorzystywanie seksualne dzieci”, natomiast *child sexual exploitation* jako „wyzyskiwanie seksualne dzieci”. Zgodnie z tym podejściem interpretacja tych terminów została nakreślona w następujący sposób:

- *child sexual abuse* – „wykorzystywanie seksualne dzieci nie wymaga elementu wymiany i może służyć wyłącznie osiągnięciu satysfakcji seksualnej przez sprawcę, podczas gdy wyzyskiwanie seksualne dzieci można rozpoznać na podstawie zawartego w nim elementu wymiany”⁵⁸;
- *child sexual exploitation* – „dziecko jest pokrzywdzone wyzyskiwaniem seksualnym, gdy bierze udział w czynnościach seksualnych w zamian za coś (np. jakąś korzyść lub choćby obietnicę korzyści) uzyskanego od osoby trzeciej, sprawcy lub przez samo dziecko”⁵⁹. „Tym, co odróżnia wyzyskiwanie seksualne dzieci od wykorzystywania seksualnego dzieci, jest element wymiany charakterystyczny dla wyzyskiwania. Choć te dwa zjawiska należą od siebie odróżnić, ważna jest również świadomość, że częściowo zachodzą one na siebie i że w kategoriach semantycznych granica między nimi prawdopodobnie nigdy nie będzie całkowicie wyraźna. Na przykład wiele przypadków wykorzystywania seksualnego dzieci zawiera w sobie element korzyści lub wymiany – sprawca często oferuje coś dziecku, aby zdobyć jego zaufanie lub zapewnić sobie jego milczenie (są to zwłaszcza korzyści niefinansowe, takie jak drobne podarunki, uwaga i czułość). Podobnie, można uznać, że idea wyzyskiwania odnosi się do wszystkich osób pokrzywdzonych wykorzystywaniem seksualnym – w tym sensie, że sprawca wykorzystuje (wyzyskuje) bezbronność dziecka”⁶⁰.

⁵⁶ ECPAT, *Luxembourg...*, op. cit., s. 18 i 24.

⁵⁷ Według stanu na dzień 17 kwietnia 2023 r. dostępne są wersje: angielska, francuska, hiszpańska, turecka, niemiecka, bośniacka, chińska, niderlandzka oraz polska.

⁵⁸ ECPAT i Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, *Wytyczne dotyczące terminologii w dziedzinie ochrony dzieci przed wyzyskiwaniem seksualnym i wykorzystywaniem seksualnym*, 2021, s. 21, https://ecpat.org/wp-content/uploads/2022/11/WYTYCZNE_TERMINOLOGICZNE_ECPAT_FDDES_FINAL.pdf (dostęp: 10 grudnia 2022 r.).

⁵⁹ ECPAT i Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, *Wytyczne...*, op. cit., s. 27.

⁶⁰ *Ibidem*, s. 28–29.

Przywołaną interpretację podziela także autorka tego raportu, jednak w drodze semantycznego konsensusu na jego użytek zostało przyjęte posługiwanie się określeniem „wykorzystywanie seksualne dzieci” jako obejmującym zarówno zachowania z zakresu *child sexual abuse*, jak i *child sexual exploitation*.

Dla uporządkowania terminologicznego istotne będzie jeszcze przywołanie ustaleń definicyjnych, zaproponowanych w jednej z prac M. Beisert i A. Izdebskiej⁶¹. W przywołanym tu artykule zauważono, że ustalenia definicyjne w odniesieniu do zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci to obszar problematyczny już na etapie określania zakresu i typu takiej definicji oraz jej elementów składowych.

Autorki wskazały, że definicje wykorzystywania seksualnego dzieci podzielić można najogólniej na trzy grupy, przy czym zaproponowały tu podejście od definicji najszerszych do najwęższych:

- 1) definicje kliniczne – odnoszące się do specyficznego typu relacji i interakcji pomiędzy osobami i koncentrujące się przede wszystkim na wskazywaniu i opisywaniu tych cech aktywności seksualnej, które mają potencjalnie traumatyzujący wpływ na dziecko; tworzone są po to, by na podstawie jak najlepiej opisanego zjawiska postawić trafną diagnozę; ta grupa definicji pochodzi zwykle z dwóch źródeł: od tzw. autorytetów oraz od specjalnie w tym celu desygnowanych organizacji;
- 2) definicje prawne – odnoszące się do prawa przyjętego i obowiązującego w danym państwie; zawierają trzy elementy, tj. wskazują cechy opisujące ofiarę, sprawcę oraz czynność, czyli rodzaj aktywności dorosłego z dzieckiem;
- 3) definicje społeczne – wyrażające niepisane przekonania społeczne na temat zjawiska seksualnego wykorzystywania dzieci; są w dużej mierze kształtowane na podstawie wiadomości ze strony mediów, a rzadziej opierają się na rzetelnej wiedzy pochodzącej z badań naukowych⁶².

Przywołanie przykładów definicji z każdej z wymienionych powyżej grup i ich wyczerpujące omówienie wykraczają poza ramy tego raportu. Warto jednak zaznaczyć, że to pozornie łatwe zadanie może stanowić poważne wyzwanie, przede wszystkim z uwagi na zróżnicowanie ilościowe i jakościowe dostępnych definicji we wszystkich trzech kategoriach. Na potrzeby tego raportu, w punkcie 3.5, zostaną przybliżone definicje prawne istotne dla analizowanego obszaru z punktu widzenia typów przestępstw, występujących zwłaszcza w prawie krajowym w Polsce.

⁶¹ M. Beisert, A. Izdebska, *Wykorzystanie...*, op. cit., s. 49.

⁶² M. Beisert, A. Izdebska, *Wykorzystanie...*, op. cit., s. 50–52.

3.2. Model koncepcyjny zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci

W literaturze fachowej opisującej zjawisko wykorzystywania seksualnego dzieci można odnotować istniejący konsensus co do tego, że jest ono fenomenem kompleksowym. W tym kontekście B. Mathews i D. Collin-Vézina opisują je jako „występujące z wielu powodów i na różne sposoby, w różnych relacjach rodzinnych, rówieśniczych, instytucjonalnych oraz wspólnotowych”⁶³. Wskazują również na to, że „centralnym, nierozwiązanym dla światowej społeczności problemem pozostaje brak modelu koncepcyjnego, jak również uzgodnionej definicji lub rozumienia, co składa się na „wykorzystywanie seksualne dziecka” (ang. *child sexual abuse*; dalej: CSA)⁶⁴. W odpowiedzi na tę lukę proponują oni własny model koncepcyjny, „umożliwiający klasyfikowanie zachowań jako zdolnych do konstytuowania CSA oraz będących innym rodzajem doświadczenia”⁶⁵.

Zgodnie z tym modelem, aby zachowanie można było przypisać do zakresu pojęciowego CSA, niezbędna jest obecność czterech czynników:

- 1) osoba musi być dzieckiem – ten warunek może być zaprezentowany jako pytanie: „czy dana osoba jest rozwojowo dzieckiem lub jest za nie uważana w świetle prawa lub norm społecznych?”;
- 2) nieobecność prawdziwej zgody – ten warunek może być zaprezentowany jako pytanie: „czy dziecko jest niezdolne do wyrażenia prawdziwej zgody na czynność lub czy miało taką zdolność, ale jej nie wyraziło?”;
- 3) czynność musi mieć charakter seksualny – ten warunek może być zaprezentowany jako pytanie: „czy czynność jest wykonywana w celu uzyskania jakiegokolwiek stopnia zaspokojenia seksualnego – psychicznego lub fizycznego – osoby wykorzystującej lub innej, czy też taka czynność jest w inny sposób prawowicie doświadczana przez dziecko jako czynność seksualna?”; zdaniem autorów modelu można tutaj mówić o trzech kategoriach czynności seksualnej:
 - a) każda czynność, w której osoba dopuszczająca się nadużycia poszukuje lub uzyskuje jakikolwiek poziom psychicznego lub fizycznego zaspokojenia seksualnego zarówno natychmiastowego, jak i odroczonego w czasie i przestrzeni;
 - b) każda czynność, w której osoba poszukuje zaspokojenia seksualnego dla innej osoby;
 - c) każda inna czynność, która nie będzie odpowiadała żadnej z kategorii seksualnego zaspokojenia, ale będzie prawowicie doświadczana przez dziecko jako czynność seksualna;

⁶³ B. Mathews, D. Collin-Vézina, *Child Sexual Abuse: Toward a Conceptual Model and Definition*, „Trauma, Violence & Abuse” 2019, t. 20, nr 2, s. 131, <https://doi.org/10.1177/1524838017738726> (dostęp: 10 grudnia 2022 r.).

⁶⁴ B. Mathews, D. Collin-Vézina, *Child...*, op. cit., s. 131.

⁶⁵ *Ibidem*, s. 139–140.

- 4) czynność musi stanowić nadużycie – ten warunek może być zaprezentowany jako pytanie: „czy czynność jest oznaczona następującymi znamionami:
- a) występowanie relacji władzy;
 - b) nierówna pozycja ofiary w stosunku do sprawcy;
 - c) wykorzystanie podatności ofiary;
 - d) brak prawdziwej zgody?”⁶⁶.

Opisany powyżej model (będący jedną z wielu prób zdefiniowania kompleksowego fenomenu, którym jest wykorzystywanie seksualne dzieci) niewątpliwie może stanowić punkt wyjścia dla starań mających na celu opracowanie jego odpowiednika w odniesieniu do cyberprzestrzeni.

3.3. Uwagi na temat sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni

Rozważania na temat wskazany w tytule tej części raportu należy zacząć od przywołania wypowiedzi znanego niemieckiego seksuologa K.M. Beiera⁶⁷, dotyczącej seksualności, preferencji seksualnych oraz orientacji seksualnej. Zauważa on, że „seksualność człowieka charakteryzuje się dużą różnorodnością preferencji seksualnych”. Jego zdaniem „każda osoba ma określone cechy erotyczne, które są realizowane najpierw jako fantazja, a czasami jako chęć odgrywania tego jako zachowanie”. W dalszej części tej wypowiedzi nawiązuje on do dwóch różnych obszarów, tj. preferencji seksualnych i orientacji seksualnej, z perspektywy wyboru i decyzji w następujący sposób: „preferencje seksualne wszelkiego rodzaju są z góry określone, nie są wyborem; nikt nie może decydować o swojej orientacji seksualnej”⁶⁸. Ta skrócona charakterystyka preferencji seksualnych będzie wstępem do wyjaśnienia, w jakich przypadkach można mówić o zaburzeniach tych preferencji, które mogą, ale nie muszą, być przyczyną popełnienia przez cierpiącą na nie osobę czynu zabronionego o podłożu seksualnym wobec dziecka. Jak wyjaśnia A. Krasowska, „sprawcy czynów pedofilnych⁶⁹ podejmują zachowania seksualne wobec dzieci z różnych motywacji oraz dla osiągnięcia różnych celów”⁷⁰. Wyjaśnienia przyczyn rozwoju zaburzeń preferencji seksualnych należy szukać

⁶⁶ *Ibidem*, s. 141–146.

⁶⁷ Prof. dr med. dr fil. K.M. Beier jest dyrektorem Instytutu Seksuologii i Medycyny Seksualnej w Szpitalu Uniwersyteckim Charité w Berlinie.

⁶⁸ Wypowiedź prof. K.M. Beiera jest opublikowana na stronie internetowej projektu Troubled Desire, oferującego narzędzia w postaci *online self-management* dla osób, które czują pociąg seksualny do dzieci, a nie mają szansy na realny kontakt z terapeutami; <https://troubled-desire.com/en/> (dostęp: 11 grudnia 2022 r.).

⁶⁹ Zob. pedofilia a czyn pedofilny: A. Krasowska, *Preferencje seksualne, zaburzenia preferencji seksualnych a przemoc seksualna*, [w:] *Seksuologia sądowa I. Teorie, modele, badania*, red. A. Depko, A. Krasowska, Warszawa 2021, s. 135.

⁷⁰ A. Krasowska, *Typologie osób popełniających przestępstwa przeciwko wolności seksualnej. Sprawcy przemocy seksualnej wobec dzieci*, [w:] *Seksuologia sądowa II. Opiniowanie w sprawach karnych*, red. A. Depko, A. Krasowska, Warszawa 2023, s. 151.

w wielu istniejących teoriach⁷¹, natomiast obraz kliniczny takich zaburzeń można stworzyć poprzez sięgnięcie do fachowych publikacji na ten temat, jak również klasyfikacji DSM-5 i ICD-10.

DSM-5 jest piątą edycją klasyfikacji *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*⁷², która mimo że nie obowiązuje w Polsce, stanowi bardzo przydatne narzędzie referencyjne dla specjalistów. W tej edycji została wprowadzona nowa interpretacja parafilii (czyli nietypowych potrzeb lub pragnień seksualnych), której konsekwencją były kryteria diagnostyczne, służące do rozpoznania jednostki nozologicznej „zaburzenia parafilne” (ang. *paraphilic disorders*). Jak wyjaśnia A. Krasowska, takie rozpoznanie ma miejsce wtedy, gdy spełnione są dwa kryteria w postaci:

- 1) obecności nietypowych seksualnych pragnień i fantazji seksualnych oraz
- 2) negatywnych konsekwencji wynikających z ich posiadania lub realizacji⁷³.

Na gruncie DSM-5 za parafilie uznaje się:

- oglądactwo (voyeuryzm) (kod 302.82);
- ekshibicjonizm (kod 302.4);
- ocieractwo (froteryzm) (kod 302.89);
- masochizm seksualny (kod 302.83);
- sadyzm (kod 302.84);
- pedofilię (kod 302.2);
- fetyszizm (kod 302.81);
- transwestytyzm (kod 302.3);
- inne określone parafilie (kod 302.89)⁷⁴.

ICD-10 jest z kolei ciągle wykorzystywaną w Polsce – w chwili pisania tego raportu⁷⁵ – dziesiątą edycją systemu klasyfikacyjnego *The ICD Classification of Mental and Behavioural Disorders. Clinical descriptions and diagnostic guidelines*, opracowanego przez Światową Organizację Zdrowia⁷⁶. Kryteria diagnostyczne zaburzeń preferencji seksualnych, jakimi posługuje się ta klasyfikacja, są następujące:

- G1 – osoba doświadcza powtarzającego się, nasilonego popędu i wyobrażeń seksualnych dotyczących niezwykłych przedmiotów lub działań;

⁷¹ Np. teoria konstytucjonalno-biologiczna, chaosu społecznego, wieloczynnikowa, teorie feministyczne i psychodynamiczne. Zob. Z. Lew-Starowicz, *Zaburzenia preferencji seksualnych*, [w:] *Seksuologia*, red. M. Lew-Starowicz, Z. Lew-Starowicz, V. Skrzypulec-Plinta, Warszawa 2022, s. 330–331.

⁷² Zob. szerzej: American Psychiatric Association, *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5-TR)*, 2023, <https://www.psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm> (dostęp: 22 stycznia 2023 r.).

⁷³ A. Krasowska, *Preferencje...*, op. cit., s. 126.

⁷⁴ Z. Lew-Starowicz, *Zaburzenia...*, op. cit., s. 333–336.

⁷⁵ Aktualnie trwają tłumaczenie na język polski i wdrażanie jedenastej edycji tego systemu klasyfikacyjnego.

⁷⁶ World Health Organization, 1992, <https://www.who.int/publications/i/item/9241544228> (dostęp: 22 stycznia 2023 r.).

- G2 – osoba albo realizuje ten popęd, albo odczuwa z tego powodu wyraźne cierpienie⁷⁷;
- G3 – preferencja występuje od co najmniej 6 miesięcy⁷⁸.

Zgodnie z ICD-10 za zaburzenia preferencji seksualnych (kod F65) uważane są:

- fetyszyzm (kod F65.0);
- transwestytyzm fetyszystyczny (kod F65.1);
- ekshibicjonizm (kod F65.2);
- oglądactwo (voyeuryzm) (kod F65.3);
- pedofilia (kod F65.4);
- sadomasochizm (kod F65.5);
- złożone zaburzenia preferencji seksualnych (kod F65.6);
- inne zaburzenia preferencji seksualnych (kod F65.7)⁷⁹.

Mając na uwadze temat tego raportu, należy w tym miejscu przytoczyć za Z. Lwem-Starowiczem opis zaburzeń preferencji seksualnych pod postacią pedofilii, zamieszczony w klasyfikacji ICD-10 pod kodem F65.4. Zaburzenie to zostało opisane jako: „preferencja seksualna osoby dorosłej wobec dzieci, zwykle w wieku przedpokwitaniowym lub we wczesnym okresie dojrzewania. Sprawca ma co najmniej 16 lat i jest starszy od dziecka minimum 5 lat”⁸⁰. Z kolei na gruncie klasyfikacji DSM-5 parafilia oznaczona kodem 302.2 występuje wówczas, gdy:

- ponad 6 miesięcy istnieje nawracające i intensywne podniecenie seksualne osiągnięte przez czynności seksualne z dzieckiem lub dziećmi w okresie przed pokwitaniem (w wieku 13 lat lub wcześniejszym), objawiające się fantazjami, potrzebami i zachowaniami;
- fantazje, potrzeby i zachowania powodują znaczące klinicznie cierpienie i poważne trudności w relacjach międzyludzkich;
- dana osoba ma co najmniej 16 lat i jest co najmniej 5 lat starsza od dziecka lub dzieci (z kryterium A)⁸¹.

Przywołane powyżej kryteria diagnostyczne zaburzeń preferencji seksualnych (inaczej: zaburzeń parafilnych) oraz opisy z systemów klasyfikacyjnych powinny pozwolić na zmierzenie się z częstym łączeniem w przestrzeni publicznej tych zaburzeń z przypadkami wykorzystywania seksualnego dziecka, poprzez automatyczne nazywanie sprawcy takiego wykorzystywania „pedofilem”. Tymczasem nie u każdego sprawcy, który dopuścił się

⁷⁷ A. Krasowska zwraca uwagę na błędne przedstawienie – w większości opublikowanych w języku polskim podręczników (oraz opinii sądowych) – kryterium diagnostycznego G2, spowodowane nieprawidłowym tłumaczeniem na język polski, które poprawiono w 2013 r., zastępując zastosowany pierwotnie spójnik łączny „i” spójnikiem rozłącznym „albo”. Wcześniejsze, nieprawidłowe brzmienie było następujące: „osoba realizuje ten popęd i odczuwa z tego powodu wyraźne cierpienie”. A. Krasowska, *Preferencje...*, op. cit., s. 127.

⁷⁸ Więcej informacji na ten temat np. A. Krasowska, *Preferencje...*, op. cit., s. 125–145.

⁷⁹ Z. Lew-Starowicz, *Zaburzenia...*, op. cit., s. 332–333.

⁸⁰ *Ibidem*, s. 332.

⁸¹ *Ibidem*, s. 334–335.

wykorzystywania seksualnego dziecka, zostanie zdiagnozowane zaburzenie preferencji seksualnych pod postacią pedofilii. Może to być np. sprawca cierpiący na inne zaburzenia, lub motywowany chęcią osiągnięcia innego rodzaju korzyści. W tym kontekście warto sięgnąć do jednego z ugruntowanych – wśród polskich seksuologów – podziałów na:

- sprawców preferencyjnych (podejmujących zachowania seksualne wobec dzieci w związku z istniejącymi zaburzeniami pedofilnymi) oraz
- sprawców zastępczych, u których takich zaburzeń stwierdzić nie można, „a określenie indywidualnej motywacji i korzyści osiągniętych przez sprawcę danego przestępstwa wymaga dokładnej analizy”⁸².

Może mieć również miejsce odwrotna sytuacja, mianowicie: osoba (mężczyzna lub kobieta) ze zdiagnozowanym zaburzeniem pedofilnym, pomimo występowania u niej takiego zaburzenia, nigdy nie dopuści się czynu zabronionego będącego realizacją swoich preferencji seksualnych. Dla omawianego obszaru istotne znaczenie będą miały wyniki przeprowadzonych badań dotyczących sprawców przestępstw seksualnych, w których osobą pokrzywdzoną było dziecko. W 2004 r. zostały one zinterpretowane przez M.C. Seto, który określił procentowo występowanie zaburzenia preferencji seksualnych pod postacią pedofilii wśród takich sprawców. Zgodnie z tą interpretacją zaburzenie to występowało u 40–50% dorosłych sprawców oraz u 30% sprawców młodocianych⁸³.

Niewątpliwie jednak fakt występowania zaburzenia preferencji seksualnych u sprawcy czynu seksualnego z udziałem dziecka powinien – jak zauważa M. Skórzewska-Amberg – „zawsze być brany pod uwagę ze względu na konieczność terapii sprawcy lub jego dalszej izolacji po zakończeniu odbywania kary”⁸⁴. Postulat ten uzupełnia obserwacja A. Krasowskiej, której zdaniem „diagnoza zaburzeń parafilnych wymaga zarówno ostrożności ze strony biegłego, doświadczenia, jak i najwyższej staranności”⁸⁵. W tym kontekście warsztat pracy biegłego, powoływanego w sprawach karnych dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni, powinien być niewątpliwie uzupełniony o wiedzę na temat aktualnych trendów dotyczących tego zjawiska, w tym szczególnym środowisku.

Po takim wprowadzeniu, odnoszącym się do sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci, należy wspomnieć o dążeniach do wyjaśnienia, czy środowisko, w którym tacy sprawcy działają (*offline* lub *online*), pociąga za sobą różnice w ich typologii. Zauważono, że cechy sprawców ze środowiska *online* zaczęły być rozumiane dzięki nawiązywaniu do

⁸² A. Krasowska, *Typologie...*, op. cit., s. 153.

⁸³ Zob. szerzej: M.C. Seto, *Pedophilia and Sexual Offenses against Children*, „Annual Review of Sex Research” 2004, t. 15, s. 321–361; M.C. Seto, G.T. Harris, M.E. Rice, H.E. Barbaree, *The Screening Scale for Pedophilic Interests Predicts Recidivism among Adult Sex Offenders with Child Victims*, „Archives of Sexual Behavior” 2004, t. 33, nr 5, s. 455–466.

⁸⁴ M. Skórzewska-Amberg, *Prawnokarna ochrona dziecka przed seksualnym wykorzystaniem w cyberprzestrzeni*, Warszawa 2019, s. 97.

⁸⁵ A. Krasowska, *Preferencje...*, op. cit., s. 131.

obszernej, zgromadzonej już, wiedzy na temat tzw. sprawców kontaktowych⁸⁶. Obserwacja ta nadała kierunek kolejnym badaniom. Ich celem było zrozumienie cech specyficznych, a zwłaszcza tego, czy sprawcy *online* to nowy typ sprawców seksualnych, czy raczej ten, który odzwierciedla transformację konwencjonalnych przestępstw seksualnych poprzez wykorzystywanie nowych technologii⁸⁷. Pomimo tego, że już w publikacjach z 2004 r.⁸⁸, a nawet wcześniejszych, pojawiały się obserwacje o związkach między czynnikami ryzyka a modelami zachowań przestępczych, stan wiedzy o sprawcach *online* zgromadzony w ciągu kolejnych dwóch dekad nie wydaje się kompletny. W tym kontekście za trafną należy uznać obserwację A. Krasowskiej, która zauważa, że „zdefiniowanie sprawcy internetowych przestępstw seksualnych jest niezwykle problematyczne”, jak również, że o tej powiększającej się grupie sprawców ciągle wiemy za mało⁸⁹.

Ze względu na istotne powiązanie z typologią sprawców należy w tym miejscu przywołać podział trendów zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni, dokonany we wstępie tego raportu. Trendy dotyczące materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne dziecka będą powiązane z aktywnością osoby sprawcy w postaci⁹⁰:

- produkcji, utrwalania lub sprowadzania, przechowywania lub posiadania w celu rozpowszechnienia;
- rozpowszechniania lub prezentowania;
- utrwalania;
- przechowywania, posiadania lub uzyskiwania dostępu do treści pornograficznych z udziałem małoletniego;
- produkcji, rozpowszechniania, prezentowania, przechowywania lub posiadania treści pornograficznych przedstawiających wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej;
- uczestniczenia w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego.

Trendy dotyczące zachowań w cyberprzestrzeni będą – jak już wcześniej wspomniano – dotyczyły sprawców, których zachowanie *online* polega np. na uwodzeniu, nagabywaniu czy szantażowaniu dzieci na tle seksualnym. Taką obserwację warto zestawić z przykładem typologii, który w 2009 r. podali I.A. Elliot i A.R. Beech. Opierając się na wcześniejszych wy-

⁸⁶ A.R. Beech, I.A. Elliott, *Understanding the emergence of the Internet sex offender. How useful are current theories in understanding the problem?*, [w:] *Understanding and Preventing Online Sexual Exploitation of Children*, ed. E. Quayle, K.M. Ribisl, London 2012, s. 55–56.

⁸⁷ Więcej na ten temat M.C. Seto, R.K. Hanson, *Introduction. Special issue on Internet-facilitated sexual offending. Sexual Abuse*, „A Journal of Research and Treatment” 2011, t. 23, nr 1, s. 3–6, <https://doi.org/10.1177/1079063211399295> (dostęp: 22 stycznia 2023 r.).

⁸⁸ T. Krone, *A Typology of Online Child Pornography Offending*, „Trends and Issues in Crime and Criminal Justice” 2004, nr 279, s. 6.

⁸⁹ A. Krasowska, *Typologie...*, *op. cit.*, s. 157.

⁹⁰ Posłużono się tu zakresami dyspozycji norm prawnych, wymienionymi w art. 202 § 3–4c k.k.

nikach badań, opisali oni cztery szeroko rozumiane typy osób, „które poprzez korzystanie z Internetu propagują seksualne nadużycia wobec dzieci”:

- 1) przestępcy okresowo lubieżni (ang. *periodically prurient offenders*) – uzyskują dostęp impulsywnie lub z ogólnej ciekawości; w ramach szerszego zainteresowania pornografią (w tym „ekstremalną” pornografią) sporadycznie, potencjalnie podejmują działania, które mogą nie być związane z konkretnym zainteresowaniem seksualnym dziećmi;
- 2) przestępcy napędzani fantazją/działający tylko *online* (ang. *fantasy driven/online-only offenders*) – to przestępcy wyłącznie z fantazji, którzy uzyskują dostęp do materiałów wizualnych lub wymieniają się nimi w celu podsycecia seksualnego zainteresowania dziećmi i którzy nie mają znanej historii kryminalnej w obszarze kontaktowych przestępstw seksualnych;
- 3) sprawcy bezpośredniej wiktyimizacji (ang. *direct victimization offenders*) – wykorzystują technologie *online* jako część większego wzorca kontaktowych i bezkontaktowych przestępstw seksualnych, w tym korzystania z treści CSAM i uwodzenia dzieci *online*, w celu ułatwienia późniejszego popełnienia kontaktowych przestępstw seksualnych *offline*;
- 4) przestępcy komercyjnego wyzyskiwania (ang. *commercial exploitation offenders*) – to osoby o umysłach przestępczych; wyzyskują w celach komercyjnych, produkują lub handlują w celach zarobkowych materiałami przedstawiającymi seksualne wykorzystywanie dziecka⁹¹.

Innym równie intensywnie eksplorowanym obszarem, dotyczącym sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni i dostarczającym informacji na temat ich specyficznych cech, jest szacowanie ryzyka dopuszczenia się przez nich przemocy seksualnej wobec dzieci w realnym świecie. Za szczególnie istotny dla tego obszaru związek należy uznać ten pomiędzy zainteresowaniem treściami z kategorii CSAM, dostępnymi w cyberprzestrzeni, a tzw. przestępstwami kontaktowymi. Publikacje na ten temat zaczęły się pojawiać około 2005 r., dostarczając w miarę upływu czasu kolejnych obserwacji⁹². Godne uwagi są zwłaszcza najnowsze wyniki bezprecedensowych badań, wykonanych w ra-

⁹¹ Zob. I.A. Elliot, A.R. Beech, *Understanding online child pornography use: Applying sexual offender theory to internet offenders*, „Aggression and Violent Behavior” 2009, t. 14, nr 3, s. 180–193, <https://doi.org/10.1016/j.avb.2009.03.002> (dostęp: 22 stycznia 2023 r.); A.R. Beech, I.A. Elliott, *Understanding...*, op. cit., s. 45.

⁹² Np. M.C. Seto, R.K. Hanson, K.C. Babchishin, *Contact Sexual Offending by Men With Online Sexual Offenses*, „Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment” 2010, t. 23, nr 1, s. 124–145, <https://doi.org/10.1177/1079063210369013> (dostęp: 22 stycznia 2023 r.); K.M. Babchishin, R.K. Hanson, H. Van Zuylen, *Online Child Pornography Offenders are Different: A Meta-analysis of the Characteristics of Online and Offline Sex Offenders Against Children*, „Archives of Sexual Behavior” 2015, t. 44, nr 1, s. 45–66.

mach projektu #ReDirection⁹³ przez fińską organizację pozarządową Suojellaan Lapsia ry. (ang. *Protect Children*), uzyskane dzięki specjalnym kwestionariuszom *Help us to help you* oraz *No need for help* umieszczonym w *dark web*. Jak można przeczytać w jednym z opublikowanych raportów dotyczących tych badań⁹⁴, prawie połowa (42%) z 1546 anonimowych respondentów twierdziła, że po obejrzeniu CSAM szukała bezpośredniego kontaktu z dziećmi za pośrednictwem platform internetowych, a 58% zgłosiło obawę, iż oglądanie CSAM może prowadzić do aktów seksualnych z udziałem dziecka lub osoby dorosłej.

Na podstawie przekazanych w tym rozdziale informacji można sformułować hipotezę, że skoro postępujący rozwój technologiczny ma bezpośredni wpływ na kierunki rozwoju zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni, to będzie on miał również wpływ na kształtowanie się typologii sprawców. W tym kontekście nie tylko należy kontynuować wspomniane tu wcześniej działania, oparte na opisywaniu specyficznych cech sprawców ze środowiska *online* dzięki nawiązywaniu do obszernej, zgromadzonej już, wiedzy na temat tzw. sprawców kontaktowych, ale również wyprzedzająco eksplorować nowe koncepcje i rozwiązania technologiczne. Wydaje się, że przestrzenią, która w tym momencie powinna skupić szczególną uwagę badaczy, jest Metaverse⁹⁵.

3.4. Uwagi na temat osób pokrzywdzonych w wyniku wykorzystywania seksualnego w cyberprzestrzeni

Rozważania na temat osób pokrzywdzonych w wyniku wykorzystywania seksualnego w cyberprzestrzeni należy zacząć od wyników badania dotyczącego treści intymnych publikowanych przez młodzież, przeprowadzonego w 2021 r. przez agencję SW Research na zlecenie NASK-PIB⁹⁶ w związku z obserwowanym w raportach Dyżurnet.pl zjawiskiem samodzielnego tworzenia takich materiałów przez osoby małoletnie. We wnioskach z badania można przeczytać, że „zjawisko kontaktu w sieci z materiałami o charakterze intymnym jest masowe, powszechne i dotyka ogromnej liczby internautów, w tym także dzieci w wieku 12–14 lat”⁹⁷. Badani wskazali, że do jednej z najtrudniejszych sytuacji należała presja na wysyłanie sa-

⁹³ Protect Children, #ReDirection, 2023, <https://www.suojellaanlapsia.fi/en/hashtag-redirection-ajankoh-taista> (dostęp: 23 stycznia 2023 r.).

⁹⁴ Protect Children, *Risk factors for Child Sexual Material Users Contacting Children Online: Results of Anonymous Multilingual Survey on the Dark Web*, 2022, <https://www.suojellaanlapsia.fi/en/post/risk-factors-for-child-sexual-abuse-material-users-contacting-children-online> (dostęp: 23 stycznia 2023 r.).

⁹⁵ Zob. K. Staciwa, *The Metaverse, Online Sexual Exploitation and Sexual Abuse of Children – a new challenge for today’s global society?*, „Prawo Nowych Technologii” 2022, nr 4, s. 45–49.

⁹⁶ Dyżurnet.pl, *Analiza wyników badania dotyczącego treści intymnych publikowanych przez młodzież*, 2022, <https://dyzurnet.pl/publikacje> (dostęp: 26 lutego 2023 r.).

⁹⁷ Ibidem, s. 37.

modzielnie wytworzonych intymnych materiałów (ang. *self-generated content*), jak również otrzymywanie niechcianych, nacechowanych seksualnie treści od obcych osób, zwłaszcza na portalach, które są nastawione na losowy dobór rozmówcy⁹⁸. Równie niepokojące obserwacje publikuje fundacja THORN⁹⁹, która w wyniku badań przeprowadzonych w 2020 r. ustaliła, że grupą szczególnie narażoną na konsekwencje wynikające z opisanych powyżej zagrożeń jest ta składająca się z dzieci w wieku 9–12 lat¹⁰⁰. Doniesienia te warto zestawzić z obserwacjami poczynionymi w ramach Ogólnopolskiej diagnozy przemocy wobec dzieci¹⁰¹, przytoczonymi w publikacji M. Sajkowskiej z Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, z 2017 r. Zgodnie z ustaleniami dotyczącymi wykorzystywania seksualnego bez kontaktu fizycznego 5,3% respondentów doświadczyło słownego molestowania seksualnego („ktoś zranił ich uczucia, mówiąc lub pisząc na ich temat rzeczy związane z seksem”), a 5,1% – werbowania w Internecie do celów seksualnych („zdarzyło im się zawrzeć w Internecie znajomość, w wyniku której próbowano namówić ich do zachowań o charakterze seksualnym”)¹⁰².

Analiza, której wynikiem jest niniejszy raport, była prowadzona z założeniem, że w konsekwencji rozwoju technologicznego dziecko może zostać wykorzystane seksualnie w środowisku znanym jako cyberprzestrzeń, bez fizycznego kontaktu ze sprawcą. W tym miejscu należy zadać pytanie, czy aktywność sprawcy polegająca np. na uwodzeniu, nagabywaniu oraz szantażowaniu dzieci na tle seksualnym, a także dostępność w tym środowisku treści z kategorii CSAM będą równie druzgocące dla procesu rozwoju, w którym znajdują się dzieci, jak doświadczenie przez nie wykorzystywania seksualnego w realnym świecie. Odpowiedź na to pytanie można odszukać w wynikach badań z udziałem osób pokrzywdzonych w wyniku wykorzystywania seksualnego, przeprowadzonych przez Canadian Centre for Child Protection. Badania te są szczególnie interesujące z uwagi na to, że zaobserwowano w nich uderzająco wysoki stopień powszechności odpowiedzi i wspólnych doświadczeń, mimo że respondenci znajdowali się w kilku różnych krajach. Wśród tych doświadczeń odnotowano zwłaszcza to dotyczące nagrywania aktu wykorzystywania seksualnego dziecka. Zostało ono wskazane jako przyczyna odczuwania negatywnych skutków w postaci zmniejszenia zdolności do radzenia sobie z codziennymi stresorami, utrzymywania zdrowych relacji i osiągnięcia pełnego potencjału w zajęciach edukacyjnych i zawodowych w całym późniejszym życiu

⁹⁸ Dyżurnet.pl, *Analiza...*, op. cit.

⁹⁹ THORN, *Self-Generated Child Sexual Abuse Material: Youth Attitudes and Experiences in 2020*, 2020, https://info.thorn.org/hubfs/Research/SGCSAM_Attitudes&Experiences_YouthMonitoring_FullReport_2021.pdf?utm_source=website&utm_medium=research+page&utm_campaign=SG_monitoring_2021&utm_content=download (dostęp: 26 lutego 2023 r.).

¹⁰⁰ THORN, *Self-Generated...*, op. cit., s. 3.

¹⁰¹ Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci to jeden z nielicznych projektów badawczych, w którym dane na temat doświadczeń wiktyimizacji, w tym wykorzystywania seksualnego dzieci, czerpano z deklaracji dzieci i młodzieży (próba dzieci i młodzieży w wieku 11–17 lat, N = 1005).

¹⁰² M. Sajkowska, *Wykorzystywanie seksualne dzieci*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, Badania, Praktyka” 2017, t. 16, nr 1, s. 241.

wykorzystanego seksualnie dziecka. Prawie 70% respondentów wskazało, że stale martwi się o to, że zostanie rozpoznanych przez kogoś, kto widział materiały, na których utrwalono ich wykorzystywanie seksualne. Natomiast 30% respondentów zgłosiło, że zostało zidentyfikowanych przez taką osobę¹⁰³. Zaniepokojenie powinno wzbudzić zwłaszcza to, że większość osób z tej ostatniej grupy stała się celem dalszych działań w postaci napaści, stalkingu lub szantażu ze strony osób, które je rozpoznały¹⁰⁴.

Dostępność treści z kategorii CSAM w cyberprzestrzeni jest przyczyną doświadczania przez zarejestrowane na nich osoby pokrzywdzone wtórnej wiktyimizacji¹⁰⁵. Jest ona związana z poczuciem bezradności i przekonaniem, że dowody ich traumatycznych doświadczeń będą im towarzyszyły przez całe życie. W tym kontekście niezwykle istotny będzie apel o weryfikację terminologii używanej w odniesieniu do audiowizualnych materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dziecka, a zwłaszcza zakwestionowanie poprawności terminu anglojęzycznego *child pornography*, przeniesionego do języka polskiego jako „pornografia dziecięca”¹⁰⁶. Rozróżnienie takich materiałów od konwencjonalnie rozumianej pornografii ma ogromne znaczenie. Pornografia jest elementem przemysłu rozrywkowego dla osób dorosłych, w którym udział – poza przypadkami naruszenia prawa – odbywa się za ich zgodą. Materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dziecka są dowodami popełnienia wobec niego czynów zabronionych. Dzieci widoczne na tych materiałach są realne, mają imiona i nazwiska, a przyzwolenie na wykorzystywanie ich wizerunków „w pornograficznych przedstawieniach i materiałach” stanowi naruszenie zobowiązania do ich ochrony, wyrażonego np. w art. 34 Konwencji o prawach dziecka.

Istotnych argumentów w tych rozważaniach dostarcza zwłaszcza raport *Towards a Global Indicator on Unidentified Victims in Child Sexual Exploitation Material*, opublikowany w 2018 r.¹⁰⁷ dzięki współpracy dwóch międzynarodowych organizacji, INTERPOL¹⁰⁸ i ECPAT, z udziałem

¹⁰³ Canadian Centre for Child Protection, *Survivors' survey*, 2017, s. 7, https://protectchildren.ca/pdfs/C3P_SurvivorsSurveyExecutiveSummary2017_en.pdf (dostęp: 5 grudnia 2022 r.).

¹⁰⁴ Canadian Centre for Child Protection, *Survivors'...*, *op. cit.*, s. 28.

¹⁰⁵ *Ibidem*, s. 28–31.

¹⁰⁶ ECPAT i Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, *Wytyczne...*, *op. cit.*, s. 42–43.

¹⁰⁷ INTERPOL, *Study finds boys and very young children at greater risk of severe online sexual abuse*, 2018, <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2018/Study-finds-boys-and-very-young-children-at-greater-risk-of-severe-online-sexual-abuse> (dostęp: 23 stycznia 2023 r.). *Towards a Global Indicator on Unidentified Victims in Child Sexual Exploitation Material (technical report)*, <https://www.interpol.int/content/download/9365/file/Technical%20report%20-%20Towards%20a%20Global%20Indicator%20on%20Unidentified%20Victims%20in%20Child%20Sexual%20Exploitation%20Material.%20February%202018.pdf> (dostęp: 23 stycznia 2023 r.). *Towards a Global Indicator on Unidentified Victims in Child Sexual Exploitation Material (summary report)*, <https://ecpat.org/wp-content/uploads/2021/05/TOWARDS-A-GLOBAL-INDICATOR-ON-UNIDENTIFIED-VICTIMS-IN-CHILD-SEXUAL-EXPLOITATION-MATERIAL-Summary-Report.pdf> (dostęp: 23 stycznia 2023 r.).

¹⁰⁸ INTERPOL (*International Criminal Police Organization*) to międzynarodowa organizacja zrzeszająca organy ścigania ze 195 krajów. Jej Sekretariat Generalny ma siedzibę we Francji, w Lyonie; <https://www.interpol.int/> (dostęp: 24 stycznia 2023 r.).

grona międzynarodowych ekspertów, w tym autorki niniejszej publikacji. W raporcie zostały zamieszczone wyniki bezprecedensowej analizy treści pochodzących z bazy danych *International Child Sexual Exploitation Database* (dalej: ICSE DB), znajdującej się w zasobach INTERPOLU.

W tym miejscu należy wyjaśnić, że ICSE DB to przede wszystkim platforma pozwalająca śledczym z 68 krajów świata wymieniać się informacjami o prowadzonych przez nich postępowaniach dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci. Transfer treści zabezpieczonych w wyniku postępowania do ICSE DB umożliwia sprawdzenie, czy pojedyncze zdjęcie lub film zostały już zidentyfikowane w innym kraju, jak również, czy noszą cechy podobieństwa do innych treści znajdujących się już w bazie danych, liczącej (według stanu na dzień pisania raportu) ponad 4,3 miliona plików (zdjęć i wideo)¹⁰⁹. W wyniku międzynarodowej współpracy policyjnych śledczych w ramach ICSE DB zostało zidentyfikowanych 32 700 osób pokrzywdzonych i 14 500 sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci¹¹⁰. Niektóre z obserwacji zaprezentowanych we wspomnianym powyżej raporcie były alarmujące, np. im była młodsza osoba pokrzywdzona, tym bardziej brutalne było jej wykorzystanie seksualne; ponad 60% niezidentyfikowanych pokrzywdzonych to osoby przed okresem dojrzewania, w tym niemowlęta i małe dzieci¹¹¹.

Obowiązkiem świadomego społeczeństwa, w którym dorastają dzieci, jest nie tylko ich ochrona przed wykorzystywaniem seksualnym w rzeczywistym świecie, ale również w świecie wirtualnym. Podejmowane przez dorosłych członków tego społeczeństwa działania – w obszarach prawnym, organizacyjnym i technologicznym¹¹² – w centrum uwagi powinny stawiać osobę pokrzywdzoną przestępstwem. W tym miejscu należy ponadto wspomnieć o konieczności ochrony osób, które w ramach wykonywanych obowiązków służbowych często mają styczność z treściami z kategorii CSAM. Chodzi tu zwłaszcza o policjantów, analityków *Dyżurnet.pl* czy moderatorów zatrudnionych w sektorze prywatnym. Osoby te są narażone na negatywne dla sfery psychicznej skutki obcowania z tak obciążającymi treściami, natomiast wątek ten jest często pomijany w debacie publicznej. W tym kontekście postulat o objęcie takich osób systemową opieką psychologiczną lub co najmniej wyposażenie ich w wiedzę o sposobach radzenia sobie z konsekwencjami kontaktu z tak szczególnym rodzajem przestępczości wydaje się szczególnie uzasadniony¹¹³.

¹⁰⁹ INTERPOL, *International Child Sexual Exploitation Database*, 2023, <https://www.interpol.int/Crimes/Crimes-against-children/International-Child-Sexual-Exploitation-database> (dostęp: 23 stycznia 2023 r.).

¹¹⁰ INTERPOL, *International...*, *op. cit.*

¹¹¹ INTERPOL, *Study...*, *op. cit.*

¹¹² Przykładem takich działań jest Project Arachnid, <https://www.projectarachnid.ca/en/> (dostęp: 23 stycznia 2023 r.).

¹¹³ K. Staciwa, *Krajowa koncepcja rozwiązań systemowych w obszarze zwalczania wykorzystywania seksualnego dzieci*, „Problemy Kryminalistyki” 2021, nr 314(4), s. 26, <https://clkp.policja.pl/download/4/403350/KStaciwa-Krajowakoncepcjarozwiazansystemowychwobszarze.pdf> (dostęp: 23 stycznia 2023 r.).

3.5. Regulacje prawne związane z wykorzystywaniem seksualnym dzieci w cyberprzestrzeni

Regulacje prawne, mające chronić dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym, występują zarówno na poziomie międzynarodowym (Organizacja Narodów Zjednoczonych, Rada Europy, Unia Europejska), jak i krajowym. Istnienie takich regulacji na szczeblu międzynarodowym ma szczególne uzasadnienie z uwagi na to, że niektóre zjawiska kryminogenne mogą być trudniej dostrzegane z poziomu krajowego¹¹⁴. W przypadku regulacji unijnych określających minimalny poziom ochrony przed wykorzystywaniem seksualnym, który powinien zostać zapewniony przez każde państwo członkowskie, istotne znaczenie dla wyznaczenia ram tej ochrony ma współpraca Komisji Europejskiej z EC3, dostarczającym informacji o trendach dotyczących tego zjawiska¹¹⁵. Zwalczanie wykorzystywania seksualnego dzieci, jako formy cyberprzestępczości, jest jednym z priorytetów UE – w walce z poważną i zorganizowaną przestępczością – w ramach inicjatywy EMPACT w latach 2022–2025¹¹⁶.

W odniesieniu do zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci należy zaryzykować stwierdzenie, że zarówno międzynarodowe, jak i krajowe regulacje prawne w tym obszarze, a zwłaszcza prawo karne, z trudnością dotrzymują kroku, a już na pewno nie wychodzą naprzeciw technologicznym zmianom, które dokonują się na naszych oczach. Jeżeli chodzi o prawo krajowe w Polsce, to warto w tym miejscu przytoczyć tezę, która przyświecała M. Skórzewskiej-Amberg w pracy nad cytowaną już wcześniej monografią na temat prawnokarnej ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym w cyberprzestrzeni. Zgodnie z tą tezą „polskie prawo karne nie zapewnia małoletniemu wystarczającego poziomu ochrony przed wykorzystaniem seksualnym”, ponieważ „ustawodawca w ogóle nie przewidział możliwości zaistnienia pewnych zachowań, które są realizowane w cyberprzestrzeni, albo tam, gdzie taką możliwość przewiduje, zakres ochrony nie jest wystarczający”¹¹⁷. W tym kontekście najbardziej efektywnym kierunkiem tworzenia prawa, które dotyczy dynamicznie rozwijających się obszarów, jest badanie i monitorowanie występujących w nich zachowań kryminogennych i odzwierciedlanie ich cech w opisach norm prawnych. Dużo większym

¹¹⁴ Przykładem takiego zjawiska jest szantaż seksualny (ang. *sexual coercion and extortion*), opisany przez autorkę raportu w publikacji dla EC3: K. Staciwa, *Online sexual coercion and extortion as a form of crime affecting children: law enforcement perspective*, <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/online-sexual-coercion-and-extortion-form-of-crime-affecting-children-law-enforcement-perspective#downloads> (dostęp: 30 grudnia 2022 r.); K. Staciwa, *Nowe...*, *op. cit.*, s. 525–541.

¹¹⁵ EUROPOL, *Internet Organised Crime Threat Assessment*, 2021, s. 24–29, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/internet_organised_crime_threat_assessment_iocta_2021.pdf (dostęp: 30 grudnia 2022 r.); *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment*, s. 41–42, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/socta2021_1.pdf (dostęp: 30 grudnia 2022 r.).

¹¹⁶ EUROPOL, *EU Policy Cycle – EMPACT*, 2022, <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/eu-policy-cycle-empact> (dostęp: 30 grudnia 2022 r.).

¹¹⁷ M. Skórzewska-Amberg, *Prawnokarna...*, s. 15.

wyzwaniem pozostają kwestia stosowania prawa i rozszerzanie interpretacji istniejących już norm, z uwagi na to, że w prawie karnym stosowanie wykładni rozszerzającej (łac. *interpretatio extensiva*) podlega szczególnym ograniczeniom.

3.5.1. Konwencja z Lanzarote i dyrektywa unijna 2011/93/UE

Powyższe obserwacje mają zastosowanie w przypadku Konwencji z Lanzarote, będącej, obok dyrektywy unijnej 2011/93/UE, jednym z dwóch kluczowych dla analizowanej dziedziny aktów prawa międzynarodowego. Konwencja weszła w życie 1 lipca 2010 r. i została ratyfikowana przez 46 europejskich państw członkowskich, jak również Tunezję i Federację Rosyjską¹¹⁸. Jej twórcy za punkt wyjścia obrali odpowiednie normy prawne Organizacji Narodów Zjednoczonych i Rady Europy oraz rozszerzyli je o wszelkie możliwe rodzaje przestępstw seksualnych wobec dzieci, co spowodowało, że Konwencja ta jest uznawana za jeden z najbardziej ambitnych i uniwersalnych instrumentów prawnych.

Za monitorowanie wdrażania Konwencji odpowiada specjalny Komitet (dalej: Komitet Lanzarote), zaś proces ten odbywa się w tematycznych rundach. Pierwsza z nich, poświęcona ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w kręgu zaufania (ang. *circle of trust*), zakończyła się w 2018 r.¹¹⁹ Druga runda, zakończona w marcu 2022 r., koncentrowała się na ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym ułatwionym przez technologie informacyjno-komunikacyjne (ang. *information and communication technologies – ICTs*), w tym na wyzwaniach, jakie stawiają wytwarzane przez dzieci zdjęcia lub filmy o tematyce seksualnej (ang. *child self-generated sexual images and/or videos*)¹²⁰. Szczególne znaczenie dla analizowanego obszaru mają wyniki drugiej rundy monitorującej wdrażanie Konwencji, tj. wskazanie w tematycznym raporcie dobrych praktyk istniejących w państwach objętych monitoringiem, luk w implementacji Konwencji w obszarach dotyczących sytuacji z udziałem dziecka wytwarzającego audiowizualne materiały o tematyce seksualnej, jak również zaleceń zarówno o charakterze ogólnym, jaki i tych skierowanych do konkretnych państw.

Istotnych obserwacji dostarczają ponadto dwie opinie dotyczące kierunków interpretacji Konwencji, przyjęte przez Komitet Lanzarote w 2015 r. i 2019 r. Pierwsza

¹¹⁸ Council of Europe, *Information note. The Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse*, 2022, <https://rm.coe.int/information-note-the-council-of-europe-convention-on-the-protection-of/16807962a7> (dostęp: 30 grudnia 2022 r.).

¹¹⁹ Council of Europe, *1st implementation report. Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The framework*, 2015, 2018, <https://rm.coe.int/1st-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808ae53f> (dostęp: 30 grudnia 2022 r.); Council of Europe, *2nd implementation report. Protection of children against sexual abuse in the circle of trust: The strategies*, <https://rm.coe.int/2nd-implementation-report-protection-of-children-against-sexual-abuse-/16808d9c85> (dostęp: 30 grudnia 2022 r.).

¹²⁰ Council of Europe, *Implementation report. The protection of children against sexual exploitation and sexual abuse facilitated by information and communication technologies (ICTs). Addressing the challenges raised by child self-generated sexual images and/or videos*, 2022, <https://rm.coe.int/implementation-report-on-the-2nd-monitoring-round-the-protection-of-ch/1680a619c4> (dostęp: 30 grudnia 2022 r.).

opinia¹²¹ dotyczyła art. 23 Konwencji, określającego nagabywanie dzieci dla celów seksualnych (ang. *solicitation of children for sexual purposes*). Zgodnie z jego treścią „Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia karalności umyślnego składania dziecku, które nie ukończyło wieku określonego w wyniku zastosowania art. 18 ust. 2, przez osobę dorosłą za pośrednictwem technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych, propozycji spotkania w celu popełnienia przeciwko dziecku któregośkolwiek z przestępstw określonych na podstawie art. 18 ust. 1 lit. a lub art. 20 ust. 1 lit. a¹²², w sytuacji, gdy za taką propozycją idą faktyczne działania mające na celu doprowadzenie do takiego spotkania”.

Przygotowanie tej opinii było poprzedzone pracą specjalnie powołanej grupy międzynarodowych ekspertów, której cel polegał na zidentyfikowaniu aktualnych trendów dotyczących zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci. Wyniki tej pracy zostały przedstawione członkom Komitetu i na ich podstawie w przywołanej tutaj opinii umieszczono zapis o konieczności rozszerzenia kryminalizacji przestępstwa *grooming* na przypadki, gdy jest ono popełniane wyłącznie w środowisku *online*. Strony Konwencji zostały w ten sposób zachęcane do tego, by nie ograniczać interpretacji definicji tego przestępstwa do kształtu, który został jej nadany w chwili tworzenia Konwencji, ale uwzględniać jej dynamiczny charakter¹²³.

Druga opinia przyjęta przez Komitet Lanzarote dotyczyła wytwarzanych przez dzieci materiałów o tematyce seksualnej¹²⁴. Jej głównym przesłaniem było uznanie wytwarzania i posiadania takich materiałów za element procesu eksplorowania własnej seksualności przez dzieci w środowisku *online*, w efekcie czego w przypadku, kiedy są one przeznaczone wyłącznie na użytek prywatny, takie zachowania nie powinny wyczerpywać znamion czynów karalnych. W odniesieniu do takich sytuacji strony Konwencji zostały wezwane do działania w najlepszym interesie dziecka.

W przypadku dyrektywy unijnej 2011/93/UE, która zastąpiła decyzję ramową Rady z 2003 r.¹²⁵, należy wspomnieć o problemach dotyczących jej pełnej transpozycji do prawa

¹²¹ Lanzarote Committee, *Opinion on Article 23 of the Lanzarote Convention and its explanatory note. Solicitation of children for sexual purposes through information and communication technologies (Grooming)*, 2015, <https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/7064-lanzarote-committee-opinion-on-article-23-of-the-lanzarote-convention-and-its-explanatory-note.html> (dostęp: 2 stycznia 2023 r.).

¹²² Artykuł 18 ust. 1 Konwencji z Lanzarote: „Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia karalności zachowania umyślnego polegającego na: a. uczestnictwie w czynnościach seksualnych z udziałem dziecka, które zgodnie z prawem krajowym nie osiągnęło wieku umożliwiającego mu wyrażenie zgody na podejmowanie czynności seksualnych (...); art. 20 ust. 1 Konwencji z Lanzarote: „Każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne w celu zapewnienia karalności zachowania umyślnego polegającego na: a. produkowaniu pornografii dziecięcej (...)”.

¹²³ Lanzarote Committee, *Opinion on Article...*, *op. cit.*, s. 7.

¹²⁴ Lanzarote Committee, *Opinion on child sexually suggestive or explicit images and/or videos generated, shared and received by children*, 2019, <https://rm.coe.int/opinion-of-the-lanzarote-committee-on-child-sexually-suggestive-or-exp/168094e72c> (dostęp: 30 grudnia 2022 r.).

¹²⁵ Decyzja ramowa Rady 2004/68/WSiW z 22 grudnia 2003 r. dotycząca zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej (Dz. Urz. UE L 13 z 20 stycznia 2004 r., s. 44).

krajowego państw członkowskich i wysiłkach podejmowanych przez Komisję Europejską w celu zmiany tej sytuacji. Zgodnie z przywołanym wcześniej komunikatem Komisji wdrożenie dyrektywy musi zostać sfinalizowane w trybie pilnym, czemu miało służyć np. wszczęcie w 2019 r. postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (ang. *infringement procedures*) przeciwko 23 państwom¹²⁶. Do obszarów wymagających szczególnych działań należą: profilaktyka (zwłaszcza w przypadku programów adresowanych do sprawców – w tym potencjalnych – przemocy na tle seksualnym wobec dzieci), prawo karne oraz wsparcie dla osób pokrzywdzonych w wyniku przestępstwa¹²⁷.

3.5.2. Wykorzystywanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni na gruncie polskiego Kodeksu karnego

Mając na uwadze to, że Polska znalazła się w grupie krajów objętych przywołanymi powyżej procedurami¹²⁸, trzeba podkreślić, że niezwykle istotne dla zaprezentowania wyników analizy postępowań karnych we właściwym kontekście będzie przyjrzenie się regulacjom związanym z wykorzystywaniem seksualnym dzieci na gruncie polskiego Kodeksu karnego, a zwłaszcza sposobowi, w jaki został w nich podniesiony wątek cyberprzestrzeni.

Przestępstwa te zostały opisane w rozdziale XXV k.k., którego tytuł „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności” wskazuje na dwa, różniące się charakterem, przedmioty ochrony: pierwszy z nich ma charakter indywidualny (dobro konkretnej jednostki), a drugi – ponadindywidualny (dobro o charakterze ogólnym). Przyglądając się pojęciom, które zostały użyte w hipotezach i dyspozycjach art. 197, 198, 199, 200, 200a, 200b oraz 202 k.k., można zauważyć, że w odróżnieniu od terminu „dziecko”, występującego głównie w aktach prawa międzynarodowego, polski ustawodawca posługuje się terminem „małoletni”, wykorzystując go do określenia osoby pokrzywdzonej w wyniku przestępstwa. Co ciekawe, żaden z przepisów w polskim porządku prawnym nie definiuje wprost tego uniwersalnego terminu, natomiast można dokonać jego interpretacji *a contrario* na podstawie art. 10 Kodeksu cywilnego¹²⁹, precyzującego, komu przysługuje cecha pełnoletności: określa osobę, która nie ukończyła lat 18 i nie uzyskała pełnoletności poprzez zawarcie małżeństwa¹³⁰. Za wyjątkową sytuację należy uznać dodatkowe wyznaczenie granicy wiekowej, zwiększające ochronę

¹²⁶ Komisja Europejska, *Komunikat...*, op. cit., s. 3.

¹²⁷ European Commission, *Report from the Commission to the European Parliament and the Council assessing the extent to which the Member States have taken the necessary measures in order to comply with Directive 2011/93/EU of 13 December 2011 on combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography*, COM/2016/0871 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0871>.

¹²⁸ European Commission, *October infringements package: key decisions*, 2019, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/EN/INF_19_5950 (dostęp: 25 stycznia 2023 r.).

¹²⁹ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.).

¹³⁰ E.M. Guzik-Makaruk, E. Wojewoda, *Dziecko...*, op. cit., s. 38.

małoletnich poniżej lat 15, np. w przypadku przestępstwa zgwałcenia (art. 197 § 3 pkt 2 k.k.) oraz obcowania płciowego z małoletnim poniżej lat 15 (art. 200 § 1-5 k.k.).

Analizując z kolei pojęcia użyte w przywołanych artykułach w odniesieniu do zachowań, należy odnotować, że ustawodawca posługuje się wówczas dwoma rodzajami terminów, tj. „obcowanie płciowe” i „inna czynność seksualna”. Małgorzata Skórzewska-Amberg zauważa, że w przypadku pierwszego z nich dość zgodnie uznaje się w doktrynie, iż „istotą obcowania płciowego jest czynność seksualna połączona z seksualną penetracją”, natomiast odmienność poglądów można zaobserwować odnośnie do rodzaju tej penetracji¹³¹. Drugi termin został wyjaśniony np. w uchwale Sądu Najwyższego z 19 maja 1999 r.¹³², zgodnie z którą „«inna czynność seksualna» (...) to takie zachowanie, niemieszczące się w pojęciu «obcowania płciowego», które związane jest z szeroko rozumianym życiem płciowym człowieka, polegające na kontakcie cielesnym sprawcy z pokrzywdzonym lub przynajmniej na cielesnym i mającym charakter seksualny zaangażowaniu ofiary”.

Pojęcia te nabierają nowego znaczenia w świetle postępu technologicznego, który – jak już wcześniej wspomniano – umożliwia niemalże nieograniczoną komunikację oraz interakcję użytkowników cyberprzestrzeni. W jego konsekwencji do wykorzystania seksualnego dziecka może dojść także bez wymienionego powyżej kontaktu cielesnego sprawcy z osobą pokrzywdzoną. Najbardziej jaskrawym przykładem potwierdzającym tę tezę jest przypadek skazania za zgwałcenie w cyberprzestrzeni, który zapadł w listopadzie 2017 r. w Szwecji¹³³. Dotyczył on obywatela tego kraju, który kontaktując się *online* z 27 dzieci ze Stanów Zjednoczonych, Kanady i Wielkiej Brytanii, zmuszał je do wykonywania czynności seksualnych. Zgodnie z wiedzą autorki żadne źródła nie informowały o przypadku podobnego skazania w Polsce.

W odniesieniu do powyższych obserwacji M. Skórzewska-Amberg proponuje termin „czynności seksualne w cyberprzestrzeni”, zaliczając do nich zarówno obcowanie płciowe, jak i inne czynności seksualne¹³⁴. Są one „dokonywane przed urządzeniami umożliwiającymi transmisję w sieci teleinformatycznej w czasie rzeczywistym (tj. na żywo)” i powinny być odróżniane od czynności zarejestrowanych bez publikacji lub transmitowanych *post factum*, kiedy „mogą co najwyżej być uznane za treści pornograficzne, a nie czynności seksualne w cyberprzestrzeni”¹³⁵.

¹³¹ M. Skórzewska-Amberg, *Prawnokarna...*, *op. cit.*, s. 161.

¹³² I KZP 17/99, OSNKW 1999/7-8, poz. 37.

¹³³ Agencja Reuters, 2017, <https://www.reuters.com/article/uk-sweden-sexcrimes-idUKKBN1DU2EK> (dostęp: 24 stycznia 2023 r.). Zob. szerzej: M. Skórzewska-Amberg, *Prawnokarna...*, *op. cit.*, s. 222-230.

¹³⁴ M. Skórzewska-Amberg, *Prawnokarna...*, *op. cit.*, s. 173.

¹³⁵ *Ibidem*, s. 171.

ZAKRES ANALIZY, KONSTRUKCJA PRÓBY I ANKIETY BADAWCZEJ

4.1. Zakres analizy

Podstawowym założeniem pracy badawczej była analiza tylko tych postępowań karnych, które spełniały dwa łączne kryteria:

- 1) w postępowaniu występował małoletni lub osoba, którą sprawca uważał za małoletniego, albo występowały w nim treści przedstawiające wykorzystywanie seksualne małoletniego;
- 2) w postępowaniu występował wątek cyberprzestrzeni jako środowiska, w którym doszło do popełnienia czynu zabronionego na szkodę małoletniego.

W konsekwencji powyższego założenia w treści pisma przewodniego skierowanego do sądów rejonowych w całym kraju została zawarta prośba o udostępnienie akt postępowań karnych o przestępstwa z trzech artykułów k.k., tj.:

- art. 200 § 3, 4 i 5 k.k. (przestępstwo seksualnego wykorzystania małoletniego poniżej lat 15);
- art. 200a § 1 i 2 k.k. (przestępstwo tzw. *groomingu*);
- art. 202 § 1, 3, 4, 4a, 4b i 4c (przestępstwo pornografii).

Uzasadnieniem takiego podejścia było to, że obecność wątku cyberprzestrzeni w postępowaniu karnym nie mogła być zweryfikowana na poziomie sądów; stało się to możliwe dopiero po otrzymaniu i zapoznaniu się z aktami przez zespół badawczy. W przypadku zwrócenia się do sądów z prośbą o udostępnienie akt postępowań karnych o przestępstwa z pozostałych, mających zastosowanie dla analizowanego obszaru, artykułów wymienionych w rozdziale XXV k.k., tj. art. 200 § 1 k.k. (przestępstwo seksualnego wykorzystania małoletniego poniżej lat 15), art. 197 k.k. (przestępstwo zgwałcenia), art. 198 k.k. (przestępstwo seksualnego wykorzystania bezradności lub niepoczytalności) oraz art. 199 k.k. (przestępstwo seksualnego wykorzystania stosunku zależności lub krytycznego położenia), ryzykowano otrzymaniem dużej liczby spraw, w których takiego wątku nie było, a przez to niepotrzebnym nakładem pracy zarówno dla Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, jak i sądów. Autorka tego raportu i ankiety wykorzystanej

do analizy akt zakładała, że interesujące dla badania kwestie, dotyczące zwłaszcza art. 200 § 1 k.k. oraz art. 197 k.k., zostaną uchwycone dzięki konstrukcji art. 200a § 1 k.k. Ponadto, aby uwzględnić w analizie znamiona czynów zabronionych, opisanych w wymienionych wyżej artykułach, pytania dotyczące tych znamion zostały ujęte w odpowiednich częściach ankiety¹³⁶.

W tym miejscu warto nawiązać do istotnego dla badania związku pomiędzy tymi przepisami. Na gruncie art. 200 § 1 k.k. zostały zakazane obcowanie płciowe z małoletnim poniżej 15. roku życia, dopuszczenie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzenie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania¹³⁷. Znamiona czynów opisanych w tym przepisie zostaną wyczerpane np. w sytuacjach, w których małoletni poniżej 15. roku życia masturbuje się lub obcuje płciowo z inną osobą podczas transmisji *online*, a sprawca, który doprowadza go do tych zachowań, taką transmisję ogląda. Konieczne jest jednak dokonanie znaczącego rozróżnienia pomiędzy podanym tu przykładem a inną sytuacją, w której ten sam małoletni zachowuje się w podobny sposób, ale robi to pod wpływem przemocy, groźby bezprawnej lub podstępem. W takim przypadku zachowanie sprawcy będzie wyczerpywało znamiona przestępstwa określonego w art. 197 k.k. Do najczęściej obserwowanych w praktyce organów ścigania gróźb mających na celu wymuszenie przez sprawcę określonych zachowań po stronie małoletniego należą upowszechnienie intymnych materiałów dziecka oraz wyrządzenie krzywdy jemu samemu lub komuś z jego rodziny¹³⁸. Niestety nie należą do rzadkości przypadki, kiedy wśród takich żądań znalazły się te dotyczące angażowania innych dzieci, w tym rodzeństwa osoby pokrzywdzonej, w czynności seksualne, dokonywane także w cyberprzestrzeni¹³⁹.

Wybrane do analizy przepisy k.k. zostały przytoczone poniżej, łącznie z krótką charakterystyką wątku cyberprzestrzeni występującego na ich gruncie.

4.1.1. Artykuł 200 k.k.

„§ 3. Kto małoletniemu poniżej lat 15 prezentuje treści pornograficzne lub udostępnia mu przedmioty mające taki charakter albo rozpowszechnia treści pornograficzne w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

¹³⁶ Dzięki uwzględnieniu w ankiecie pytań dotyczących obcowania płciowego w stosunku do wstępnego, zstępnego, przysposobionego, przysposabiającego, brata lub siostry w przeprowadzonej analizie został również uwzględniony wątek przestępstwa kazirodztwa (art. 201 k.k.).

¹³⁷ Fakt wyrażenia przez dziecko zgody na udział w przytoczonych tu zachowaniach absolutnie nie znosi tego zakazu. Dzieje się tak dlatego, że dziecko, pozostające jeszcze w procesie rozwoju, nie ma możliwości podjęcia świadomej decyzji dotyczącej tego, jak chce realizować swoją seksualność.

¹³⁸ EC3, *Online sexual coercion and extortion as a form of crime affecting children: law enforcement perspective*, 2017, s. 12, <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/online-sexual-coercion-and-extortion-form-of-crime-affecting-children-law-enforcement-perspective#downloads> (dostęp: 30 grudnia 2022 r.); FBI, *FBI Launches Sextortion Awareness Campaign in Schools*, 2019, <https://www.fbi.gov/news/stories/stop-sex-tortion-youth-face-risk-online-090319> (dostęp: 7 lutego 2023 r.).

¹³⁹ EC3, *Online...*, *op. cit.*, s. 12.

§ 4. Karze określonej w § 3 podlega, kto w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby prezentuje małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej.

§ 5. Karze określonej w § 3 podlega, kto prowadzi reklamę lub promocję działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi małoletniemu poniżej lat 15”.

Cyberprzestrzeń jest w kontekście tego przepisu wymiarem, w którym dochodzi do kontaktu o podłożu seksualnym pomiędzy sprawcą i osobą pokrzywdzoną, przy czym kontakt ten będzie realizowany za pośrednictwem „systemu teleinformatycznego” lub „sieci telekomunikacyjnej” (określenia zaczerpnięte z dyspozycji art. 200a k.k.). W przypadku art. 200 § 3, 4, i 5 k.k. analizą zostały objęte tylko te postępowania karne, w których występowanie wątku cyberprzestrzeni dotyczyło następujących okoliczności:

- prezentowanie małoletniemu poniżej lat 15 treści pornograficznych lub rozpowszechnianie takich treści w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi (§ 3) nastąpiło za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej;
- prezentowanie małoletniemu poniżej lat 15 wykonania czynności seksualnej w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby (§ 4) nastąpiło za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej;
- prowadzenie reklamy lub promocji działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający małoletniemu poniżej lat 15 zapoznanie się z nimi (§ 5) nastąpiło za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej.

4.1.2. Artykuł 200a k.k.

„§ 1. Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”¹⁴⁰.

¹⁴⁰ Zgodnie z nowelizacją k.k. wchodzącą w życie 1 października 2023 r. § 1 otrzymuje brzmienie: „Kto w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 4 lub art. 200, jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej nawią-

„§ 2. Kto za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej małoletniemu poniżej lat 15 składa propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych i zmierza do jej realizacji, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”.

Przywołane tutaj przestępstwo tzw. *groomingu* zostało wprowadzone do polskiego k.k. w 2009 r.¹⁴¹, a zatem dwa lata po zdefiniowaniu go w Konwencji z Lanzarote (art. 23) i tyle samo lat przed zdefiniowaniem go w dyrektywie unijnej 2011/93/UE (art. 6). Dodatkowe zmiany dotyczące tego artykułu wprowadziła nowelizacja k.k. w 2014 r.¹⁴² Można je nazwać najbardziej „typowym” dla przedsięwziętej analizy – w opisie jego znamion ustawodawca wskazał bezpośrednio, że można je popełnić, wyłącznie nawiązując kontakt lub składając propozycję za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej. W przypadku tego przepisu polski ustawodawca zawęził również jego zastosowanie do ochrony małoletniego poniżej lat 15.

W języku angielskim *grooming* oznacza „szykować” oraz „przygotowywać”¹⁴³. Wymienione tutaj czasowniki oddają kwintesencję zachowania sprawcy określonego w art. 200a § 1 k.k., polegającego na szykowaniu oraz przygotowywaniu dziecka, dzięki szczególnej formie kontaktu nawiązanego w cyberprzestrzeni, do spotkania się z nim w realnym świecie w określonym w tym przepisie celu (popełnienia przestępstwa wskazanego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200 k.k., jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych)¹⁴⁴. Należy zaznaczyć, że *grooming* jest w większości przypadków procesem, w wyniku którego zostaje zbudowana relacja sprawcy z dzieckiem. W procesie tym sprawca wykorzystuje najrozszybsze sposoby mające doprowadzić go do osiągnięcia wyznaczonego celu¹⁴⁵. Na osi czasu, wyznaczającej długość kontaktu sprawcy przestępstw o podłożu seksualnym z dzieckiem, po przeciwnej stronie *groomingu* znajdzie się zachowanie polegające na „składaniu propozycji obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału

z kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3” (art. 1 pkt 78 ustawy z 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2022 r. poz. 2600 ze zm.).

¹⁴¹ Ustawa z 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r. Nr 206, poz. 1589 ze zm.).

¹⁴² Ustawa z 4 kwietnia 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks Karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 538).

¹⁴³ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-polish/groom?q=grooming> (dostęp: 24 stycznia 2023 r.).

¹⁴⁴ Zob. E.M. Truskolaska, *Grooming, czyli uwodzenie małoletnich przez internet – aspekty kryminologiczne oraz prawne*, „Prawo w Działaniu” 2021, t. 47, s. 72–81, <https://doi.org/10.32041/pwd.4704> (dostęp: 24 stycznia 2023 r.).

¹⁴⁵ K. Staciwa, *Nowe..., op. cit.*, s. 532.

łu w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych”. Złożenie takiej propozycji może mieć miejsce od razu po nawiązaniu kontaktu z dzieckiem w cyberprzestrzeni, zatem nie musi tu występować proces budowania wzajemnej relacji. W tym kontekście można założyć, że inny używany przez prawo termin, „nagabywanie”¹⁴⁶, będzie miał w odniesieniu do opisanego tu zachowania bardziej uzasadnione zastosowanie.

W tym miejscu warto ponownie nawiązać do przywołanej wcześniej opinii Komitetu Lanzarote, dotyczącej art. 23 Konwencji, i podkreślić, jak bezprecedensowe było ukazanie w niej fenomenu przestępstwa *groomingu*, a zwłaszcza odnotowanie, że może ono być popełnione wyłącznie w cyberprzestrzeni, co również niesie za sobą określone szkody dla dziecka¹⁴⁷. W świetle takiej obserwacji można zaryzykować hipotezę, że szkody w sferze psychicznej dziecka będą proporcjonalne do złożoności procesu obejmującego szykowanie, przygotowywanie, a zwłaszcza wykorzystanie przez sprawcę technik manipulacyjnych i mechanizmów kontroli wobec dziecka.

4.1.3. Artykuł 202 k.k.

„§ 1. Kto publicznie prezentuje treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”.

„§ 3. Kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwała lub sprowadza, przechowuje lub posiada albo rozpowszechnia lub prezentuje treści pornograficzne z udziałem małoletniego albo treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzędziem, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12”¹⁴⁸.

„§ 4. Kto utrwała treści pornograficzne z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4a. Kto przechowuje, posiada lub uzyskuje dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 4b. Kto produkuje, rozpowszechnia, prezentuje, przechowuje lub posiada treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

¹⁴⁶ Termin użyto chociażby w oficjalnym tłumaczeniu Konwencji z Lanzarote na język polski.

¹⁴⁷ Lanzarote Committee, *Opinion on Article...*, op. cit., s. 5: *Concerned that, while online grooming may lead to an adult proposing to meet a child in person with the intent of committing a sexual offence, it is also possible for sexual offences to be committed exclusively online, nonetheless causing harm to the child.*

¹⁴⁸ Zgodnie z nowelizacją k.k. wchodzącą w życie 1 października 2023 r. w art. 202 § 3 zakres „od lat 2 do 12” zastępuje się zakresem „od lat 2 do 15”.

§ 4c. Karze określonej w § 4b podlega, kto w celu zaspokojenia seksualnego uczestniczy w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego”.

Wszystkie przestępstwa wymienione w tym artykule mają charakter powszechny (co oznacza, że może je popełnić każdy), jak również publicznoskargowy, i są ścigane z urzędu. W przeprowadzonej analizie kluczowymi były pojęcia występujące na gruncie tego przepisu (poza wyjaśnionym już wcześniej pojęciem „małoletni”), zwłaszcza takie jak „treści pornograficzne” oraz „treści pornograficzne z udziałem małoletniego”. Problemem dotyczącym pierwszego z nich jest to, że – jak zauważa M. Skórzewska-Amberg – pornografia nigdy nie została formalnie zdefiniowana w polskim prawie karnym, zaś „ocenę przedmiotów i treści co do tego, czy są pornograficzne, pozostawiono organowi procesowemu, który, uwzględniając stan świadomości społecznej, poglądy doktryny i orzecznictwo, każdorazowo takiej oceny dokonuje”¹⁴⁹. Spostrzeżenie to uzupełnia postulat J. Warylewskiego, że „każda definicja pornografii czy też próba jej skonstruowania musi być traktowana nie jako uniwersalny i zobiektywizowany wzorzec, a jedynie jako narzędzie wspomagające w procesie dokonywania ocen”¹⁵⁰. Równie skomplikowane są kwestie dotyczące klasyfikacji treści pod kątem zaliczenia ich do drugiej z wymienionych tutaj kategorii, choć za punkt odniesienia powinna służyć definicja legalna „pornografii dziecięcej” sformułowana na gruncie dyrektywy unijnej 2011/93/UE, która „będąc częścią prawa unijnego, musi być uwzględniana również w ramach polskiego systemu prawa”¹⁵¹. Zgodnie z art. 2 lit. c tej dyrektywy „pornografia dziecięca” oznacza:

- „wszelkie materiały ukazujące dziecko uczestniczące w rzeczywistych lub symulowanych zachowaniach o wyraźnie seksualnym charakterze”;
- „wszelkie przedstawienia organów płciowych dziecka w celach głównie seksualnych”;
- „wszelkie materiały ukazujące osobę wyglądającą na dziecko uczestniczącą w rzeczywistych lub symulowanych zachowaniach o wyraźnie seksualnym charakterze oraz przedstawienia organów płciowych osób wyglądających jak dziecko, w celach głównie seksualnych”;
- „realistyczne obrazy dziecka uczestniczącego w zachowaniach o wyraźnie seksualnym charakterze lub realistyczne obrazy organów płciowych dziecka, w celach głównie seksualnych”.

Dla porównania należy wspomnieć, że na gruncie Konwencji z Lanzarote to samo pojęcie zostało zdefiniowane w art. 20 ust. 2 w następujący sposób: „«pornografia dziecięca» oznacza jakikolwiek materiał, który wizualnie przedstawia dziecko uczestniczące w rzeczywistej

¹⁴⁹ M. Skórzewska-Amberg, *Prawnokarna...*, op. cit., s. 283.

¹⁵⁰ J. Warylewski, *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności*, [w:] *System Prawa Karnego*, red. J. Warylewski, Warszawa 2016, s. 885.

¹⁵¹ J. Warylewski, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 889.

lub udawanej czynności wyraźnie seksualnej lub jakiegokolwiek przedstawianie narządów płciowych dziecka głównie w celach seksualnych”.

Na marginesie warto odnotować, że polski ustawodawca nie posłużył się określeniem „pornografia dziecięca”, tylko „treści pornograficzne z udziałem małoletniego”. Takie podejście można interpretować jako częściowo wpisujące się w postulowany wcześniej kierunek wypierania pierwszego z tych określeń z przestrzeni publicznej. Rozważania na ten temat warto zakończyć interpretacją pojęcia „treści pornograficzne” oraz synonimicznej dla nich „pornografii”, zaproponowaną przez J. Warylewskiego, według którego: „w rozumieniu wąskim (normatywnym) to treści zawarte w dającym się wyodrębnić przekazie informacyjnym (prezentacji) bądź w jego istotnych i odpowiednio spójnych fragmentach, w formie materialnej lub zdematerializowanej, utrwalone za pomocą dowolnego nośnika lub nieutrwalone, charakteryzujące się tym, iż przedstawiają w jakiegokolwiek formie autentyczne lub tylko wyobrażone (wykreowane) przejawy płciowości lub życia seksualnego człowieka w wymiarze ograniczonym (sprowadzonym) do funkcji fizjologicznych oraz aspektów techniczno-biologicznych”¹⁵².

Z praktycznego punktu widzenia należy dodać, że klasyfikacja treści pod kątem zaliczenia ich do kategorii CSAM pozostaje niezmiennie wyzwaniem, z którym mierzy się w codziennej pracy wiele podmiotów. Można wśród nich wymienić analityków zatrudnionych w infoliniach INHOPE¹⁵³, moderatorów treści w sektorze prywatnym, biegłych powoływanych w postępowaniach karnych oraz – podążając za przykładem zagranicznym – policjantów realizujących zadania ze specjalności identyfikacji pokrzywdzonej osoby (ang. *victim identification*)¹⁵⁴. Mimo że stosują oni określone praktyki¹⁵⁵, wytyczne metodyczne, a nawet specjalistyczne narzędzia (np. skalę COPINE¹⁵⁶), może zająć konieczność dodatkowej weryfikacji wstępnej kwalifikacji danego pliku. W takich przypadkach stosuje się niezależną weryfikację przez trzy osoby (ang. *3-pairs-of-eyes*).

Kolejne pojęcia, równie ważne dla przeprowadzonej analizy w kontekście związków z cyberprzestrzenią, to te dotyczące – zakazanych przez omawiany przepis – zachowań w postaci: publicznego prezentowania treści pornograficznych (art. 202 § 1 k.k.); produkowania, utrwalania lub sprowadzania, przechowywania lub posiadania w celu rozpowszechnienia treści pornograficznych z udziałem małoletniego, jak również rozpowszechniania lub prezentowania treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 202 § 3 k.k.); utrwalania

¹⁵² *Ibidem*, s. 890.

¹⁵³ K. Staciwa, *Krajowa...*, *op. cit.*, s. 21–22.

¹⁵⁴ INTERPOL, *International...*, *op. cit.*

¹⁵⁵ Np. Internet Watch Foundation, *Our MoU, the law and assessing content*, 2023, <https://www.iwf.org.uk/about-us/how-we-assess-and-remove-content/our-mou-the-law-and-assessing-content/> (dostęp: 8 marca 2023 r.).

¹⁵⁶ Zob. szerzej: J.A. Kloess, J. Woodhams, H. Whittle, T. Grant, C.H. Hamilton-Giachritsis, *The Challenges of Identifying and Classifying Child Sexual Abuse Material*, „Sexual Abuse” 2019, t. 31(2), s. 173–196, <https://doi.org/10.1177/1079063217724768> (dostęp: 9 lutego 2023 r.).

takich treści (art. 202 § 4 k.k.); a także przechowywania, posiadania lub uzyskiwania do nich dostępu (art. 202 § 4a k.k.).

W odniesieniu do § 1 omawianego przepisu analizą zostały objęte tylko te postępowania karne, w których treści pornograficzne były publicznie prezentowane w taki sposób (za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej), że ich odbiór mógł być narzucony małoletniemu w wieku powyżej lat 15 (między 15. a 18. rokiem życia), co wykracza poza zakres, który został spenalizowany w art. 200 § 3 k.k. (na gruncie art. 202 k.k. chroni się każdego małoletniego¹⁵⁷). Takie podejście było uzasadnione nawiązaniem do przedmiotu ochrony. W myśl tego przepisu jest nim „wyłącznie wolność seksualna dziecka, które ze względu na swój wiek najczęściej nie potrafi w sposób racjonalny tą wolnością dysponować”¹⁵⁸. Użycie tu określenia „publicznie” ogranicza karalność zachowania do zachodzącego wtedy, „gdy może ono być postrzegane dla pewnej, z góry nieokreślonej liczby niezindywidualizowanych osób”¹⁵⁹. Podkreślić należy, że znamiona „publiczności, prezentowania i narzucania muszą oczywiście wystąpić łącznie; brak jednego z nich powoduje brak przestępności czynu”¹⁶⁰.

Różnice pomiędzy określeniami „w celu rozpowszechnienia” a „rozpowszechnianiem”, wymienionymi w § 3 omawianego przepisu, trafnie podsumowała M. Skórzewska-Amberg, wskazując na to, że pierwsze z nich oznacza „zamiar uczynienia treści pornograficznych z udziałem małoletniego dostępnymi dla szerokiego kręgu odbiorców”¹⁶¹, natomiast drugie – „realizację tego zamiaru”¹⁶². Takie podsumowanie warto uzupełnić obserwacją J. Warylewskiego, którego zdaniem „niewątpliwie każda publiczna prezentacja jest jednocześnie rozpowszechnianiem w rozumieniu art. 202 § 3 k.k., jednak nie każde rozpowszechnienie jest publiczną prezentacją”¹⁶³. Kolejny ważny punkt odniesienia można znaleźć w postanowieniu Sądu Najwyższego z 1 września 2011 r., zgodnie z którym „dla przyjęcia odpowiedzialności karnej za rozpowszechnianie pornografii dziecięcej w sieci internetowej nie ma znaczenia to, jaka konkretnie liczba innych użytkowników zapoznała się z treścią takich plików – i czy tę liczbę można uznać za znaczną – lecz to, że sposób pobierania plików pornograficznych oraz ich udostępniania za pomocą odpowiedniego programu dawał możliwość zapoznania się z nimi nieoznaczonej liczbie osób”. „Natomiast z całą pewnością nie stanowi rozpowszechniania materiałów pornograficznych działanie sprawcy polegające na okazywaniu ich treści niewielkiemu i ściśle określonemu kręgowi osób”¹⁶⁴. Rozważania na ten temat

¹⁵⁷ J. Warylewski, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 882.

¹⁵⁸ *Ibidem*.

¹⁵⁹ *Ibidem*, s. 895.

¹⁶⁰ *Ibidem*, s. 896.

¹⁶¹ M. Skórzewska-Amberg, *Prawnokarna...*, op. cit., s. 300.

¹⁶² *Ibidem*.

¹⁶³ J. Warylewski, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 896.

¹⁶⁴ V KK 43/11, OSNKW /2011/11, poz. 100.

warto zakończyć przywołaniem stanowiska J. Warylewskiego odnośnie do prezentacji treści pornograficznych w sieci komputerowej Internet. Zgodnie z nim taka prezentacja „odbywa się bez wątplenia publicznie, czego wymaga art. 202 § 1 k.k., a umieszczenie takich treści na stronach internetowych lub w innych miejscach, a nawet wszelkie inne wprowadzenie takich treści do ogólnie dostępnej sieci, wyczerpuje znamiona rozpowszechniania i udostępniania (art. 202 § 2 i 3 k.k.)”¹⁶⁵.

Jeśli chodzi o wymienione w art. 202 § 3 k.k. produkowanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego, w praktyce będą to np. działania pseudoagencji modelingowych, które pod pretekstem prowadzą czynności zmierzające do wytworzenia potencjalnie nielegalnych (np. nacechowanych seksualnie) lub nielegalnych treści z udziałem małoletniego (np. z kategorii CSAM). Produkowanie różni się oczywiście od utrwalania. Zakaz utrwalania treści pornograficznych z udziałem małoletniego (§ 3 i 4 cytowanego przepisu) J. Warylewski opisuje jako „ustalenie, nadawanie trwałości, zachowywanie na przyszłość”¹⁶⁶, które „może przybierać różne formy”¹⁶⁷. W tym kontekście utrwalaniem będzie np. wykonanie małoletniemu zdjęć lub nagranie filmów z jego udziałem przy użyciu telefonu komórkowego, jak również zapis transmisji *online* na dysku komputera.

Jeśli chodzi o pojęcie „sprowadzania”, to zdaniem M. Mozgawy jest ono pojęciem węższym niż „uzyskiwanie dostępu”¹⁶⁸. Autor ten zwraca uwagę na następujące aspekty definiowania drugiego z tych terminów: „ustawodawcy chodziło o trafniejsze określenie czynności wykonawczych w ramach uzyskiwania dostępu za pośrednictwem systemów teleinformatycznych (kiedy to nie dochodzi do przeniesienia i utrwalenia na komputerze sprawcy tych treści, lecz jedynie są one udostępniane sprawcy na zasadzie transmisji obrazu i dźwięku)”¹⁶⁹. Inną istotną dla rozważań definicyjnych interpretację „sprowadzania” proponuje J. Warylewski, którego zdaniem „sprowadzanie (pozyskiwanie) treści, które spełniają warunki z art. 202 § 3 za pomocą (pośrednictwem) Internetu, z serwera znajdującego się w kraju lub za granicą, nawet tylko na własny użytek (art. 202 § 4a), jest czynem kryminalnie bezprawnym”¹⁷⁰.

Ten sam autor interpretuje znamiona zachowań określonych jako „przechowywanie” oraz „posiadanie” w następujący sposób: „przechowywanie należy rozumieć jak składowanie, magazynowanie, zabezpieczanie i dbanie o zachowanie na przyszłość. Posiadanie związane jest nawet z chwilowym, krótkotrwałym dysponowaniem (władaniem) treściami pornograficznymi”¹⁷¹. Uzupełnienie tej interpretacji można znaleźć w wyroku Sądu Najwyższego

¹⁶⁵ J. Warylewski, *op. cit.*, s. 904.

¹⁶⁶ *Ibidem*, s. 901.

¹⁶⁷ *Ibidem*.

¹⁶⁸ M. Mozgawa, [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023, art. 202.

¹⁶⁹ M. Mozgawa, [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks...*, art. 202.

¹⁷⁰ J. Warylewski, *Przestępstwa...*, *op. cit.*, s. 905.

¹⁷¹ *Ibidem*, s. 898.

z 17 maja 2017 r., zgodnie z którym: „posiadaczem treści pornograficznych w rozumieniu art. 202 § 4a k.k. jest nie tylko ten, kto dysponuje ich nośnikiem, ale również ten, kto po uzyskaniu za pośrednictwem systemów teleinformatycznych dostępu do takich treści, korzystając z narzędzi informatycznych pozwalających na przetwarzanie i przekazywanie danych, staje się, w ramach sieci informatycznej, ich faktycznym dysponentem”¹⁷².

W art. 202 § 4b k.k. penalizowane jest produkowanie, rozpowszechnianie, prezentowanie, przechowywanie lub posiadanie treści pornograficznych przedstawiających wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej. Wytworzony wizerunek małoletniego to taki wizerunek, który nie przedstawia realnej osoby, został stworzony od podstaw, np. w przypadku postaci małoletniego wygenerowanej komputerowo na potrzeby produktu z kategorii wirtualnej rzeczywistości (ang. *virtual reality*). Z kolei przetworzonym wizerunkiem małoletniego jest ten należący do osoby istniejącej realnie, „jednak jej wizerunek został tak zmieniony, że przypomina inną osobę niż ta, którą w rzeczywistości jest”¹⁷³, albo należący do innych osób, jednak stworzony tak, że przedstawia nieistniejącą osobę.

Ostatnie zachowanie wymienione w omawianym przepisie (§ 4c) to zakaz „uczestniczenia w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego”, przy czym dla wypełnienia znamion czynu zabronionego istotny jest cel takiego zachowania, tzn. „zaspokojenie seksualne” osoby uczestniczącej w takiej prezentacji. Przenosząc zapisy tego artykułu na grunt życia codziennego, do zachowań objętych tym zakazem zaliczyć należy oglądanie transmisji *online* w czasie rzeczywistym, której treścią jest wykorzystanie seksualne dziecka, a intencją sprawcy uczestniczącego w takiej transmisji – zaspokojenie własnych potrzeb seksualnych.

4.2. Dobór próby badawczej

W konsekwencji zaprezentowanego powyżej podejścia do dalszej analizy wytypowano 220 postępowań karnych, których akta udostępniły sądy rejonowe z całego kraju. W przeważającej większości zostały one zakończone prawomocnie w 2021 r. (176), jak również – w niewielkiej części – w 2020 r. (4) oraz w pierwszej połowie 2022 r. (40). Podczas trwającej cztery miesiące (od lipca do października 2022 r.) pracy czteroosobowego zespołu badawczego przeanalizowanych zostało łącznie 75 607 kart znajdujących się w aktach tych postępowań. Szczegółowe dane dotyczące doboru próby badawczej przedstawia tabela.

¹⁷² III KK 478/16, LEX nr 2307113.

¹⁷³ M. Budyn-Kulik, M. Kulik, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 1, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, s. 787.

Tabela. Liczba udostępnionych do analizy postępowań karnych wg sądów

Sąd rejonowy	Liczba postępowań
Białystok	10
Bielsk Podlaski	2
Bielsko-Biała	10
Bydgoszcz	11
Bytów	3
Chorzów	2
Cieszyn	4
Częstochowa	1
Drawsko Pomorskie	4
Gdańsk-Południe	7
Gdańsk-Północ	3
Gorzów Wielkopolski	4
Grudziądz	6
Hrubieszów	1
Iława	1
Inowrocław	3
Jastrzębie-Zdrój	4
Jelenia Góra	2
Kamienna Góra	1
Katowice-Wschód	6
Katowice-Zachód	5
Koło	2
Koszalin	2
Kraków-Krowdrza	3
Kraków-Podgórze	1
Kraków-Śródmieście	2
Leżajsk	2
Lublin	1
Lublin-Zachód	13
Łódź	7
Łódź-Śródmieście	1
Łódź-Widzew	2
Mielec	3
Myslenice	3
Nowy Sącz	3
Nysa	3

cd. tabeli

Sąd rejonowy	Liczba postępowań
Olsztyn	2
Opole	4
Piaseczno	3
Płock	24
Płońsk	2
Poznań-Wilda	1
Poznań-Grunwald i Jeżyce	2
Przasnysz	2
Rybnik	5
Ryki	3
Sanok	2
Sosnowiec	6
Szczecin-Centrum	6
Świecie	3
Toruń	5
Warszawa-Mokotów	4
Wieluń	2
Wrocław	6
Ogółem	220

Źródło: opracowanie własne.

Udostępnione do analizy postępowania były w przeważającej większości jedno-, dwu- lub trzytomowe (odpowiednio: 94, 79, 26 postępowań). Pozostałe postępowania liczyły: cztery tomy (7), pięć tomów (6), sześć tomów (3), siedem tomów (1), osiem tomów (2), jedenaście tomów (1), dwanaście tomów (1). Najkrótsze postępowanie (okres od daty uzyskania pierwszej informacji o możliwości popełnienia przestępstwa do daty wydania wyroku) trwało 54 dni, najdłuższe aż 4110 dni. Średni czas trwania analizowanych postępowań karnych wynosił 567 dni.

4.3. Konstrukcja ankiety¹⁷⁴

Wykorzystana do analizy postępowań karnych ankieta składała się z pięciu części, które dotyczyły kolejno:

¹⁷⁴ Ankieta została zamieszczona w Aneksie do niniejszego raportu.

- 1) postępowania karnego;
- 2) małoletniego;
- 3) sprawcy;
- 4) czynu zabronionego;
- 5) biegłych powołanych w tych postępowaniach – z zachowaniem podziału według ich specjalności, tj. z zakresu badań informatycznych/cyfrowych nośników danych, antropologii, seksuologii, psychiatrii i psychologii.

Zakres poszczególnych części ankiety zostanie przybliżony poniżej. Warto natomiast podkreślić, że na ankietę złożyło się 1089 zmiennych, które uwzględniono w jej wersji cyfrowej, utworzonej za pomocą programu IBM SPSS Statistics 28.0.

4.3.1. Część I – Postępowanie karne

Celem tej części ankiety było zebranie informacji na temat przebiegu postępowania karnego, z zachowanym podziałem na etap postępowania przygotowawczego oraz etap postępowania sądowego. Obok informacji identyfikujących analizowane postępowanie karne zbierano dane dotyczące: sposobu przekazania pierwszej informacji o możliwości popełnienia przestępstwa (np. czy taka informacja była przekazana anonimowo); osób, które taką informację przekazały; podmiotów, do których ona trafiła; jednostki policji/organizacji policyjnej uczestniczącej w postępowaniu przygotowawczym; sądu, który orzekał w danej sprawie. Kolejnym obszarem ankiety był ten odnoszący się do kwalifikacji prawnej czynu wskazanej w postanowieniu o wszczęciu dochodzenia/śledztwa (w tym zbiegu z przestępstwami innymi niż te objęte badaniem) oraz do wykonanych czynności procesowych, takich jak przeszukanie, oględziny (także sporządzenie dokumentacji audiowizualnej) i eksperyment procesowy. Bardzo szczegółowo zostały przeanalizowane czynności wykonane z cyfrowymi nośnikami danych. Uwzględniono tu takie kategorie, jak: pierwsze sprawdzenie ich zawartości; osoba, która takiego sprawdzenia dokonała; oraz sposób dokumentowania tej czynności. W tej części ankiety zostały również zadane pytania dotyczące udziału biegłych (sądowych lub biegłych/certyfikowanych specjalistów z policyjnych laboratoriów) z zakresu badań informatycznych/cyfrowych nośników danych w pierwszym sprawdzeniu zawartości cyfrowych nośników danych, jak również okoliczności ponownego powołania lub przesłuchania biegłych tej specjalności, na obu etapach postępowania karnego. Przedmiotem analizy było ponadto dalsze postępowanie z odczytanymi/odzyskanymi treściami, a także współpraca z sektorem prywatnym odnośnie do wydania rzeczy (dane użytkownika, adresy IP, treści wiadomości, historia połączeń telefonicznych). Dodatkowo, w części dotyczącej postępowania sądowego, zostały zebrane informacje na temat: charakteru wyroku, który został wydany w analizowanym postępowaniu (np. czy miało to miejsce bez przeprowadzenia rozprawy); uzasadnienia wyroku; uznania wyczerpania znamion okoliczności, zgodnie z treścią art. 202 § 1 k.k.; złożenia apelacji przez prokuratora lub adwokata małoletniego.

4.3.2. Część II – Małoletni

Pytania uwzględnione w tej części ankiety dotyczyły osoby małoletniego (wiek, płeć, różnica wieku między nim a sprawcą, występowanie niepełnosprawności intelektualnej), a także tego, czy pokrzywdzony małoletni został ustalony w toku analizowanego postępowania karnego, czy sprawca działał w przeświadczeniu, że nawiązał kontakt z małoletnim. Kolejne pytania odnosiły się do środowiska małoletniego, tj. miejsca zamieszkania oraz struktury jego rodziny. Ponadto ankieta miała na celu ustalenie skutków w sferze psychiczno-seksualnej wynikających z doświadczenia wykorzystywania seksualnego w cyberprzestrzeni, jak również poznanie reakcji osób z najbliższego środowiska pokrzywdzonego małoletniego na informację o możliwości popełnienia przestępstwa.

4.3.3. Część III – Sprawca

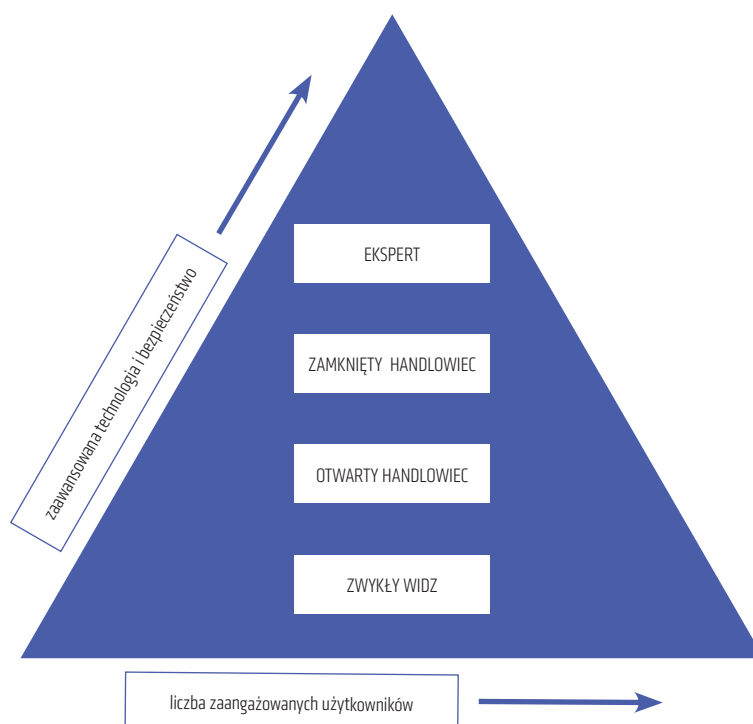
Ta część ankiety została podzielona na następujące obszary: informacje ogólne o sprawcy, profil sprawcy, relacja sprawcy z małoletnim, sprawca w postępowaniu przygotowawczym oraz sprawca w postępowaniu sądowym. W grupie pytań dotyczących ogólnych informacji o sprawcy znalazły się te o jego płeć, wiek, obywatelstwo, miejsce zamieszkania, stan cywilny, wykształcenie, sytuację zawodową, jak również biologiczne potomstwo w wieku poniżej 18. roku życia, które miał w chwili popełnienia przestępstwa.

W części dotyczącej profilu sprawcy znalazły się pytania dotyczące posiadanego wykształcenia kierunkowego lub zaawansowanej wiedzy w zakresie środków należących do systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej. Następnie zbierane były informacje o możliwych motywach działania sprawcy (seksualnych, pozaseksualnych, np. finansowych, lub kombinacji obu motywów) oraz chorobach/zakłóceniach/zaburzeniach, które zostały rozpoznane u sprawcy na podstawie opinii biegłego/zespołu biegłych, wydanych w badanym postępowaniu. Szczegółowo został zbadany wątek rozpoznania zaburzenia preferencji seksualnych według klasyfikacji ICD-10 (lub DSM-5), w tym wieku i płci małoletnich według tych preferencji, specjalisty, który wypowiadał się w kwestii rozpoznania zaburzenia oraz tego, czy rozpoznane choroby/zakłócenia/zaburzenia mogły stwarzać zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób. Kolejne pytania dotyczyły profilu aktywności sprawcy w cyberprzestrzeni, który można mu było przypisać na podstawie informacji zgromadzonych w sprawie (w pytaniach zostały wykorzystane znamiona czynów opisanych w przytoczonych wcześniej przepisach k.k.). Szczególną uwagę poświęcono sprawcy jako użytkownikowi treści pornograficznych z udziałem małoletniego. W tym celu została wykorzystana typologia pochodząca z nieopublikowanej pracy¹⁷⁵ irlandzkiego śledczego M. Morana, pełniącego przez wiele lat różne funkcje, w tym kierownicze, w strukturach INTERPOLU.

¹⁷⁵ M. Moran, *That investigators with the skill sets required are not being properly tasked against online child abuse material offenders*, praca w ramach studiów *Computer Science and Informatics*, Uniwersytet w Dublinie, Dublin 2009.

Typologia ta, znana w międzynarodowym środowisku policyjnym jako piramida Morana (ang. *Moran's pyramid*), opisuje sprawców posiadających i rozpowszechniających CSAM. Wyróżnia się w niej cztery kategorie sprawców: zwykły widz (ang. *simple viewer*)¹⁷⁶, otwarty handlowiec¹⁷⁷ (ang. *open trader*), zamknięty handlowiec¹⁷⁸ (ang. *closed trader*) oraz ekspert¹⁷⁹ (ang. *expert*). Członkowie zespołu badawczego zapoznali się z opisem każdej z nich i podczas analizy postępowania, na podstawie dostępnych materiałów zgromadzonych w sprawie, przypisywali sprawcy określoną kategorię.

Schemat. Typologia użytkowników CSAM

Źródło: M. Moran, *That investigators with the skill sets required are not being properly tasked against online child abuse material offenders*, praca w ramach studiów *Computer Science and Informatics*, Uniwersytet w Dublinie, Dublin 2009, s. 34 (tłumaczenie własne).

Podobne postępowanie dotyczyło klasyfikacji treści zabezpieczonych u sprawcy. W tym przypadku zespół badawczy wykorzystywał klasyfikację stosowaną w codziennej praktyce

¹⁷⁶ „Zwykły widz” należy do zdecydowanie największej grupy użytkowników CSAM. Można go nazwać „początkującym” – w celu zapewnienia dostępu do CSAM używa najmniej skomplikowanych technologii, często odwiedza strony poświęcone np. modelingowi, z czasem odkrywa inne źródła nielegalnych treści oraz wchodzi w interakcję z innymi użytkownikami cyberprzestrzeni.

¹⁷⁷ „Otwarty handlowiec” to dystrybutor CSAM online, często używający technologii i lokalizacji umożliwiających jego identyfikację.

¹⁷⁸ „Zamknięty handlowiec” różni się od „otwartego” tym, że bardziej chroni swoją aktywność online (mając na uwadze ograniczenie możliwości jego identyfikacji i lokalizacji), jak również wchodzi w interakcję z użytkownikami dedykowanych forów z ograniczonym dostępem.

¹⁷⁹ „Ekspert” należy do zdecydowanie najmniejszej grupy użytkowników CSAM, używającej najbardziej zaawansowanych zabezpieczeń. Społeczność, do której należy, ma określoną hierarchię i podział ról.

Dyżurnet.pl, w tym tę opracowaną na potrzeby realizowanego przez NASK-PIB projektu z wykorzystaniem sztucznej inteligencji – APAKT¹⁸⁰. Należy podkreślić, że członkowie zespołu klasyfikowali tylko te materiały, które dołączono do akt w formie wydruków. Nie mieli dostępu do zawartości załączników w postaci płyt CD (najczęstsza postać) lub innych cyfrowych nośników danych.

Trzeci obszar ankiety poświęconej sprawcy dotyczył jego relacji z małoletnim. Zbierane informacje dotyczyły jego dostępu do małoletnich innych niż własne, biologiczne potomstwo (np. potomstwo krewnej albo partnerki życiowej). Chodzi tu zwłaszcza o dostęp w związku z wykonywanym zawodem albo aktywnością życiową, pokrewieństwem z pokrzywdzonym małoletnim lub inną formą relacji. Ważnym pytaniem było to, czy sprawca znał pokrzywdzonego małoletniego przed popełnieniem przestępstwa.

W dwóch ostatnich częściach ankiety poświęconej sprawcy zostały zawarte kwestie odnoszące się do jego sytuacji w postępowaniu przygotowawczym oraz postępowaniu przed sądem. Zbierane informacje dotyczyły okoliczności jego zatrzymania/ujęcia, np. trybu, w jakim został zatrzymany/ujęty, oraz tego, czy odbyło się to w uzgodnionym miejscu spotkania z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego. Kolejnym obszarem poddanym analizie był ten dotyczący: kwalifikacji prawnej czynów zarzucanych sprawcy w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów, uzupełnienia lub zmiany tych zarzutów; okoliczności, które miały na to wpływ; również weryfikacji, czy był on wcześniej skazany, w tym za przestępstwa podobne. Kluczową informacją z tej części ankiety była ta, czy podczas przesłuchania sprawcy w charakterze podejrzanego został on zapytany o dostęp do małoletnich innych niż biologiczne potomstwo, np. w związku z wykonywanym zawodem/aktywnością życiową. W dalszej części zostało powtórzone pytanie o kwalifikację prawną w odniesieniu do tej wskazanej w akcie oskarżenia. Dodatkowe pytania dotyczyły dobrowolnego poddania się karze w trybie art. 335 Kodeksu postępowania karnego¹⁸¹ oraz zastosowanych wobec podejrzanego środków zapobiegawczych o charakterze izolacyjnym i nieizolacyjnym.

Jeśli chodzi o sytuację sprawcy w postępowaniu sądowym, to zostały powtórzone pytania: o środki zapobiegawcze zastosowane na tym etapie postępowania, o kwalifikację czynu wskazanego w wyroku, jak również o zastosowanie art. 65 k.k. Poza tym zbadano kwestie związane z orzeczoną wobec sprawcy karą, ze środkami karnymi, środkami kompensacyjnymi oraz z obowiązkami. Ponadto zostało zadane pytanie na temat zasądzonego odszkodowania. Inne zbierane informacje dotyczyły uzasadnienia wyroku, o ile takie uzasadnienie zostało sporządzone, w tym wskazania w nim przez sąd okoliczności obciążających lub łagodzących.

¹⁸⁰ NASK-PIB, *Projekt APAKT – Sztuczna inteligencja jako wsparcie w usuwaniu nielegalnych treści z sieci*, 2023, <https://www.nask.pl/pl/aktualnosci/4410,Projekt-APAKT-sztuczna-inteligencja-jako-wsparcie-w-usuwaniu-nielegalnych-tresci.html> (dostęp: 26 lutego 2023 r.).

¹⁸¹ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm., dalej: k.p.k.).

4.3.4. Część IV – Charakterystyka czynu zabronionego

Celem pytań umieszczonych w tej części ankiety było dogłębne przeanalizowanie działania sprawcy. Dotyczyły one zatem przechowywania/posiadania przez niego rzeczy mogących mieć związek z popełnieniem czynu zabronionego (co? gdzie?), jak również okoliczności i sposobu popełnienia przestępstwa (jak? w jaki sposób?). Istotnymi pytaniami były te o zabezpieczanie dostępu do posiadanych cyfrowych nośników danych oraz korzystania z rozwiązań anonimizujących komunikację.

Kolejna grupa pytań dotyczyła kontaktu sprawcy z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego (w odróżnieniu od relacji sprawcy z małoletnim). Były one ukierunkowane tak, by pozyskać informacje na temat całkowitego czasu trwania tego kontaktu, jego częstotliwości, jak również środków, za pomocą których został nawiązany i realizowany taki kontakt.

Istotnym pytaniem było to o środki należące do systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej, za pomocą których sprawca po raz pierwszy skontaktował się z małoletnim/osobą, którą uważał za małoletniego. Poza tym badaniem objęto charakter kontaktu sprawcy z pokrzywdzonym małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletnią, w tym zachowań i treści, które były przedmiotem kontaktu, a zwłaszcza to, czy miało miejsce wprowadzenie małoletniego w błąd, wyzyskanie błędu małoletniego lub jego niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo użycie groźby bezprawnej wobec małoletniego. Bardzo ważnym celem ankiety było zebranie informacji odnoszących się do spotkania z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego w realnym świecie. W konsekwencji pytania w niej zawarte dotyczyły tego, jak szybko doszło do takiego spotkania od momentu nawiązania kontaktu z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego, gdzie miało ono miejsce, jak również, do jakich czynów doszło w jego trakcie.

4.3.5. Część V – Biegli

Rola biegłych, tak ważna w procedurze karnej, jest szczególnie istotna wtedy, gdy sąd ma do rozstrzygnięcia wysoce skomplikowane, interdyscyplinarne zagadnienie, a jest nim niewątpliwie to, które stało się przedmiotem opisanej w raporcie analizy. W przypadku wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni rozstrzygnięcie to może być uzależnione od wypowiedzi specjalistów z kilku różnych dziedzin, dlatego ta część ankiety została poświęcona biegłym o specjalności z zakresu:

- badań informatycznych/badań cyfrowych nośników danych;
- antropologii;
- seksuologii;
- psychiatrii;
- psychologii.

Pytania zawarte w części poświęconej zagadnieniom ogólnym dotyczącym wszystkich biegłych miały na celu ustalenie, czy w badanej sprawie karnej został dopuszczony dowód z opinii biegłego, a jeśli tak, to które specjalności biegłych były wskazywane w postanowieniach o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego, wydanych w badanej sprawie karnej. Kolejne pytania dotyczyły liczby dowodów z opinii biegłego dopuszczonych na etapach postępowań przygotowawczego i sądowego oraz charakteru tych opinii:

- indywidualnego (jeden biegły = jedna specjalność);
- zespołowego (kilkoro biegłych = jedna specjalność);
- kompleksowego (jeden biegły = kilka specjalności, kilkoro biegłych = różne specjalności).

W częściach ankiety poświęconych biegłym poszczególnych specjalności również znalazły się pytania wspólne, dotyczące: etapu postępowania karnego, na którym został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego; podstawy dopuszczenia takiego dowodu; organu wydającego postanowienie; również „kategorii” danego biegłego (sądowy/instytucjonalny/*ad hoc*). Wspólne były też pytania na temat materiału dowodowego udostępnionego biegłemu wraz z postanowieniem, czasu oczekiwania na wydanie opinii (od wydania postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego), liczby godzin pracy nad opinią oraz kosztów wydania opinii. Ponadto ankieta poruszała kwestie indywidualnego charakteru specjalności biegłego, np. te dotyczące metodyki jego pracy czy zastosowanych metod badawczych.

W części dotyczącej biegłych najważniejszym zadaniem było ustalenie treści pytań, które zostały im zadane w toku postępowania karnego. Zgodnie z hipotezą przyjętą przez zespół badawczy, w przypadku gdy pytania zadawane biegłym były nieprecyzyjne, a zwłaszcza wykraczające poza zakres ich specjalności, mogło to skutkować obniżeniem przydatności otrzymanych przez właściwy sąd informacji o okolicznościach mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Szczególna uwaga powinna zostać poświęcona pytaniom kierowanym do biegłego z zakresu badań informatycznych/cyfrowych nośników danych. W tym kontekście inną hipotezą była ta zakładająca, że sposób formułowania pytań w postanowieniu o powołaniu biegłego tej specjalności może decydować o kierunkach dalszego przebiegu postępowania karnego, a zwłaszcza o tym, czy w postępowaniu zostaną zebrane informacje pozwalające na ustalenie kompletnego profilu aktywności sprawcy w cyberprzestrzeni.

WYNIKI ANALIZY

Przetworzone dane zostaną zaprezentowane w drugiej części raportu (CZĘŚĆ II – PRAKTYCZNA). Będą przedstawione w postaci opisowej, wartości procentowych, wykresów i tabel (w tym tych zawierających pytania – zadane poszczególnym biegłym – z zachowaną oryginalną pisownią), według podziału na pięć części ankiety: postępowanie karne, małoletni, sprawca, charakterystyka czynu zabronionego oraz biegli. Każda z tych części zostanie zakończona krótkim podsumowaniem analizowanego obszaru, zawierającym najważniejsze obserwacje zespołu badawczego. Takie podejście pozwoli na sformułowanie ogólnych i szczegółowych wniosków, jak również propozycji konkretnych działań we wskazanych we wnioskach obszarach.

Nadrzędnym celem przedsięwzięcia jest wykorzystywanie jego wyników w sposób długofalowy. Część praktyczna raportu zostanie w pierwszej kolejności przekazana przedstawicielom organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, z założeniem, że zaprezentowane w niej wyniki analizy będą przedmiotem dedykowanych szkoleń, warsztatów, a także dyskusji na temat możliwości podjęcia rekomendowanych w raporcie działań. W następnej kolejności planowane jest dotarcie – na podobnych zasadach – do środowiska biegłych z wymienionych w raporcie specjalności. Wiedza pozyskana dzięki dokonanej analizie będzie dodatkowo zagospodarowana dzięki opracowaniu metodyki prowadzenia postępowań karnych dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni. Publikacja materiału metodycznego została zaplanowana na 2024 r.

Część I - Postępowanie karne

BD - brak danych; **ND** - nie dotyczy; **PO** - pytanie otwarte; **PJW** - pytanie jednokrotnego wyboru; **PWW** - pytanie wielokrotnego wyboru

1. Informacje ogólne	
1.1.	Sygnatura badanej sprawy karnej. PO
1.2.	Data (dd/mm/rr) uzyskania pierwszej informacji o możliwości popełnienia przestępstwa. PO
1.3.	Data (dd/mm/rr) ogłoszenia wyroku w badanej sprawie karnej. PO
1.4.	Liczba tomów badanej sprawy karnej. PO
1.5.	Liczba kart badanej sprawy karnej. PO
1.6.	Czas trwania (w dniach) postępowania karnego, licząc od daty uzyskania pierwszej informacji o możliwości popełnienia przestępstwa do daty wydania wyroku. PO
1.7.	Ilu sprawców występowało w badanej sprawie karnej? PO
1.8.	Ilu pokrzywdzonych małoletnich zostało ustalonych w badanej sprawie karnej? PO
2. Postępowanie przygotowawcze	
2.1.	Jak została przekazana pierwsza informacja o możliwości popełnienia przestępstwa? PJW (1) osobiście (2) telefonicznie (3) drogą korespondencji elektronicznej (4) drogą korespondencji tradycyjnej (5) inne formy przekazania informacji o możliwości popełnienia przestępstwa (6) BD
2.2.	Jakie były inne formy przekazania informacji o możliwości popełnienia przestępstwa? PO

<p>2.3. Czy informacja o możliwości popełnienia przestępstwa została przekazana w sposób anonimowy? PJW</p> <p>(1) tak</p> <p>(2) nie</p>
<p>2.4. Kto przekazał pierwszą informację o możliwości popełnienia przestępstwa? PJW</p> <p>(1) osoba prywatna</p> <p>(2) przedstawiciel sektora publicznego</p> <p>(3) przedstawiciel sektora prywatnego</p> <p>(4) przedstawiciel sektora społecznego</p> <p>(5) inne osoby</p> <p>(6) BD</p>
<p>2.5. Kto inny przekazał pierwszą informację o możliwości popełnienia przestępstwa? PO</p>
<p>2.6. Która z osób prywatnych przekazała pierwszą informację o możliwości popełnienia przestępstwa? PJW</p> <p>(1) pokrzywdzony małoletni</p> <p>(2) rodzic małoletniego</p> <p>(3) opiekun prawny małoletniego</p> <p>(4) krewny małoletniego</p> <p>(5) inny małoletni</p> <p>(6) pełnoletni znajomy małoletniego</p> <p>(7) sprawca</p> <p>(8) żona/mąż sprawcy</p> <p>(9) partner/partnerka sprawcy</p> <p>(10) krewny sprawcy</p> <p>(11) znajomy sprawcy</p> <p>(12) pracodawca sprawcy</p> <p>(13) inna osoba pełnoletnia, w tym taka, którą sprawca uważał za małoletniego</p> <p>(14) osoba powiązana z działalnością tzw. łowców pedofilów</p> <p>(15) inne osoby prywatne</p> <p>(16) BD</p> <p>(17) ND – informację przekazała osoba niebędąca osobą prywatną</p>
<p>2.7. Która inna osoba prywatna przekazała pierwszą informację o możliwości popełnienia przestępstwa? PO</p>
<p>2.8. Który przedstawiciel sektora publicznego przekazał pierwszą informację o możliwości popełnienia przestępstwa? PJW</p> <p>(1) pracownik szkoły</p> <p>(2) pracownik służby medycznej</p> <p>(3) pracownik socjalny</p> <p>(4) kurator sądowy</p>

<ul style="list-style-type: none">(5) duchowny(6) pracownik Dyżurnet.pl(7) przedstawiciel zagranicznej formacji/organizacji policyjnej(8) inny przedstawiciel sektora publicznego(9) BD(10) ND – informację przekazała osoba niebędąca przedstawicielem sektora publicznego
2.9. Który inny przedstawiciel sektora publicznego przekazał pierwszą informację o możliwości popełnienia przestępstwa? PO
2.10. Który przedstawiciel sektora prywatnego przekazał pierwszą informację o możliwości popełnienia przestępstwa? PJW <ul style="list-style-type: none">(1) dostawca produktu lub usługi internetowej(2) przedstawiciel branży komputerowej, np. serwisu urzędzeń(3) inny przedstawiciel sektora prywatnego(4) BD(5) ND – informację przekazała osoba niebędąca przedstawicielem sektora prywatnego
2.11. Który inny przedstawiciel sektora prywatnego przekazał pierwszą informację o możliwości popełnienia przestępstwa? PO
2.12. Który z przedstawicieli sektora społecznego przekazał informację o możliwości popełnienia przestępstwa? PO
2.13. Do którego podmiotu została przekazana pierwsza informacja o możliwości popełnienia przestępstwa? PJW <ul style="list-style-type: none">(1) Centrum Powiadamiania Ratunkowego (numery alarmowe)(2) posterunek policji(3) komisariat policji(4) komenda powiatowa/rejonowa policji(5) komenda miejska policji(6) komenda wojewódzka/stołeczna policji(7) Komenda Główna Policji(8) prokuratura rejonowa(9) prokuratura okręgowa(10) sąd rejonowy(11) sąd okręgowy(12) Dyżurnet.pl(13) inny podmiot/-y(14) BD(15) ND
2.14. Któremu innemu podmiotowi/-om została przekazana pierwsza informacja o możliwości popełnienia przestępstwa w pierwszej kolejności? PO

<p>2.15. Która jednostka policji/organizacja policyjna uczestniczyła w postępowaniu przygotowawczym w badanej sprawie karnej? PWW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) posterunek policji(2) komisariat policji(3) komenda powiatowa/rejonowa policji(4) komenda miejska policji(5) komenda wojewódzka/Komenda Stołeczna Policji(6) Komenda Główna Policji(7) zagraniczna jednostka policyjna(8) INTERPOL(9) EUROPOL
<p>2.16. Która jednostka i komórka organizacyjna policji prowadziła postępowanie przygotowawcze w badanej sprawie karnej? PO</p>
<p>2.17. Jaka była kwalifikacja czynu będącego przedmiotem postępowania, wskazana w postanowieniu o wszczęciu dochodzenia/śledztwa? PO</p>
<p>2.18. Jeśli wystąpił zbieg z innymi przestępstwami niż te objęte badaniem, które to były przestępstwa? PO</p>
<p>2.19. Które osoby/miejsca zostały przeszukane w toku postępowania przygotowawczego? PWW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) osoba sprawcy(2) pojazd sprawcy(3) miejsce zamieszkania albo przebywania sprawcy(4) miejsce zatrudnienia sprawcy(5) inne osoby/miejsca(6) ND - w postępowaniu nie dokonano przeszukania
<p>2.20. Które inne osoby/miejsca zostały przeszukane? PO</p>
<p>2.21. Czego dotyczyły oględziny wykonane w toku postępowania karnego? PWW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) rzeczy sprawcy(2) miejsca zamieszkania/przebywania sprawcy(3) miejsca zatrudnienia sprawcy(4) inne rzeczy/miejsca(5) ND - w postępowaniu nie przeprowadzono oględzin
<p>2.22. Które inne rzeczy/miejsca zostały poddane oględzinom?</p>
<p>2.23. Czy w trakcie oględzin miejsca zamieszkania/przebywania, zatrudnienia albo innego miejsca związanego ze sprawcą sporządzono dokumentację audiowizualną (np. szkic, zdjęcie, nagranie) tego miejsca? PJW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) tak(2) nie(3) ND - ww. miejsca nie zostały poddane oględzinom

2.24. Która z nw. osób dokonała pierwszego sprawdzenia zawartości któregokolwiek z cyfrowych nośników danych, zatrzymanych/wydanych/znalezionych/odebranych w trybie art. 308 k.p.k. lub niezwłocznie po wszczęciu postępowania przygotowawczego? **PJW**

- (1) policjant/pracownik z komórki organizacyjnej policji prowadzącej postępowanie/realizującej pomoc prawną, w tym, kiedy to postępowanie było prowadzone przez wydział do walki z cyberprzestępczością KWP
- (2) policjant/pracownik z wydziału do walki z cyberprzestępczością KWP, w przypadku, kiedy to postępowanie prowadziła inna jednostka/komórka organizacyjna policji
- (3) technik z komórki organizacyjnej policji, właściwej ds. techniki kryminalistycznej
- (4) biegły/certyfikowany specjalista z laboratorium kryminalistycznego KWP/KSP/CLKP
- (5) biegły sądowy z zakresu badań informatycznych/cyfrowych nośników danych
- (6) ND – w toku postępowania nie zatrzymano/wydano/znaleziono/odebrano cyfrowych nośników danych

2.25. W jaki sposób została udokumentowana taka czynność? **PWW**

- (1) notatka urzędowa
- (2) protokół oględzin rzeczy
- (3) protokół przeszukania urządzenia, systemu, nośnika teleinformatycznego
- (4) sprawozdanie certyfikowanego specjalisty
- (5) opinia/sprawozdanie biegłego
- (6) ND – w toku postępowania nie zatrzymano/wydano/znaleziono/odebrano cyfrowych nośników danych

2.26. Jeśli pierwszego sprawdzenia zawartości cyfrowych nośników danych nie dokonał właściwy w zakresie badań informatycznych/cyfrowych nośników danych biegły sądowy lub biegły/certyfikowany specjalista z laboratorium kryminalistycznego policji, czy został zapewniony udział takiego biegłego/specjalisty w takiej czynności? **PJW**

- (1) tak
- (2) nie
- (3) BD
- (4) ND – w toku postępowania nie zatrzymano/wydano/znaleziono/odebrano cyfrowych nośników danych albo sprawdzenia zawartości takich nośników dokonał biegły

2.27. Czy powołany w ramach prowadzonego postępowania biegły z zakresu badań informatycznych/cyfrowych nośników danych został dodatkowo przesłuchany na okoliczność spostrzeżeń i wniosków zawartych w wydanej przez niego opinii? **PJW**

<p>(1) tak</p> <p>(2) nie</p> <p>(3) ND – w postępowaniu nie został powołany taki biegły</p>
<p>2.28. Jeśli biegły z zakresu badań informatycznych/cyfrowych nośników danych został dodatkowo przesłuchany, to na jaką okoliczność? PO</p>
<p>2.29. Czy treści odczytane/odzyskane z cyfrowych nośników pamięci zostały: PWW</p> <p>(1) porównane z listą nielegalnych treści, np. baza VIC, za pomocą wartości <i>hash</i></p> <p>(2) przekazane do innej krajowej jednostki policji</p> <p>(3) przekazane do KGP w celu nawiązania współpracy z zagranicznymi formacjami policyjnymi</p> <p>(4) przekazane do KGP w celu weryfikacji w bazie danych INTERPOL ICSE</p> <p>(5) przekazane do KGP w celu nawiązania współpracy z EUROPOLEM</p> <p>(6) ND – żadna z ww. czynności nie została wykonana</p>
<p>2.30. Czy organ prowadzący postępowanie w badanej sprawie karnej zażądał wydania rzeczy od dostawcy produktu/usługi internetowej (np. dane użytkownika, IP, treści wiadomości, historia połączeń telefonicznych)? PJW</p> <p>(1) tak</p> <p>(2) nie</p> <p>(3) ND – kiedy takie rzeczy zostały wcześniej przekazane</p>
<p>2.31. Czy dostawca produktu/usługi internetowej wydał żądane rzeczy? PJW</p> <p>(1) tak</p> <p>(2) nie</p> <p>(3) obie możliwości w przypadku różnych żądań lub różnych dostawców</p> <p>(4) ND – w przypadku braku takiego żądania</p>
<p>2.32. Czego dotyczyła analiza przeprowadzona i udokumentowana przez przedstawicieli organów ścigania w badanej sprawie karnej? PWW</p> <p>(1) rzeczy wydanych przez dostawcę produktu/usługi internetowej</p> <p>(2) treści odczytanych/odzyskanych z cyfrowych nośników danych</p> <p>(3) ND – ww. analiza nie została przeprowadzona</p>
<p>2.33. Czy w badanej sprawie karnej miał miejsce eksperyment procesowy? PJW</p> <p>(1) tak</p> <p>(2) nie</p>
<p>2.34. Jeśli taki eksperyment miał miejsce, to czego dotyczył? PO</p>
<p>3. Postępowanie sądowe</p>
<p>3.1. Który sąd orzekał/rozpoznawał w badanej sprawie? PWW</p> <p>(1) sąd rejonowy</p> <p>(2) sąd okręgowy</p>

(3) sąd apelacyjny (4) Sąd Najwyższy
3.2. Który biegły został dodatkowo powołany albo przesłuchany na etapie postępowania sądowego? PO
3.3. Co było tego powodem albo na jaką okoliczność został przesłuchany taki biegły? PO
3.4. Czy w badanej sprawie został wydany wyrok skazujący bez przeprowadzenia rozprawy? PJW (1) tak (2) nie
3.5. Który wyrok został wydany w badanej sprawie karnej? PJW (1) wyrok skazujący (2) wyrok nakazowy (3) wyrok uniewinniający (4) wyrok warunkowo umarzający postępowanie (5) wyrok umarzający postępowanie
3.6. Czy sąd wydał wyrok z uzasadnieniem? PJW (1) tak (2) nie
3.7. W przypadku wydania wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, jaki okres próby został w nim wskazany? PO
3.8. Które okoliczności popełnienia przestępstwa zostały uznane w toku postępowania za wyczerpujące znamiona „publicznego prezentowania” zgodnie z treścią art. 202 § 1 k.k.? PO
3.9. Które okoliczności popełnienia przestępstwa zostały uznane w toku postępowania za wyczerpujące znamiona przestępstwa, określonego w treści art. 202 § 1 k.k., w części dotyczącej narzucania odbioru treści pornograficznych „osobie, która tego sobie nie życzy”? PO
3.10. Czy prokurator albo adwokat małoletniego złożył apelację od wyroku sądu? PJW (1) tak (2) nie
3.11. Jeśli tak, to czego dotyczyła i jakie było jej uzasadnienie? PO

Część II – Małoletni

1.	Czy w toku postępowania został ustalony pokrzywdzony małoletni? PJW (1) tak (2) nie (3) nie, jednak sprawca działał w przeświadczeniu, że nawiązał kontakt z małoletnim
2.	Jaka była płeć małoletniego/osoby, którą sprawca uważał za małoletniego w chwili popełnienia przestępstwa? PJW (1) żeńska (2) męska (3) inne (4) ND – w postępowaniu nie ustalono pokrzywdzonego małoletniego
3.	Jaki był wiek małoletniego/osoby, którą sprawca uważał za małoletniego w chwili popełnienia przestępstwa? PO
4.	Jaka była różnica wieku w chwili popełnienia przestępstwa pomiędzy małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego, a sprawcą? PO
5.	Czy małoletni był osobą z niepełnosprawnością intelektualną? PJW (1) tak (2) nie (3) ND – w postępowaniu nie ustalono pokrzywdzonego małoletniego
6.	Jeśli tak, to jaki był stopień jego niepełnosprawności intelektualnej? PJW (1) w stopniu lekkim (2) w stopniu umiarkowanym (3) w stopniu znacznym (4) ND – nie był upośledzony/nie ustalono pokrzywdzonego małoletniego
7.	Jaka była rodzina małoletniego? PJW (1) rodzina biologiczna (2) zrekonstruowana (matka/ojczym) (3) zrekonstruowana (ojciec/macocha) (4) samotne wychowywanie przez matkę (5) samotne wychowywanie przez ojca (6) rodzina zastępcza spokrewniona (7) rodzina zastępcza niespokrewniona (8) inne (9) BD (10) ND – w postępowaniu nie ustalono pokrzywdzonego małoletniego
8.	Inne istotne dla badania informacje o sytuacji rodzinnej małoletniego. PO
9.	Jaka była liczba dzieci mieszkających z pokrzywdzonym małoletnim we wspólnym gospodarstwie domowym? PO

<p>10. Jaka była płeć dzieci mieszkających z pokrzywdzonym małoletnim we wspólnym gospodarstwie domowym? PJW</p> <ul style="list-style-type: none">(1) męska(2) żeńska(3) kombinacja obu płci(4) ND
<p>11. Jaki był wiek dzieci mieszkających z pokrzywdzonym małoletnim we wspólnym gospodarstwie domowym? PO</p>
<p>12. Gdzie mieszkał małoletni? PJW</p> <ul style="list-style-type: none">(1) wieś(2) miasto < 50 000 mieszkańców(3) miasto > 50 000 < 100 000 mieszkańców(4) miasto > 100 000 < 500 000 mieszkańców(5) miasto > 500 000 mieszkańców
<p>13. Czy w toku postępowania ustalono, że małoletni był pokrzywdzony w wyniku innych czynów o podłożu seksualnym niż te będące przedmiotem analizowanego postępowania? PJW</p> <ul style="list-style-type: none">(1) tak(2) nie(3) ND – w postępowaniu nie ustalono pokrzywdzonego małoletniego
<p>14. Które skutki wykorzystania seksualnego małoletniego w cyberprzestrzeni dotyczyły jego sfery psychiczno-seksualnej? PWW</p> <ul style="list-style-type: none">(1) lęk(2) poczucie winy(3) obniżenie poczucia własnej wartości albo negatywna samoocena(4) depresja(5) próba samobójcza/próby samobójcze(6) zachowania agresywne(7) zaburzenia odżywiania(8) koszmary nocne(9) uzależnienia(10) nieadekwatne względem wieku zainteresowanie seksualnością(11) inne skutki(12) BD(13) ND – w postępowaniu nie ustalono pokrzywdzonego małoletniego
<p>15. Które inne skutki wykorzystania seksualnego małoletniego w cyberprzestrzeni dotyczyły pokrzywdzonego małoletniego? PO</p>
<p>16. Istotne informacje dotyczące reakcji osób z najbliższego środowiska pokrzywdzonego małoletniego na informację o możliwości popełnienia przestępstwa. PO</p>

Część III – Sprawca

1. Informacje ogólne	
1.1.	Jaka była płeć sprawcy w chwili popełnienia przestępstwa? PJW (1) żeńska (2) męska (3) inne
1.2.	Jaki był wiek sprawcy w chwili uzyskania pierwszej informacji o możliwości popełnienia przestępstwa? PO
1.3.	Czy sprawca posiadał polskie obywatelstwo? PJW (1) tak (2) nie (3) BD
1.4.	Czy sprawca posiadał obywatelstwo innego państwa? PJW (1) tak (2) nie (3) BD
1.5.	Gdzie mieszkał sprawca w chwili popełnienia przestępstwa? PJW (1) wieś (2) miasto < 50 000 mieszkańców (3) miasto > 50 000 < 100 000 mieszkańców (4) miasto > 100 000 < 500 000 mieszkańców (5) miasto > 500 000 mieszkańców (6) BD
1.6.	Jaki był stan cywilny sprawcy w chwili popełnienia przestępstwa? PJW (1) kawaler/panna (2) żonaty/mężatka (3) rozwiedziony/rozwiedziona (4) wdowiec/wdowa (5) w trakcie postępowania rozwodowego (6) w separacji (7) związek partnerski (8) BD
1.7.	Czy sprawca posiadał biologiczne małoletnie potomstwo (< 18. r.ż.) w chwili popełnienia przestępstwa? PJW (1) tak (2) nie (3) BD

<p>1.8. Jeśli tak, to jakie były liczba, wiek i płeć biologicznego małoletniego potomstwa sprawcy? PO</p>
<p>1.9. Jakie było wykształcenie sprawcy w chwili popełnienia czynu zabronionego? PJW</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) niepełne podstawowe (2) podstawowe (3) gimnazjalne (4) zasadnicze zawodowe (5) średnie i policealne (6) wyższe niepełne (licencjat) (7) wyższe (8) BD
<p>1.10. Jaka była sytuacja zawodowa sprawcy w chwili popełnienia przestępstwa? PJW</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) uczeń/student (2) bezrobotny (3) praca dorywcza (4) pracownik fizyczny (5) pracownik umysłowy (6) emeryt/rencista (7) inna sytuacja zawodowa (8) BD
<p>1.11. Jaka była inna sytuacja zawodowa sprawcy? PO</p>
<p>2. Profil sprawcy</p>
<p>2.1. Czy w badanej sprawie karnej zostały zebrane informacje wskazujące na to, że sprawca mógł posiadać wykształcenie kierunkowe, zaawansowaną wiedzę w zakresie środków należących do systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej albo dążyć do zdobycia takiej wiedzy? PJW</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) tak (2) nie
<p>2.2. Jakie były możliwe motywy działania sprawcy? PJW</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) motywy seksualne (2) motywy pozaseksualne, np. finansowe (3) kombinacja ww. motywów (4) BD
<p>2.3. Które choroby/zakłócenia/zaburzenia zostały rozpoznane u sprawcy na podstawie opinii biegłego/zespołu biegłych, wydanych w badanej sprawie karnej? PJW</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) choroba psychiczna (2) upośledzenie umysłowe

<ul style="list-style-type: none"> (3) inne zakłócenia czynności psychicznych (4) zaburzenia preferencji seksualnych (5) BD – sprawca nie był badany na tę okoliczność (6) ND – żadna z ww. chorób/zakłóceń/zaburzeń nie została rozpoznana
<p>2.4. Dodatkowe informacje dotyczące poszczególnych chorób/zakłóceń/zaburzeń, a zwłaszcza klasyfikacja zaburzeń preferencji seksualnych wg ICD-10 lub DSM-5. PO</p>
<p>2.5. Czy zdaniem biegłego/zespołu biegłych rozpoznane choroby/zakłócenia/zaburzenia mogły stwarzać zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) tak (2) nie (3) BD (4) ND – nie wydano takich opinii albo żadna z ww. chorób/zakłóceń/zaburzeń nie została rozpoznana
<p>2.6. Który specjalista wypowiedział się w kwestii rozpoznania zaburzenia preferencji seksualnych u sprawcy? PO</p>
<p>2.7. Jeśli u sprawcy zostało rozpoznane zaburzenie preferencji seksualnych, to jakie były wiek i płeć małych dzieci wg tych preferencji? PWW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) dziewczynki 0.-2. r.ż. (okres noworodkowy) (2) dziewczynki 2.-3. r.ż. (okres niemowlęcy) (3) dziewczynki 3.-7. r.ż. (okres przedszkolny) (4) dziewczynki 7.-11. r.ż. (okres młodszy szkolny) (5) dziewczynki 11.-15. r.ż. (okres dojrzewania – I faza biologiczna) (6) dziewczynki 15.-18. r.ż. (okres dojrzewania – II faza biologiczna) (7) chłopcy 0.-2. r.ż. (okres noworodkowy) (8) chłopcy 2.-3. r.ż. (okres niemowlęcy) (9) chłopcy 3.-7. r.ż. (okres przedszkolny) (10) chłopcy 7.-11. r.ż. (okres młodszy szkolny) (11) chłopcy 11.-15. r.ż. (okres dojrzewania – I faza biologiczna) (12) chłopcy 15.-18. r.ż. (okres dojrzewania – II faza biologiczna) (13) małe dzieci obu płci 0.-2. r.ż. (okres noworodkowy) (14) małe dzieci obu płci 2.-3. r.ż. (okres niemowlęcy) (15) małe dzieci obu płci 3.-7. r.ż. (okres przedszkolny) (16) małe dzieci obu płci 7.-11. r.ż. (okres młodszy szkolny) (17) małe dzieci obu płci 11.-15. r.ż. (okres dojrzewania – I faza biologiczna) (18) małe dzieci obu płci 15.-18. r.ż. (okres dojrzewania – II faza biologiczna) (19) BD (20) ND – sprawca nie był badany na tę okoliczność

2.8. Który profil aktywności w cyberprzestrzeni można przypisać sprawcy na podstawie informacji zgromadzonych w sprawie? PWW

- (1) sprawca prezentujący treści pornograficzne małoletniemu poniżej lat 15, rozpowszechniający takie treści w sposób umożliwiający małoletniemu poniżej lat 15 zapoznanie się z nimi albo prowadzący reklamę lub promocję działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający małoletniemu poniżej lat 15 zapoznanie się z nimi
- (2) sprawca publicznie prezentujący treści pornograficzne w taki sposób, że może to narzucić ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy, jeśli tą osobą był małoletni pomiędzy 15. a 18. r.ż.
- (3) sprawca prezentujący małoletniemu poniżej lat 15 wykonanie czynności seksualnej w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby
- (4) sprawca nawiązujący za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej kontakt z małoletnim/osobą, którą uważa za małoletniego, w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200 k.k., jak również produkowania lub utrwalania treści pornograficznych, zmierzający, za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej, do spotkania z nim/osobą, którą uważa za małoletniego
- (5) sprawca składający, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej, propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych małoletniemu poniżej lat 15 i zmierzający do jej realizacji
- (6) sprawca produkujący, utrwalający, sprowadzający, przechowujący lub posiadający treści pornograficzne z udziałem małoletniego w celu rozpowszechnienia
- (7) sprawca rozpowszechniający treści pornograficzne z udziałem małoletniego
- (8) sprawca prezentujący treści pornograficzne z udziałem małoletniego
- (9) sprawca utrwalający treści pornograficzne z udziałem małoletniego
- (10) sprawca przechowujący lub posiadający treści pornograficzne z udziałem małoletniego
- (11) sprawca uzyskujący dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego
- (12) sprawca produkujący, rozpowszechniający, prezentujący, przechowujący lub posiadający treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej
- (13) sprawca uczestniczący w prezentacji treści pornograficznych z udziałem małoletniego
- (14) BD

2.9. Jaki profil użytkownika treści pornograficznych z udziałem małoletniego można przypisać sprawcy na podstawie informacji zgromadzonych w sprawie?* PWW

- (1) ekspert (ang. *expert*)
- (2) zamknięty handlowiec (ang. *closed trader*)
- (3) otwarty handlowiec (ang. *open trader*)
- (4) zwykły widz (ang. *simple viewer*)
- (5) BD
- (6) ND – w sprawach nie dotyczących takich treści

2.10. Co przedstawiały treści pornograficzne zabezpieczone u sprawcy (podział wg k.k./praktyki Dyżurnet.pl/założeń projektu APAKT**)? **PWW**

- (1) czynność seksualną małoletniego z dorosłym lub między małoletnimi w obecności dorosłego
- (2) czynność seksualną małoletniego/małoletnich
- (3) fokus na części genitalne albo/i analne małoletniego
- (4) pozowanie seksualne małoletniego/małoletnich z odsłoniętymi okolicami genitalnymi albo/i analnymi
- (5) treści pornograficzne przedstawiające wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej
- (6) treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy, w tym sadomasochistyczne, asfiksjo-filiczne
- (7) treści pornograficzne związane z posługiwaniem się zwierzęciem
- (8) treści nekrofiliczne
- (9) inne treści
- (10) BD
- (11) ND – w sprawach nie dotyczących takich treści

3. Relacja sprawcy z małoletnim

3.1. Czy w swoim najbliższym otoczeniu sprawca posiadał dostęp do innych małoletnich niż własne, biologiczne potomstwo, np. potomstwo krewnych albo partnera/-ki życiowej? **PJW**

- (1) tak
- (2) nie
- (3) BD
- (4) ND – np. w sprawach, w których nie został ustalony pokrzywdzony małoletni

3.2. Jeśli sprawca posiadał dostęp do takich małoletnich, to jaka była relacja sprawcy z tymi małoletnimi? **PO**

3.3. Jakie były liczba, wiek i płeć tych małoletnich? **PO**

3.4. Czy sprawca posiadał dostęp do małoletnich w związku z wykonywanym zawodem albo aktywnością życiową? **PJW**

- (1) tak
- (2) nie

(3) BD
(4) ND – np. w sprawach, w których nie został ustalony pokrzywdzony małoletni
3.5. Jeśli sprawca posiadał taki dostęp, to w którym z istotnych dla prowadzonego badania sektorów? PJW
(1) oświata i wychowanie
(2) kultura i sztuka
(3) duchowieństwo
(4) sport
(5) inny sektor
(6) BD
(7) ND
3.6. W których innych istotnych dla prowadzonego badania sektorach sprawca posiadał dostęp do małoletnich? PO
3.7. Czy sprawca znał pokrzywdzonego małoletniego przed popełnieniem przestępstwa? PJW
(1) tak
(2) nie
(3) BD
(4) ND – np. w sprawach, w których nie został ustalony pokrzywdzony małoletni
3.8. Czy sprawca był spokrewniony z pokrzywdzonym małoletnim? PJW
(1) tak
(2) nie
(3) BD
(4) ND – np. w sprawach, w których nie został ustalony pokrzywdzony małoletni
3.9. Jeśli wystąpiło pokrewieństwo, to jaki charakter pokrewieństwa łączył pokrzywdzonego małoletniego i sprawcę? PJW
(1) rodzic
(2) rodzeństwo
(3) dziadek/babcia
(4) dalszy krewny
(5) BD
(6) ND – np. w sprawach, w których nie został ustalony pokrzywdzony małoletni
3.10. Jeśli nie wystąpiło pokrewieństwo, to jaka była relacja sprawcy i małoletniego? PJW
(1) ojczym
(2) macocha
(3) członek rodziny zastępczej niespokrewnionej
(4) inne
(5) BD
(6) ND – np. w sprawach, w których nie został ustalony pokrzywdzony małoletni

3.11. Dodatkowe informacje o relacji sprawcy i małoletniego. PO	
4. Sytuacja sprawcy w postępowaniu przygotowawczym	
4.1.	W jakim trybie został ujęty/zatrzymany domniemany sprawca czynu zabronionego? PJW (1) art. 243 k.p.k. – ujęcie obywatelskie (2) art. 244 k.p.k. – zatrzymanie przez policję (3) art. 247 k.p.k. – zatrzymanie prokuratorskie (4) ND – sprawca nie został zatrzymany
4.2.	Jeśli sprawca został ujęty/zatrzymany, czy miało to miejsce w uzgodnionym miejscu spotkania z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego? PJW (1) tak (2) nie (3) BD (4) ND – sprawca nie został zatrzymany
4.3.	Czy podczas przeszukania sprawca wydał dobrowolnie rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie? PJW (1) tak (2) nie (3) sprawca zmieniał swoje stanowisko podczas różnych przeszukań (4) ND – w postępowaniu nie zostało przeprowadzone przeszukanie
4.4.	Jaka była kwalifikacja prawna czynów zarzucanych w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów? PO
4.5.	Jeśli wystąpił zbieg z innymi przestępstwami niż te objęte badaniem, które to były przestępstwa? PO
4.6.	Których informacji dotyczyło zapytanie skierowane do Krajowego Rejestru Karnego? PWW (1) z kartoteki karnej (2) z kartoteki nieletnich (3) z kartoteki osób pozbawionych wolności oraz poszukiwanych listem gończym (4) BD – np. brak dokumentu w aktach sprawy
4.7.	Czy sprawca był już karany za przestępstwa podobne (art. 64 k.k.)? PJW (1) tak (2) nie (3) BD
4.8.	Jeśli tak, to za które przestępstwa? PO
4.9.	Czy zarzuty przedstawione podejrzanemu zostały uzupełnione w toku dalszego postępowania? PJW (1) tak (2) nie

<p>4.10. Czy zarzuty przedstawione podejrzanemu zostały zmienione w toku dalszego postępowania? PJW</p> <p>(1) tak (2) nie</p>
<p>4.11. Które okoliczności miały wpływ na uzupełnienie albo zmianę zarzutów przedstawionych podejrzanemu? PWW</p> <p>(1) spostrzeżenia i wnioski zawarte w opinii biegłego (2) zeznania świadka/świadków (3) czynności własne organów ścigania (4) informacje uzyskane od zagranicznych formacji albo organizacji policyjnych (INTERPOL/EUROPOL) (5) inne niż ww. (6) ND – zarzuty nie zostały zmienione ani uzupełnione</p>
<p>4.12. Czy podejrzany przyznał się do przedstawionych mu zarzutów? PJW</p> <p>(1) tak, do wszystkich zarzutów (2) tak, do części zarzutów (3) nie (4) podejrzany zmieniał swoje stanowisko podczas postępowania</p>
<p>4.13. Czy podczas przesłuchania w charakterze podejrzanego sprawca został zapytany o dostęp do małoletnich innych niż biologiczne potomstwo, np. w związku z wykonywanym zawodem/aktywnością życiową? PJW</p> <p>(1) tak (2) nie</p>
<p>4.14. Czy podejrzany złożył wyjaśnienia? PJW</p> <p>(1) tak (2) nie (3) podejrzany zmieniał swoje stanowisko podczas postępowania</p>
<p>4.15. Czy podejrzany wyraził chęć dobrowolnego poddania się karze w trybie art. 335 k.p.k? PJW</p> <p>(1) tak (2) nie (3) BD (4) ND – np. podejrzany nie został pouczone o takiej możliwości</p>
<p>4.16. Czy wobec podejrzanego został zastosowany środek zapobiegawczy o charakterze izolacyjnym w postaci tymczasowego aresztowania? PJW</p> <p>(1) tak (2) nie</p>
<p>4.17. Które środki zapobiegawcze o charakterze nieizolacyjnym zostały zastosowane wobec podejrzanego? PO</p>

4.18. Jaka była kwalifikacja prawna czynów w akcie oskarżenia? PO
4.19. Jeśli wystąpił zbieg z innymi przestępstwami niż objętymi badaniem, które to były przestępstwa? PO
4.20. Czy prokurator złożył wniosek o wydanie wyroku w trybie art. 335 § 2 k.p.k.? PJW (1) tak (2) nie (3) BD (4) ND – np. podejrzany nie został pouczonej o takiej możliwości
5. Sytuacja sprawcy w postępowaniu przed sądem
5.1. Które środki zapobiegawcze zostały zastosowane wobec oskarżonego na etapie postępowania sądowego? PO
5.2. Jaka była kwalifikacja czynu wskazana w wyroku? PO
5.3. Jeśli wystąpił zbieg z innymi przestępstwami niż objętymi badaniem, które to były przestępstwa? PO
5.4. Czy oskarżony popełnił przestępstwo, działając w zorganizowanej grupie lub związku przestępczym (art. 65 k.k.)? PJW (1) tak (2) nie
5.5. Czy oskarżony z popełnionego przestępstwa uczynił stałe źródło swojego dochodu (art. 65 k.k.)? PJW (1) tak (2) nie
5.6. Które kary zostały zasądzone? PWW (1) grzywna (2) ograniczenie wolności (3) pozbawienie wolności (4) 25 lat pozbawienia wolności (5) dożywotnie pozbawienie wolności (6) ND
5.7. Jaka była wysokość orzeczonej kary grzywny za poszczególne przestępstwa? PO
5.8. Jaka była wysokość orzeczonej kary ograniczenia wolności za poszczególne przestępstwa? PO
5.9. Jaka była wysokość orzeczonej kary pozbawienia wolności za poszczególne przestępstwa? PO
5.10. Czy wykonanie kary orzeczonej wobec oskarżonego zostało zawieszona? PJW (1) tak (2) nie (3) ND – w przypadku kary grzywny

5.11. Na jaki okres próby (liczbę miesięcy) została zawieszona kara? PO
5.12. Które środki karne zostały zasądzone? PO
5.13. Istotne dla badania szczegóły orzeczonych środków karnych. PO
5.14. Które obowiązki zostały orzeczone? PO
5.15. Istotne dla badania szczegóły orzeczonych obowiązków. PO
5.16. Które środki kompensacyjne zostały zasądzone? PO
5.17. Istotne dla badania szczegóły orzeczonych środków kompensacyjnych. PO
5.18. Czy w badanej sprawie karnej zostało zasądzone odszkodowanie? PJW (1) tak (2) nie
5.19. Istotne dla badania szczegóły zasądzanego odszkodowania. PO
5.20. W przypadku, gdy wyrok dotyczył posiadania/przechowywania treści pornograficznych z udziałem małoletniego w postaci zdjęć, to jakiej liczby takich zdjęć? PO
5.21. W przypadku, gdy wyrok dotyczył posiadania/przechowywania treści pornograficznych z udziałem małoletniego w postaci filmów wideo, to jakiej liczby takich filmów? PO
5.22. Jeśli sąd wydał wyrok z uzasadnieniem, to czy w treści tego uzasadnienia powołał się na opinię biegłego/biegłych w taki sposób, że miała ona wpływ na wymiar lub czas trwania kary? PJW (1) tak (2) nie (3) ND – sąd wydał wyrok bez uzasadnienia
5.23. Jeśli sąd wydał wyrok z uzasadnieniem, to czy w treści tego uzasadnienia powołał się na rozpoznanie u oskarżonego zaburzeń parafilicznych, w taki sposób, że miało ono wpływ na wymiar lub czas trwania kary? PJW (1) tak (2) nie (3) ND – sąd wydał wyrok bez uzasadnienia/nie rozpoznano takich zaburzeń
5.24. Czy rozpoznanie u oskarżonego zaburzeń parafilicznych miało wpływ na charakter odbywanej kary? PJW (1) tak (2) nie (3) BD (4) ND – u sprawcy nie rozpoznano takich zaburzeń
5.25. Jaki był charakter takiej kary? PO

5.26. Które okoliczności obciążające wskazał sąd w uzasadnieniu wyroku? **PO**

5.27. Które okoliczności łagodzące wskazał sąd w uzasadnieniu wyroku? **PO**

* Piramida wg M. Morana.

** APAKT to projekt realizowany przez NASK, którego celem jest wykorzystanie sztucznej inteligencji w rozpoznawaniu treści pornograficznych z udziałem małoletniego.

Część IV – Charakterystyka czynu zabronionego

1. Informacje ogólne	
1.1.	<p>Które cyfrowe nośniki danych/rozwiązania były wykorzystane przez sprawcę do przechowywania/posiadania materiałów pornograficznych z udziałem małoletniego? PWW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) telefon(2) PC/laptop(3) płyta CD/DVD/BD(4) nośnik typu pendrive(5) nośnik typu dysk HDD/SSD(6) wirtualna chmura(7) BD(8) ND – postępowanie nie dotyczyło posiadania/przechowywania treści pornograficznych z udziałem małoletniego
1.2.	<p>Gdzie zostały znalezione rzeczy mogące mieć związek z popełnieniem czynu zabronionego? PWW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) przy osobie sprawcy(2) w pojeździe sprawcy(3) w miejscu zamieszkania albo przebywania sprawcy(4) w miejscu zatrudnienia sprawcy(5) inne miejsce/-a(6) BD(7) ND – w badanej sprawie nie zostały znalezione rzeczy mogące mieć związek z popełnieniem czynu zabronionego
1.3.	<p>W których innych miejscach zostały znalezione rzeczy mogące mieć związek z popełnieniem czynu zabronionego? PO</p>
1.4.	<p>W jaki sposób sprawca produkował, utrzymywał lub sprowadzał w celu rozpowszechnienia albo rozpowszechniał lub prezentował, albo uzyskiwał dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego? PWW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) wykorzystując zawartość znajdującą się pod adresem URL(2) wykorzystując komunikatory, np. SMS/MMS, Messenger, WhatsApp, Discord, GG albo strony internetowe/inne aplikacje oferujące możliwość komunikacji, w tym w wybranych przez użytkownika pokojach(3) wykorzystując pocztę elektroniczną(4) wykorzystując media społecznościowe, np. Facebook, Instagram(5) wykorzystując środowisko P2P(6) wykorzystując środowisko <i>dark net</i>(7) wykorzystując tzw. <i>live streaming</i>, np. Skype/Zoom/Microsoft Teams

<p>(8) inne sposoby</p> <p>(9) BD</p> <p>(10) ND – w sprawach, w których ww. przestępstwa nie były przedmiotem postępowania</p>
<p>1.5. Jakie były inne sposoby popełnienia tych przestępstw? PO</p>
<p>1.6. W jakich okolicznościach sprawca produkował, utrwał lub sprowadzał w celu rozpowszechnienia albo rozpowszechniał lub prezentował, albo uzyskiwał dostęp do treści pornograficznych z udziałem małoletniego? PWW</p> <p>(1) nawiązując kontakt z małoletnim za pomocą środków należących do systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej</p> <p>(2) podając się w ramach kontaktów z małoletnim, realizowanych za pomocą środków należących do systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej, za osobę innej płci albo w innym wieku niż w rzeczywistości</p> <p>(3) wykorzystując szantaż seksualny wobec małoletniego</p> <p>(4) podając się za osobę prowadzącą działalność w rodzaju agencji modelingowej</p> <p>(5) kontaktując się z innymi niż małoletni użytkownikami środków należących do systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej</p> <p>(6) korzystając z dostępu do małoletnich, w ramach aktywności związanej z duchowieństwem</p> <p>(7) korzystając z dostępu do małoletnich w ramach aktywności związanej z kulturą i sztuką</p> <p>(8) korzystając z dostępu do małoletnich w ramach aktywności związanej z oświatą i wychowaniem</p> <p>(9) korzystając z dostępu do małoletnich w ramach aktywności związanej ze sportem</p> <p>(10) inne okoliczności</p> <p>(11) BD</p> <p>(12) ND – w sprawach, w których ww. przestępstwa nie były przedmiotem postępowania</p>
<p>1.7. Jakie były inne okoliczności popełnienia tych przestępstw? PO</p>
<p>1.8. Czy w toku prowadzonego postępowania ustalono, że podczas swojej aktywności w cyberprzestrzeni sprawca wykorzystywał więcej niż jeden środek należący do systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej? PJW</p> <p>(1) tak</p> <p>(2) nie</p> <p>(3) BD</p>
<p>1.9. Czy w toku prowadzonego postępowania ustalono, że sprawca zabezpieczał dostęp do posiadanych cyfrowych nośników danych? PJW</p> <p>(1) tak</p> <p>(2) nie</p>

- (3) BD
- (4) ND – postępowanie nie dotyczyło posiadania/przechowywania treści pornograficznych z udziałem małoletniego

1.10. Jeśli sprawca zabezpieczał dostęp do posiadanych cyfrowych nośników danych, w jaki sposób to robił? **PO**

1.11. Czy w toku prowadzonego postępowania ustalono, że podczas swojej aktywności w cyberprzestrzeni sprawca mógł korzystać z rozwiązań anonimizujących komunikację? **PJW**

- (1) tak
- (2) nie
- (3) BD
- (4) ND – w sprawach, które nie dotyczyły komunikacji sprawcy

1.12. Jeśli w toku prowadzonego postępowania ustalono, że podczas swojej aktywności w cyberprzestrzeni sprawca mógł korzystać z rozwiązań anonimizujących komunikację, które to były rozwiązania? **PWW**

- (1) VPN
- (2) Proxy
- (3) Tor/I2P/Freenet
- (4) BD
- (5) ND – w sprawach, które nie dotyczyły komunikacji sprawcy

1.13. Czy w toku prowadzonego postępowania ustalono, że miało miejsce produkowanie, rozpowszechnianie, prezentowanie, przechowywanie lub posiadanie treści pornograficznych, przedstawiających wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej? **PJW**

- (1) tak
- (2) nie
- (3) BD

2. Kontakt z małoletnim

2.1. Jaki był całkowity czas trwania kontaktu sprawcy z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego, począwszy od momentu jego nawiązania do pojawienia się pierwszej informacji o możliwości popełnienia przestępstwa? **PJW**

- (1) < godzina
- (2) > godzina < dzień
- (3) > dzień < tydzień
- (4) > tydzień < miesiąc
- (5) > miesiąc < rok
- (6) > rok
- (7) BD

(8) ND – w postępowaniu nie ustalono małoletniego/osoby, którą sprawca uważał za małoletniego
2.2. Jaka była częstotliwość kontaktu z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego? PJW (1) raz lub > raz dziennie (2) raz lub > raz w tygodniu (3) raz lub > raz w miesiącu (4) raz lub > raz w roku (5) BD (6) ND – w postępowaniu nie ustalono małoletniego/osoby, którą sprawca uważał za małoletniego
2.3. Za pośrednictwem których środków, należących do systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej, sprawca po raz pierwszy skontaktował się z małoletnim/osobą, którą uważał za małoletniego? PJW (1) Discord (2) Facebook (3) GG (4) gry online (5) Instagram (6) Messenger (7) Microsoft Teams (8) rozmowa telefoniczna (9) Skype (10) Snapchat (11) SMS/MMS (12) TikTok (13) Tinder (14) Webex (15) WhatsApp (16) Zoom (17) 6obcy.org (18) inne środki (19) BD (20) ND – w postępowaniu nie ustalono małoletniego/osoby, którą sprawca uważał za małoletniego
2.4. Które inne środki wykorzystał sprawca do nawiązania kontaktu z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego? PO
2.5. Które środki zostały użyte w pierwszej kolejności, a które na późniejszym etapie kontaktu? PO

2.6. Czym cechował się kontakt sprawcy z pokrzywdzonym małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za osobę małoletnią, realizowany za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej? **PWW**

- (1) prezentowanie lub udostępnianie małoletniemu poniżej lat 15/osobie, którą sprawca uważał za takiego małoletniego, treści pornograficznych albo rozpowszechnianie treści pornograficznych w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi
- (2) prezentowanie małoletniemu poniżej lat 15/osobie, którą sprawca uważał za takiego małoletniego, wykonania czynności seksualnej w celu swojego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby
- (3) zmierzanie – za pomocą wprowadzenia małoletniego w błąd, wyzyskania jego błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej – do spotkania z nim w celu popełnienia przestępstwa określonego w art. 197 § 3 pkt 2 lub art. 200 k.k.
- (4) składanie małoletniemu poniżej lat 15/osobie, którą sprawca uważał za takiego małoletniego, propozycji obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej i zmierzanie do jej realizacji
- (5) składanie małoletniemu poniżej lat 15/osobie, którą sprawca uważał za takiego małoletniego, propozycji udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych
- (6) prowadzenie z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego, rozmowy o charakterze seksualnym
- (7) pozyskiwanie od małoletniego treści pornograficznych z jego udziałem
- (8) zmuszanie małoletniego do określonego zachowania, np. prezentowania wykonania czynności seksualnej
- (9) utrwalanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego, w tym bez jego wiedzy
- (10) podglądanie małoletniego, w tym bez jego wiedzy
- (11) naruszenie prywatności małoletniego np. poprzez nieuprawniony dostęp do jego korespondencji elektronicznej
- (12) inne cechy kontaktu z małoletnim
- (13) BD
- (14) ND – w postępowaniu nie ustalono małoletniego/osoby, którą sprawca uważał za małoletniego

2.7. Jakie były inne cechy kontaktu sprawcy z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego, realizowanego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej? **PO**

2.8. Które treści pornograficzne sprawca prezentował lub udostępniał małoletniemu/osobie, którą sprawca uważał za małoletniego? **PWW**

- (1) treści pornograficzne z udziałem dorosłych
- (2) treści pornograficzne z udziałem innych małoletnich
- (3) treści pornograficzne związane z prezentowaniem przemocy, w tym sadomasochistyczne, asfiksjofiliczne
- (4) treści pornograficzne związane z posługiwaniem się zwierzęciem
- (5) treści nekrofiliczne
- (6) inny rodzaj treści
- (7) BD
- (8) ND – w postępowaniu nie ustalono małoletniego/osoby, którą sprawca uważał za małoletniego

2.9. Które inne treści pornograficzne sprawca prezentował lub udostępniał małoletniemu/osobie, którą sprawca uważał za małoletniego? **PO**

2.10. Jeśli sprawca prowadził z małoletnim/osobą, którą uważał za małoletniego, rozmowę o charakterze seksualnym, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej, to które wątki w niej wystąpiły? **PWW**

- (1) obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej
- (2) stosowania przemocy podczas obcowania płciowego lub wykonywania innej czynności seksualnej
- (3) udziału zwierząt w obcowaniu płciowym lub wykonywaniu innej czynności seksualnej
- (4) wykorzystania zwłok w obcowaniu płciowym lub wykonywaniu innej czynności seksualnej
- (5) inne wątki
- (6) BD
- (7) ND – w postępowaniu nie ustalono małoletniego/osoby, którą sprawca uważał za małoletniego

2.11. Które inne wątki wystąpiły w rozmowie o charakterze seksualnym, realizowanej przez sprawcę z małoletnim/osobą, którą uważał za małoletniego, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej? **PO**

2.12. Do której z nw. sytuacji doszło w badanej sprawie karnej? **PWW**

- (1) wprowadzenie małoletniego w błąd
- (2) wyzyskanie błędu małoletniego lub jego niezdolności do należytego pojmowania sytuacji
- (3) użycie groźby bezprawnej wobec małoletniego
- (4) BD
- (5) ND – żadna z ww. sytuacji

2.13. Na czym polegało wprowadzenie małoletniego w błąd? **PWW**

- (1) podawanie się za osobę innej płci niż w rzeczywistości
- (2) podawanie się za osobę w wieku innym niż w rzeczywistości

<ul style="list-style-type: none">(3) podawanie się za przedstawiciela określonej profesji(4) podawanie nieprawdziwych informacji odnośnie do sytuacji małoletniego(5) inne zachowania(6) ND – w badanej sprawie nie doszło do wprowadzenia małoletniego w błąd
2.14. Dodatkowe informacje dotyczące okoliczności wprowadzenia małoletniego w błąd. PO
2.15. Na czym polegało wyzyskanie błędu małoletniego lub jego niezdolności do należytego pojmowania sytuacji? PWW <ul style="list-style-type: none">(1) niepełnosprawność intelektualna małoletniego(2) choroba psychiczna małoletniego(3) inne zachowania(4) BD(5) ND – w badanej sprawie nie doszło do wyzyskania błędu małoletniego lub jego niezdolności do należytego pojmowania sytuacji
2.16. Dodatkowe informacje dotyczące okoliczności wyzyskania błędu małoletniego lub jego niezdolności do należytego pojmowania sytuacji. PO
2.17. Na czym polegało użycie groźby bezprawnej wobec małoletniego? PWW <ul style="list-style-type: none">(1) rozpowszechnienie materiałów intymnych z udziałem małoletniego(2) wyrządzenie krzywdy małoletniemu(3) wyrządzenie krzywdy osobom najbliższym/znajomym małoletniego(4) inne(5) ND – w badanej sprawie nie doszło do użycia groźby bezprawnej wobec małoletniego
2.18. Dodatkowe informacje dotyczące okoliczności użycia groźby bezprawnej wobec małoletniego. PO
2.19. Czy w badanej sprawie karnej miało miejsce zmierzanie przez sprawcę do realizacji spotkania z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego? PJW <ul style="list-style-type: none">(1) tak(2) nie(3) BD(4) ND – postępowanie dotyczyło innych czynów zabronionych
2.20. Jeśli takie spotkanie miało miejsce, to jak szybko (liczba dni) doszło do niego, licząc od momentu nawiązania kontaktu z małoletnim/osobą, którą sprawca uważał za małoletniego? PO
2.21. Ile było takich spotkań w badanej sprawie? PO
2.22. W którym miejscu doszło/miało dojść do takiego spotkania/-ń? PWW <ul style="list-style-type: none">(1) miejsce zamieszkania sprawcy(2) miejsce zatrudnienia sprawcy(3) miejsce zamieszkania małoletniego

- (4) hotel
- (5) kino
- (6) parking
- (7) centrum handlowe
- (8) restauracja
- (9) tereny zielone
- (10) inne miejsca
- (11) BD
- (12) ND – postępowanie dotyczyło innych czynów zabronionych

2.23. W których innych miejscach doszło/miało dojść do takiego spotkania? PO

2.24. Do których czynów doszło podczas takiego spotkania? PWW

- (1) dotykanie
- (2) pocałunki
- (3) masturbowanie małoletniego przez sprawcę
- (4) masturbowanie sprawcy przez małoletniego
- (5) obcowanie płciowe
- (6) stosunek udowy*
- (7) stosunek oralny
- (8) stosunek analny
- (9) wprowadzanie palców/przedmiotów do pochwy/odbytu małoletniego
- (10) stosowanie przemocy wobec małoletniego
- (11) inne czyny
- (12) BD
- (13) ND – w postępowaniu nie ustalono małoletniego/osoby, którą sprawca uważał za małoletniego, albo nie doszło do takiego spotkania z uwagi na zatrzymanie sprawcy

2.25. Do których innych czynów doszło podczas takiego spotkania? PO

* Stosunek udowy – odmiana stosunku seksualnego bez penetracji.

Część V – Biegli

1. Zagadnienia ogólne	
1.1.	Czy w badanej sprawie karnej został dopuszczony dowód z opinii biegłego? PJW (1) tak (2) nie
1.2.	Które specjalności biegłych były wskazywane w postanowieniach o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego, wydanych w badanej sprawie karnej? PO
1.3.	Ile dowodów z opinii biegłego zostało dopuszczonych na etapie postępowania przygotowawczego w badanej sprawie karnej? PO
1.4.	Ile dowodów z opinii biegłego zostało dopuszczonych na etapie postępowania sądowego w badanej sprawie karnej? PO
1.5.	Ile indywidualnych opinii (jeden biegły = jedna specjalność) zostało wydanych w badanej sprawie karnej? PO
1.6.	Ile zespołowych opinii (kilkoro biegłych = jedna specjalność) zostało wydanych w badanej sprawie karnej? PO
1.7.	Ile kompleksowych opinii (jeden biegły = kilka specjalności/kilkoro biegłych = różne specjalności) zostało wydanych w badanej sprawie karnej? PO
1.8.	Jeśli w badanej sprawie została wydana opinia kompleksowa, to jakich specjalności dotyczyła? PO
2. Biegły z zakresu badań informatycznych/badań cyfrowych nośników danych	
2.1.	Na którym etapie postępowania karnego został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego w badanej sprawie karnej? PWW (1) w trybie art. 308 § 1 k.p.k. (2) na etapie postępowania przygotowawczego (3) na etapie postępowania sądowego (4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
2.2.	Jaka była podstawa dopuszczenia dowodu z opinii tego biegłego? PJW (1) inicjatywa własna organu procesowego (2) wniosek dowodowy stron (3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
2.3.	Który organ procesowy wydał postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii tego biegłego? PJW (1) policja (2) prokuratura rejonowa (3) prokuratura okręgowa

<ul style="list-style-type: none"> (4) sąd rejonowy (5) sąd okręgowy (6) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
2.4. Pełne dane o specjalności biegłego, który wydał opinię. PO
<p>2.5. W przypadku powołania tego biegłego, czy był to: PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) biegły sądowy (2) biegły instytucjonalny, np. wydający opinię w imieniu laboratorium kryminalistycznego policji, w tym CLKP (3) biegły <i>ad hoc</i> (4) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>2.6. Czy w czasie wydania opinii biegły sądowy/<i>ad hoc</i> był funkcjonariuszem/pracownikiem laboratorium kryminalistycznego policji, w tym CLKP? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) tak (2) nie (3) BD (4) ND
<p>2.7. Którą opinię wydał lub w wydaniu której uczestniczył ten biegły? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) indywidualną (jeden biegły = jedna specjalność) (2) zespołową (kilkoro biegłych = jedna specjalność) (3) kompleksową (jeden biegły = kilka specjalności/kilkoro biegłych = różne specjalności) (4) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
2.8. W przypadku uczestnictwa w wydaniu opinii kompleksowej, która to była opinia? PO
2.9. Jaki był czas oczekiwania (w dniach) na wydanie opinii przez tego biegłego, od wydania postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego? PO
2.10. Jaka była liczba godzin pracy nad opinią? PO
2.11. Jaki był koszt wydania opinii? PO
2.12. Jaka była oryginalna treść pytań skierowanych do biegłego? PO
<p>2.13. Czy wśród zadanych temu biegłemu pytań znalazły się te dotyczące produkcji bądź utrwalania materiałów pornograficznych z udziałem małoletniego? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) tak (2) nie (3) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego

<p>2.14. Jaki materiał dowodowy został przekazany temu biegłemu wraz z postanowieniem o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego? PJW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) kompletny – wszystkie cyfrowe nośniki danych zatrzymane/wydane/znalezione/odebrane podczas postępowania(2) wyselekcjonowany materiał dowodowy(3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>2.15. Jeśli biegłemu przekazano tylko wyselekcjonowany materiał dowodowy, to w jaki sposób został on przekazany? PJW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) wydruk/wydruki(2) płyta/płyty CD/DVD/BD(3) nośnik/nośniki typu pendrive(4) nośnik/nośniki typu dysk HDD/SSD(5) wybrane cyfrowe nośniki danych(6) ND – kiedy biegłemu przekazano kompletny materiał dowodowy
<p>2.16. Czy w wydanej opinii biegły zamieścił opis metodyki/zastosowanych metod badawczych? PJW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) tak, w sposób ogólny(2) tak, w sposób szczegółowy(3) nie, nie opisał metodyki/zastosowanych metod badawczych(4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>2.17. Jeśli biegły opisał wykorzystane metody badawcze, pozwalające na automatyzację wykonywanych czynności, które to były metody? PWW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) wartości <i>hash</i>(2) zbiory metadanych(3) zbiory adresów URL(4) zbiory słów kluczowych(5) inne metody badawcze(6) ND – takie metody badawcze nie miały zastosowania
<p>2.18. Które inne metody badawcze wykorzystał biegły? PO</p>
<p>2.19. Czy biegły opisał sposób selekcji treści wskazanych w postanowieniu? PJW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) tak, w sposób ogólny(2) tak, w sposób szczegółowy(3) nie, nie opisał tego sposobu(4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>2.20. Jeśli biegły opisał szczegółowo sposób selekcji treści wskazanych w postanowieniu, który to był sposób? PJW</p>

<ul style="list-style-type: none"> (1) manualna selekcja (2) wykorzystanie sposobów pozwalających na automatyzację czynności (3) ND – kiedy biegły nie opisał tego sposobu
<p>2.21. Które wyrażenia ocenne odnośnie do płci lub wieku osób przedstawionych w badanych treściach zostały użyte przez tego biegłego? PO</p>
<p>2.22. Które wyrażenia ocenne odnośnie do pornograficznego charakteru badanych treści zostały użyte przez tego biegłego? PO</p>
<p>2.23. Czy wśród cyfrowych nośników danych przekazanych biegłemu do analizy znajdowały się takie, do których dostęp był zabezpieczony szyfrowaniem? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) tak (2) nie (3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>2.24. Jeśli tak, to czy podejrzany udostępnił informacje pomocne w uzyskaniu dostępu do zaszyfrowanych rzeczy? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) tak (2) nie (3) nie zwrócono się do podejrzanego w tym celu (4) ND – kiedy w badanej sprawie nie znajdowały się nośniki zabezpieczone szyfrowaniem
<p>2.25. Czy mimo braku współpracy ze strony podejrzanego udało się odczytać zawartość zaszyfrowanych rzeczy? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) tak (2) nie (3) ND – kiedy w badanej sprawie nie znajdowały się nośniki zabezpieczone szyfrowaniem
<p>3. Biegły z zakresu antropologii</p>
<p>3.1. Na którym etapie postępowania karnego został dopuszczony dowód z tej opinii tego biegłego w badanej sprawie karnej? PWW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) w trybie art. 308 § 1 k.p.k. (2) na etapie postępowania przygotowawczego (3) na etapie postępowania sądowego (4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>3.2. Jaka była podstawa dopuszczenia dowodu z opinii tego biegłego? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) inicjatywa własna organu procesowego (2) wniosek dowodowy stron

(3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
3.3. Który organ procesowy wydał postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii tego biegłego? PJW (1) policja (2) prokurator rejonowy (3) prokurator okręgowy (4) sąd rejonowy (5) sąd okręgowy (6) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
3.4. Pełne dane o specjalności biegłego, który wydał opinię. PO
3.5. W przypadku powołania biegłego tej specjalności, czy był to: PJW (1) biegły sądowy (2) biegły <i>ad hoc</i> (3) ND
3.6. W przypadku powołania biegłego tej specjalności, czy wydawał on opinię jako: PJW (1) biegły instytucjonalny (2) biegły prywatny? (3) ND
3.7. Którą opinię wydał lub w wydaniu której opinii uczestniczył ten biegły? PJW (1) opinia indywidualna (jeden biegły = jedna specjalność) (2) opinia zespołowa (kilkoro biegłych = jedna specjalność) (3) opinia kompleksowa (jeden biegły = kilka specjalności/kilkoro biegłych = różne specjalności) (4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
3.8. W przypadku uczestnictwa w wydaniu opinii kompleksowej, która to była opinia? PO
3.9. Jaki czas oczekiwania (w dniach) upłynął od wydania postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego do wydania opinii przez tego biegłego? PO
3.10. Jaka była liczba godzin pracy tego biegłego nad opinią? PO
3.11. Jaki był koszt wydania opinii przez tego biegłego? PO
3.12. Jaka była oryginalna treść pytań skierowanych do biegłego? PO
3.13. Które pytania dotyczące zakresu wiekowego osób, przedstawionych na przekazanych do badań treściach, zostały zadane biegłemu w postanowieniu o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego? PWW

<ul style="list-style-type: none"> (1) pytanie o małoletnich poniżej 15. r.ż. (2) pytanie o małoletnich poniżej 18. r.ż. (3) ogólne pytanie dotyczące ustalenia wieku osób uwiecznionych na przekazanych do badań treściach (4) inne pytania (5) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>3.14. Który materiał dowodowy został udostępniony biegłemu wraz z postanowieniem? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) kompletny materiał dowodowy odczytany/odzyskany z cyfrowych nośników danych (2) wyselekcjonowany materiał dowodowy odczytany/odzyskany z cyfrowych nośników danych, w formie wydruku lub zapisany na cyfrowym nośniku danych (3) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>3.15. Czy w wydanej opinii biegły zamieścił opis metodyki/zastosowanych metod badawczych? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) tak, w sposób ogólny (2) tak, w sposób szczegółowy (3) nie, nie opisał metodyki/zastosowanych metod badawczych (4) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>3.16. Jeśli tak, to które metody badawcze wykorzystał biegły? PWW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) drugo- i trzeciorzędowe cechy płciowe/dojrzałości płciowej/skala Tannera/ skala SMR (2) stopień starcia powierzchni zębowych (3) inne metody badawcze (4) BD (5) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>3.17. Które inne metody badawcze wykorzystał ten biegły? PO</p>
<p>3.18. W jaki sposób zostały sklasyfikowane treści przekazane do analizy temu biegłemu? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) w sposób ogólny (2) w sposób szczegółowy - każda treść osobno (3) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>3.19. Które wyrażenia ocenne odnośnie do płci lub wieku osób przedstawionych w badanych treściach zostały użyte przez tego biegłego? PO</p>

3.20. Które wyrażenia ocenne odnośnie do pornograficznego charakteru badanych treści zostały użyte przez tego biegłego? **PO**

4. Biegły z zakresu seksuologii

4.1. Na którym etapie postępowania karnego został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego w badanej sprawie karnej? **PWW**

- (1) w trybie art. 308 § 1 k.p.k.
- (2) na etapie postępowania przygotowawczego
- (3) na etapie postępowania sądowego
- (4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego

4.2. Jaka była podstawa dopuszczenia dowodu z opinii tego biegłego? **PJW**

- (1) inicjatywa własna organu procesowego
- (2) wniosek dowodowy stron
- (3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego

4.3. Który organ procesowy wydał postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii tego biegłego? **PJW**

- (1) policja
- (2) prokurator rejonowy
- (3) prokurator okręgowy
- (4) sąd rejonowy
- (5) sąd okręgowy
- (6) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego

4.4. Pełne dane i specjalność biegłego, który wydał opinię. **PO**

4.5. W przypadku powołania tego biegłego, czy był to: **PJW**

- (1) biegły sądowy
- (2) biegły *ad hoc*
- (3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego

4.6. Czy biegły z zakresu seksuologii wydawał opinie ze swojej specjalności jako: **PJW**

- (1) biegły instytucjonalny
- (2) biegły prywatny
- (3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego

4.7. Którą opinię wydał lub w wydaniu której opinii uczestniczył ten biegły? **PJW**

- (1) opinia indywidualna (jeden biegły = jedna specjalność)
- (2) opinia zespołowa (kilkoro biegłych = jedna specjalność)

<ul style="list-style-type: none"> (3) opinia kompleksowa (jeden biegły = kilka specjalności/kilkoro biegłych = różne specjalności) (4) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>4.8. W przypadku uczestnictwa w wydaniu opinii kompleksowej, która to była opinia? PO</p>
<p>4.9. Jaki czas oczekiwania (w dniach) upłynął od wydania postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego do wydania opinii przez tego biegłego? PO</p>
<p>4.10. Jaka była liczba godzin pracy tego biegłego nad opinią? PO</p>
<p>4.11. Jaki był koszt wydania opinii przez tego biegłego? PO</p>
<p>4.12. Kogo/czego dotyczyła wydana opinia? PWW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) sprawcy (2) małoletniego (3) treści zabezpieczonych w postępowaniu (4) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>4.13. Jaka była oryginalna treść pytań skierowanych do biegłego? PO</p>
<p>4.14. Czy w celu wydania opinii biegłemu zostały przekazane kompletne akta sprawy wraz z zebraniem materiałem dowodowym? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) tak (2) nie (3) BD (4) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>4.15. Jeśli biegłemu nie udostępniono kompletnych akt sprawy wraz z zebraniem materiałem dowodowym, to co innego udostępniono biegłemu? PWW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) kompletny materiał dowodowy odczytany/odzyskany przez biegłego z zakresu badań informatycznych/cyfrowych nośników danych (2) wyselekcjonowany z odczytanego/odzyskanego przez biegłego z zakresu badań informatycznych/cyfrowych nośników danych materiał dowodowy, w formie wydruku lub zapisany na cyfrowym nośniku danych (3) opinia biegłego z zakresu antropologii (4) ND - kiedy temu biegłemu udostępniono kompletne akt sprawy
<p>4.16. Czy w wydanej opinii biegły zamieścił opis metodyki/zastosowanych metod badawczych? PJW</p> <ul style="list-style-type: none"> (1) tak, w sposób ogólny (2) tak, w sposób szczegółowy (3) nie, nie opisał metodyki/zastosowanych metod badawczych

(4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
4.17. Jeśli tak, to które metody wykorzystał biegły w celu wydania opinii? PO
4.18. Czy biegły ustalił motyw działania sprawcy? PJW (1) tak (2) nie (3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
4.19. Jeśli biegły ustalił motyw działania sprawcy, to co nim było? PO
4.20. Jeśli biegły ustalił motyw działania sprawcy, to czy wskazał motywację wiodącą? PJW (1) tak (2) nie (3) ND – biegły nie ustalił motywu działania sprawcy
4.21. Co było motywacją wiodącą? PO
4.22. Jeśli biegły ustalił motyw działania sprawcy, to czy wskazał motywację towarzyszącą? PJW (1) tak (2) nie (3) ND – biegły nie ustalił motywu działania sprawcy
4.23. Co było motywacją towarzyszącą? PO
4.24. Czy biegły wykonał ilościową i jakościową ocenę treści zabezpieczonych u sprawcy? PJW (1) tak (2) nie (3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
4.25. Jeśli biegły wykonał taką ocenę, to które narzędzia zastosował? PWW (1) skala COPINE (2) gradacja poziomów (3) inne narzędzia (4) taka ocena nie została wykonana (5) BD (6) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
4.26. Które inne narzędzia wykorzystał biegły, wykonując ilościową i jakościową ocenę treści zabezpieczonych u sprawcy? PO
4.27. Jeśli taka ocena została wykonana, która kategoria wg skali COPINE* została przypisana treściom pornograficznym z udziałem małoletniego, zabezpieczonym u sprawcy? PWW

- (1) kategoria 1 – materiał przedstawiający nieerotyczne zdjęcia dzieci w bieliźnie, strojach kąpielowych itp.; jest to materiał, co do którego można sądzić, że został wykonany bez podtekstu seksualnego (jak w przypadku reklam telewizyjnych lub zdjęć rodzinnych)
- (2) kategoria 2 – materiał przedstawiający dzieci rozebrane (lub rozebrane częściowo), zdający się pochodzić z legalnych źródeł
- (3) kategoria 3 – materiał przedstawiający dzieci przebywające w bezpiecznym dla nich otoczeniu (przykładowo na placu zabaw), wykonany z ukrycia, na którym widoczna jest bielizna, lub ukazujący różne nasilenie nagości
- (4) kategoria 4 – materiał przedstawiający zdjęcia pozujących dzieci (ubranych, rozebranych częściowo lub całkowicie), na którym obserwowany jest wyraźny kontekst seksualny
- (5) kategoria 5 – materiał przedstawiający zdjęcia pozujących dzieci (ubranych, rozebranych częściowo lub całkowicie), na którym dzieci pozują w sposób seksualny
- (6) kategoria 6 – materiał skupiający się na przedstawieniu narządów płciowych dzieci (bez względu na to, czy są ubrane, rozebrane, czy też częściowo rozebrane)
- (7) kategoria 7 – materiał przedstawiający dotykane, masturbację, seks oralny dzieci, bez udziału przy tym osoby dorosłej
- (8) kategoria 8 – materiał przedstawiający dzieci będące ofiarami napaści seksualnej przez osobę dorosłą, polegającej na dotykaniu ich w okolice narządów płciowych
- (9) kategoria 9 – materiał przedstawiający dotykane, masturbację, stosunek seksualny z dzieckiem z udziałem przy tym osoby dorosłej
- (10) kategoria 10 – materiał przedstawiający dzieci podczas krępowania, wiązania, bicia (i innych czynności wiążących się z zadawaniem bólu) lub materiał przedstawiający jakąkolwiek formę kontaktu seksualnego zwierzęcia oraz dziecka
- (11) ND – biegły wykorzystał inną metodę lub taka ocena nie została wykonana

4.28. Jeśli taka ocena została wykonana, to który poziom, według metody gradacji poziomów, został wskazany w opinii? **PWW**

- (1) obraz nagości
- (2) aktywność seksualna
- (3) akt seksualny małoletniego z dorosłym
- (4) akt seksualny pomiędzy małoletnimi
- (5) ND – biegły wykorzystał inną metodę lub taka ocena nie została wykonana

4.29. Które wyrażenia ocenne odnośnie do płci lub wieku osób przedstawionych w badanych treściach zostały użyte przez tego biegłego? **PO**

4.30. Które wyrażenia ocenne odnośnie do pornograficznego charakteru badanych treści zostały użyte przez tego biegłego? **PO**

5. Biegły z zakresu psychiatrii

- 5.1.** Na którym etapie postępowania karnego został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego w badanej sprawie karnej? **PWW**
- (1) w trybie art. 308 § 1 k.p.k.
 - (2) na etapie postępowania przygotowawczego
 - (3) na etapie postępowania sądowego
 - (4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
- 5.2.** Jaka była podstawa dopuszczenia dowodu z opinii tego biegłego? **PJW**
- (1) inicjatywa własna organu procesowego
 - (2) wniosek dowodowy stron
 - (3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
- 5.3.** Który organ procesowy wydał postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii tego biegłego? **PJW**
- (1) policja
 - (2) prokurator rejonowy
 - (3) prokurator okręgowy
 - (4) sąd rejonowy
 - (5) sąd okręgowy
 - (6) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
- 5.4.** Pełne dane o specjalności biegłego, który wydał opinię. **PO**
- 5.5.** W przypadku powołania tego biegłego, czy był to: **PJW**
- (1) biegły sądowy
 - (2) biegły *ad hoc*
 - (3) ND – kiedy taka opinia nie była wydana
- 5.6.** Czy biegły z zakresu psychiatrii wydawał opinie ze swojej specjalności, jako: **PJW**
- (1) biegły instytucjonalny
 - (2) biegły prywatny
 - (3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
- 5.7.** Którą opinię wydał lub w wydaniu której uczestniczył ten biegły? **PJW**
- (1) indywidualną (jeden biegły = jedna specjalność)
 - (2) zespołową (kilkoro biegłych = jedna specjalność)
 - (3) kompleksową (jeden biegły = kilka specjalności/kilkoro biegłych = różne specjalności)
 - (4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego

5.8. W przypadku uczestnictwa w wydaniu opinii kompleksowej, która to była opinia? PO
5.9. Jaki czas oczekiwania (w dniach) upłynął od wydania postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego do wydania opinii przez tego biegłego? PO
5.10. Jaka była liczba godzin pracy tego biegłego nad opinią? PO
5.11. Jaki był koszt wydania opinii przez tego biegłego? PO
5.12. Kogo dotyczyła wydana opinia? PJW (1) sprawcy (2) małoletniego (3) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
5.13. Jakie były przyczyna powołania biegłego oraz oryginalna treść pytań skierowanych do niego? PO
5.14. Czy w celu wydania opinii biegłemu zostały przekazane kompletne akta sprawy wraz z zebraniem materiałem dowodowym? PJW (1) tak (2) nie (3) BD (4) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
5.15. Jeśli biegłemu nie udostępniono kompletnych akt sprawy wraz z zebraniem materiałem dowodowym, to co innego udostępniono biegłemu? PO
5.16. Czy w wydanej opinii biegły zamieścił opis metodyki/zastosowanych metod badawczych? PJW (1) tak, w sposób ogólny (2) tak, w sposób szczegółowy (3) nie, nie opisał metodyki/zastosowanych metod badawczych (4) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
5.17. Jeśli tak, to które metody wykorzystał biegły w celu wydania opinii? PO
5.18. Czego dotyczyły spostrzeżenia i wnioski biegłego zawarte w opinii? PO
6. Biegły z zakresu psychologii
6.1. Na którym etapie postępowania karnego został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego w badanej sprawie karnej? PWW (1) w trybie art. 308 § 1 k.p.k. (2) na etapie postępowania przygotowawczego (3) na etapie postępowania sądowego (4) ND - kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego

<p>6.2. Jaka była podstawa dopuszczenia dowodu z opinii tego biegłego? PJW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) inicjatywa własna organu procesowego(2) wniosek dowodowy stron(3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>6.3. Który organ procesowy wydał postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii tego biegłego? PJW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) policja(2) prokurator rejonowy(3) prokurator okręgowy(4) sąd rejonowy(5) sąd okręgowy(6) ND – kiedy taka opinia nie była wydana
<p>6.4. Pełne dane specjalności biegłego, który wydał opinię. PO lub „0”, jeśli nie dotyczy</p>
<p>6.5. W przypadku powołania tego biegłego, czy był to: PJW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) biegły sądowy(2) biegły <i>ad hoc</i>(3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>6.6. Czy biegły z zakresu psychologii wydawał opinie ze swojej specjalności, jako: PJW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) biegły instytucjonalny(2) biegły prywatny(3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>6.7. Którą opinię wydał lub w wydaniu której uczestniczył ten biegły? PJW</p> <ol style="list-style-type: none">(1) indywidualną (jeden biegły = jedna specjalność)(2) zespołową (kilkoro biegłych = jedna specjalność)(3) kompleksową (jeden biegły = kilka specjalności/kilkoro biegłych = różne specjalności)(4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>6.8. W przypadku uczestnictwa w wydaniu opinii kompleksowej, która to była opinia? PO</p>
<p>6.9. Jaki był czas oczekiwania (w dniach) na wydanie opinii przez tego biegłego od wydania postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego? PO</p>
<p>6.10. Jaka była liczba godzin pracy tego biegłego nad opinią? PO</p>
<p>6.11. Jaki był koszt wydania opinii? PO</p>

<p>6.12. Kogo dotyczyła wydana opinia? PJW</p> <ul style="list-style-type: none">(1) sprawcy(2) małoletniego(3) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>6.13. Jakie były przyczyna powołania biegłego oraz oryginalna treść pytań skierowanych do niego? PO</p>
<p>6.14. Czy w celu wydania opinii biegłemu zostały przekazane kompletne akta sprawy wraz z zebrany materiał dowodowy? PJW</p> <ul style="list-style-type: none">(1) tak(2) nie(3) BD(4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>6.15. Jeśli biegłemu nie udostępniono kompletnych akt sprawy wraz z zebrany materiał dowodowy, to co innego udostępniono biegłemu? PO</p>
<p>6.16. Czy w wydanej opinii biegły zamieścił opis metodyki/zastosowanych metod badawczych? PJW</p> <ul style="list-style-type: none">(1) tak, w sposób ogólny(2) tak, w sposób szczegółowy(3) nie, nie opisał metodyki/zastosowanych metod badawczych(4) ND – kiedy w badanej sprawie nie został dopuszczony dowód z opinii tego biegłego
<p>6.17. Jeśli tak, to które metody wykorzystał biegły w celu wydania opinii? PO</p>
<p>6.18. Czego dotyczyły spostrzeżenia i wnioski biegłego zawarte w opinii? PO</p>

* Interpretacja za W. Oronowicz-Jaśkowiak.

O AUTORZE

Katarzyna Staciwa, ORCID: 0000-0003-0633-4696 – magister, absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego oraz Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, w trakcie studiów na kierunku Seksuologia kliniczna na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym. Dyplomowany oficer policji (podinsp. w st. spocz.) z blisko 27-letnim doświadczeniem w służbie w kraju i za granicą. W latach 2006–2018 została oddelegowana do pełnienia służby poza granicami kraju, w Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (EUROPOL) i Europejskim Centrum ds. Walki z Cyberprzestępczością (EC3) z siedzibą w Hadze (Holandia). Kierownik Zespołu ds. Badań, Rozwoju i Innowacji w NASK-PIB, występuje w roli eksperta w wielu krajowych i międzynarodowych projektach, poświęconych zapobieganiu i zwalczaniu wykorzystywania seksualnego dzieci. Jest obserwatorem prac Komitetu Rady Europy ds. Konwencji z Lanzarote z ramienia INHOPE. Wcześniej pełniła tę funkcję, reprezentując EC3, i w jej ramach brała udział w opracowaniu kluczowych dokumentów publikowanych przez Komitet, np. opinii dotyczącej art. 23 Konwencji. Należy do Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego im. prof. Stanisława Batawii.

BIBLIOGRAFIA

- Babchishin K.M., Hanson R.K., Van Zuylen H., *Online Child Pornography Offenders are Different: A Meta-analysis of the Characteristics of Online and Offline Sex Offenders Against Children*, „Archives of Sexual Behavior” 2015, t. 44, nr 1.
- Beech A.R., Elliott I.A., *Understanding the emergence of the Internet sex offender. How useful are current theories in understanding the problem?*, [w:] *Understanding and Preventing Online Sexual Exploitation of Children*, ed. E. Quayle, K.M. Ribisl, London 2012.
- Beisert M., Izdebska A., *Wykorzystanie seksualne dzieci*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, Badania, Praktyka” 2012, nr 2(39).
- Beisert M., *Pedofilia. Geneza i mechanizm zaburzenia*, Sopot 2012.
- Budyn-Kulik M., Kulik M., [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 1, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017.
- Elliot I.A., Beech A.R., *Understanding online child pornography use: Applying sexual offender theory to internet offenders*, „Aggression and Violent Behavior” 2009, t. 14, nr 3, <https://doi.org/10.1016/j.avb.2009.03.002>.
- Guzik-Makaruk E.M., Wojewoda E., *Dziecko, nieletni, małoletni, młodociany, pełnoletni – podstawowe zagadnienia terminologiczne na tle systemu prawa*, [w:] *Wybrane prawne i medyczne aspekty ginekologii dziecięcej*, red. E.M. Guzik-Makaruk, J. Szamatowicz, V. Skrzypulec-Plinta, Białystok 2015, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/13638/1/E_M_Guzik_Makaruk_E_Wojewoda_Dziecko_nieletni_maloletni.pdf.
- Jurgielewicz-Delegacz E., *Przestępczość seksualna*, [w:] E.W. Pływaczewski, S. Redo, E.M. Guzik-Makaruk, K. Laskowska, W. Filipkowski, E. Glińska, E. Jurgielewicz-Delegacz, M. Perkowska, *Kryminologia. Stan i perspektywy rozwoju*, Warszawa 2019.
- Kloess J.A., Woodhams J., Whittle H., Grant T., Hamilton-Giachritsis C.H., *The Challenges of Identifying and Classifying Child Sexual Abuse Material*, „Sexual Abuse” 2019, t. 31(2), <https://doi.org/10.1177/1079063217724768>.

- Krasowska A., *Preferencje seksualne, zaburzenia preferencji seksualnych a przemoc seksualna*, [w:] *Seksuologia sądowa I. Teorie, modele, badania*, red. A. Depko, A. Krasowska, Warszawa 2021.
- Krasowska A., *Typologie osób popełniających przestępstwa przeciwko wolności seksualnej. Sprawy przemocy seksualnej wobec dzieci*, [w:] *Seksuologia sądowa II. Opiniowanie w sprawach karnych*, red. A. Depko, A. Krasowska, Warszawa 2023.
- Krone T., *A Typology of Online Child Pornography Offending*, „Trends and Issues in Crime and Criminal Justice” 2004, nr 279.
- Lew-Starowicz Z., *Zaburzenia preferencji seksualnych*, [w:] *Seksuologia*, red. M. Lew-Starowicz, Z. Lew-Starowicz, V. Skrzypulec-Plinta, Warszawa 2022.
- Mathews B., Collin-Vézina D., *Child Sexual Abuse: Toward a Conceptual Model and Definition*, „Trauma, Violence & Abuse” 2019, t. 20, nr 2, <https://doi.org/10.1177/1524838017738726>.
- Moran M., *That investigators with the skill sets required are not being properly tasked against online child abuse material offenders*, praca w ramach studiów Computer Science and Informatics, Uniwersytet w Dublinie, Dublin 2009.
- Mozgawa M., [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023.
- Paprzycki L.K., *Przestępstwa seksualne – wybrane aspekty psychiatryczne i psychologiczne*, [w:] *Przestępczy seks*, red. T. Gardocka, O. Herbowski, D. Jagiełło, P. Józwiak, Warszawa 2016.
- Sajkowska M., *Wykorzystywanie seksualne dzieci*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, Badania, Praktyka” 2017, t. 16, nr 1.
- Seto M.C., Hanson R.K., Babchishin K.C., *Contact Sexual Offending by Men With Online Sexual Offenses*, „Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment” 2010, t. 23, nr 1, <https://doi.org/10.1177/1079063210369013>.
- Seto M.C., Hanson R.K., *Introduction. Special issue on Internet-facilitated sexual offending. Sexual Abuse*, „A Journal of Research and Treatment” 2011, t. 23, nr 1, <https://doi.org/10.1177/1079063211399295>.
- Seto M.C., Harris G.T., Rice M.E., Barbaree H.E., *The Screening Scale for Pedophilic Interests Predicts Recidivism Among Adult Sex Offenders With Child Victims*, „Archives of Sexual Behavior” 2004, t. 33, nr 5.
- Seto M.C., *Pedophilia and Sexual Offenses Against Children*, „Annual Review of Sex Research” 2004, t. 15.
- Skórzewska-Amberg M., *Prawnokarna ochrona dziecka przed seksualnym wykorzystaniem w cyberprzestrzeni*, Warszawa 2019.
- Staciwa K., *Krajowa koncepcja rozwiązań systemowych w obszarze zwalczania wykorzystywania seksualnego dzieci*, „Problemy Kryminalistyki” 2021, nr 314(4), <https://clkp.policja.pl/download/4/403350/KStaciwaKrajowakoncepcjarozwiazansystemowychwobszarze.pdf>.

- Staciwa K., *Nowe formy przestępczości przeciwko dzieciom. Seksualne zmuszanie i wymuszenie online*, [w:] *Badania kryminologiczne a praktyka. Perspektywa krajowa i międzynarodowa*, red. E.W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz, Warszawa 2021.
- Staciwa K., *Prewencja adresowana do potencjalnych sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci*, [w:] *Prawo karne i kryminologia wobec kryzysów XXI wieku*, red. E.W. Pływaczewski, D. Dajnowicz-Piesiecka, E. Jurgielewicz-Delegacz, Warszawa 2022.
- Staciwa K., *Technologia na służbie*, „Gazeta Policyjna” 2021, nr specjalny 2, <https://gazeta.policja.pl/997/numery-specjalne/specjalne-gazeta-policjy/gazeta-policyjna-nr-2-s/212283,Technologia-na-sluzbie.html>.
- Staciwa K., *The Metaverse, Online Sexual Exploitation and Sexual Abuse of Children – a new challenge for today’s global society?*, „Prawo Nowych Technologii” 2022, nr 4.
- Truskolaska E.M., *Grooming, czyli uwodzenie małoletnich przez internet – aspekty kryminologiczne oraz prawne*, „Prawo w Działaniu” 2021, t. 47, <https://doi.org/10.32041/pwd.4704>.
- Warylewski J., *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności*, [w:] *System Prawa Karnego*, red. J. Warylewski, Warszawa 2016.
- Wasilewski J., *Zarys definicyjny cyberprzestrzeni*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2013, nr 9.